

V Praze dne 7. června 2010

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Ing. Petr Štěrba
Společníci v jednotlivých formách obchodních společností

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Horáček, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. června 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne

Ing. Petr Štěřba

Obsah

Úvod.....	5
1 Základní pojmy	7
1.1 Soukromoprávní sdružení a jejich dělení	7
1.2 Osobní a kapitálové společnosti – pojem	8
1.2.1 Osobní společnosti.....	8
1.2.2 Kapitálové společnosti.....	9
1.2.3 Společnosti smíšené	11
1.3 Obchodní společnost jako právnická osoba	11
1.4 Společník obchodní společnosti	12
1.5 Práva a povinnosti společníka obecně.....	14
1.6 Podíl	15
2 Vybraná práva a povinnosti společníka vyplývající z jeho účasti na společnosti - obecně	17
2.1 Vklad a práva a povinnosti společníka.....	17
2.1.1 Vklady peněžité	18
2.1.2 Vklady nepeněžité	18
2.2 Podíl na zisku a ztrátě.....	20
2.2.1 Právo podílet se na zisku	20
2.2.2 Povinnost nést ztrátu.....	21
2.3 Právo podílet se na řízení obchodní společnosti	22
2.4 Ručení.....	24
2.4.1 Ručení obecně.....	24
2.4.2 Postavení společníka jako faktického vedoucího	26
2.4.3 Další ručitelé povinnosti společníka obchodní společnosti	27
2.4.4 Ručení při vykonávání vlivu na osobu, která je členem orgánu společnosti	27
2.5 Společník a společné jmění manželů – vybrané problémy	28
2.5.1 Obchodní podíl ve společném jmění manželů.....	28
2.5.2 Souhlas druhého manžela k majetkovým dispozicím s obchodním podílem	31
2.5.3 Majetková hodnota podílu	32
2.5.4 Ručení.....	33
2.5.5 Problematika vnosu (investic) a mísení vlastnictví ve vztahu k vypořádání SJM	36
3 Jednotlivé formy obchodních společností: vybraná práva a povinnosti společníka	41
3.1 Veřejná obchodní společnost	41
3.1.1 O veřejné obchodní společnosti.....	41
3.1.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	42
3.1.3 Vklad	42
3.1.4 Podíl na zisku a ztrátě.....	43
3.1.5 Právo podílet se na řízení společnosti.....	44
3.1.6 Ručení.....	48
3.2 Komanditní společnost	51
3.2.1 O komanditní společnosti	51
3.2.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	52
3.2.3 Vklad	52
3.2.4 Podíl na zisku a ztrátě.....	55
3.2.5 Právo podílet se na řízení společnosti.....	56
3.2.6 Ručení.....	58
3.3 Společnost s ručením omezeným	61
3.3.1 O společnosti s ručením omezeným	61
3.3.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	61

3.3.3 Vklad	62
3.3.4 Podíl na zisku a ztrátě	64
3.3.5 Právo podílet se na řízení společnosti	66
3.3.6 Ručení	69
3.4 Akciová společnost	71
3.4.1 O akciové společnosti	71
3.4.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	72
3.4.3 Vkladová povinnost a povinnost včas splatit emisní kurs akcií	73
3.4.4 Podíl na zisku	76
3.4.5 Právo podílet se na řízení společnosti	77
3.4.6 Ručení	80
3.5 Evropské hospodářské zájmové sdružení	81
3.5.1 O evropském hospodářském zájmovém sdružení	81
3.5.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	81
3.5.3 Vklad	82
3.5.4 Podíl na zisku a ztrátě	82
3.5.5 Právo podílet se na řízení	82
3.5.6 Ručení	83
3.6 Evropská společnost	84
3.6.1 O evropské společnosti	84
3.6.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	84
3.6.3 Vklad	85
3.6.4 Podíl na zisku a ztrátě	86
3.6.5 Právo podílet se na řízení společnosti	86
3.6.6 Ručení	86
3.7 Projekt evropské soukromé společnosti	87
3.7.1 O projektu evropské soukromé společnosti	87
3.7.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka	88
3.7.3 Vklad	89
3.7.4 Řízení společnosti	89
3.7.5 Ručení	90
3.7.6 Další	90
4 Závěr	92
Seznam zkratk	94
Literatura a zdroje	95
Monografie, učebnice, komentáře	95
Časopisecké články	96
Judikatura vyšších soudů ČR a Ústavního soudu ČR	97
Příloha: Příklad	98
Resumé	100
Klíčová slova /Key words	101

• Úvod

Postavení společníka v jednotlivých formách obchodních společností jsem si zvolil za téma své diplomové práce proto, že obchodní společnosti jsou právní formy, v nichž se odehrává podstatná část veškeré ekonomické aktivity a společníci jsou personální prvkem, který je určující pro samotný vznik obchodních společností i pro jejich další existenci.

Právní úprava obchodních společností a postavení společníků pak vytváří potřebný rámec, chrání práva a oprávněné zájmy jak samotných společníků a obchodních společností, tak třetích osob i zájmy veřejné.

Podnikání je pojmově určeno účelem dosažením zisku, jak specifikuje Obchodní zákoník již ve svém ustanovení § 2, odst. 1. Ačkoli společník není bez dalšího podnikatelem kvůli absenci nutnosti provádět soustavnou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, důležitým účelem či důvodem společenství (třebaže lukrativní cíl je dosahován zprostředkovaně pomocí obchodní společnosti) je až na výjimky rovněž vytvoření zisku a obchodní společnost je z pohledu společníka tradičním nástrojem k jeho dosažení.

Proto jsem se rozhodl po konzultaci se svým vedoucím diplomové práce vybrat ze značně široké možné materie diplomové práce pod zadaným názvem takové aspekty, které v těchto souvislostech považuji za určující z pohledu společníka, a to:

-zisk, ztráta, vklad a s nimi související práva a povinnosti.

Druhým důvodem, který může vést k rozhodnutí stát se nebo setrvávat společníkem obchodní společnosti, je podle mého názoru možnost seberealizace, moci či vlivu, proto je dalším objektem mého zkoumání otázka

-řízení.

Konečně třetím důležitým faktorem z pohledu společníka jsou po mém soudu možná rizika.

Pojednám proto o otázkách

-ručení.

Dále jsem si, vedle platné právní úpravy obchodních společností, též povšiml projektu tzv. **evropské soukromé společnosti**, neboť se mi jeví jako nadějná plánovaná právní úprava, která podle všeho v brzké budoucnosti může podpořit zejména přeshraniční obchodní styk v teritoriu Evropské unie.

Tento výběr jsem se rozhodl rovněž po konzultaci se svým vedoucím diplomové práce doplnit specifickou problematikou, kterou jsou vybrané problémy vlivu **majetkového společenství manželů na postavení společníka**. Mám totiž za to, že jde o problematiku značně praktického dosahu, neboť procentuální podíl společníků, nacházejících se v manželství je vysoký a časté jsou i majetkové spory, typicky provázející rozvodové či dědické řízení; důležitá je i otázka ručení. Přitom jsem narazil na řadu důležitých souvisejících otázek v právní teorii nahlížených neshodně a též vyvíjející se rozhodovací praxe vyšších soudů v této oblasti v posledních několika letech stojí za povšimnutí.

Výběr pouze některých otázek z možného okruhu je proveden proto, že systematické a zároveň patřičně hluboké zpracování tématu podle formulovaného zadání diplomové práce *Společníci v jednotlivých formách obchodních společností* by zasloužilo objem jistě vícenásobně přesahující obvyklý rozsah diplomové práce.

1 Základní pojmy

1.1 Soukromoprávní sdružení a jejich dělení

Soukromoprávní sdružení jsou v tradičním chápání právní nauky chápána jako taková sdružení občanů, která byla vytvořena na základě dobrovolného rozhodnutí občanů, jež toto sdružení jako jeho členové vytvářejí, a to za účelem dosahování právem dovoleného cíle.¹

Soukromoprávní sdružení dělilo již římské právo na dvě základní formy – korporaci a societou. Toto dělení mělo zásadní význam pro další právní vývoj i pro dnešní pozitivně právní úpravu.

Je proto užitečné ukázat si krátce rozlišení těchto dvou forem v římském právu. Societa, jakožto starší právní forma, byla zakládána alespoň dvěma fyzickými osobami společenskou smlouvou a individuální a osobní účast každého společníka na jejím fungování byla jejím podstatným znakem; neměla sama právní subjektivitu a veškerý majetek byl ve spoluvlastnictví společníků. Konkrétní společníci byli zavázáni z jednání vůči třetím osobám.² Naproti tomu u korporace šlo o sdružení nejméně tří fyzických osob, které mělo vlastní právní subjektivitu, pokud se týkalo majetkových práv. Korporace jednala prostřednictvím svých orgánů ve vnitřních záležitostech i navenek.³

Pojmově rozlišeno mezi těmito formami bylo u nás až v polovině 19. stol. za účelem systematického uspořádání různých asociačních útvarů obchodních společností. Jako rozlišující znaky pak byly nejčastěji uváděny:

1. právní povaha
2. účel
3. povaha členské základny
4. organizační uspořádání

Shrneme-li hlavní rozdíly mezi korporací a societou, jako nejdůležitější se jeví tyto:

a) při vzniku society nedochází ke vzniku nového samostatného subjektu, ve vztazích k třetím osobám vystupují pouze jednotliví společníci, kdežto korporace vystupuje v právních vztazích jako

1 Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II.díl. ASPI, a.s. Praha 2006, str. 12

2 Vančura, J. Úvod do studia soukromého práva římského, Universita Karlova, Praha 1923, str. 333-335

3 tamtéž, str. 70-75

samostatná právní osoba.

b) členská základna u korporace není tak těsně spjata s její samotnou existencí a může se proto měnit. V societě v zásadě nejsou změny v členské základně možné.

c) societa funguje na základě aktivní účasti samotných společníků, naopak korporace „musí mít samostatnou, od majetku svých členů oddělenou majetkovou základnu, vlastní název, pevně fixovanou organizační strukturu“.⁴

1.2 Osobní a kapitálové společnosti – pojem

Obchodní společnosti lze dělit podle způsobu účasti společníků ve společnosti do dvou základních kategorií. Pokud je základem účasti společníka jeho osobní angažovanost, jde o tzv. společnost osobní. Jestliže přínosem společníka pro společnost je zejména vklad jeho kapitálu, hovoříme o společnosti kapitálové.⁵

1.2.1 Osobní společnosti

Podstatou právních vztahů týkajících se osobní společnosti je velmi těsná vazba mezi jejími společníky navzájem i mezi společností a jejími společníky.

Účel, pro který byla společnost zřízena, realizují sami společníci a samotná existence společnosti je v zásadě vázána na konkrétní osoby společníků.⁶

Individuální kvality společníků, jejich znalosti, dovednosti a vzájemná spolupráce jsou nejvýznamnějším prvkem pro samu osobní obchodní společnost. Společníci jednají sami jménem společnosti a sami se také podílejí na jejím řízení. Míra osobní účasti společníků je velmi obsáhlá, daleko širší, než je tomu u společností kapitálových.

Nadto mají společníci osobních společností relativně značný rozsah smluvní volnosti, pokud jde o úpravu vzájemných práv a povinností. Většina zvláštních ustanovení Obchodního zákoníku je totiž dispozitivní a tedy platí pouze, pokud daná otázka není upravena odchylně, zejména společenskou

4 Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II.díl. ASPI, a.s. Praha 2006, str. 24

5 Pelikánová, I., a kol. Obchodní právo, I.díl., 2.vydání. Codex Bohemia Praha 1998, str. 166

6 Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 101

smlouvou.

Protože vazba mezi společníkem osobní společnosti a společností je relativně silná, možnosti převodu a přechodu účasti (podílu) ve společnosti jsou značně omezeny a ukončení účasti i jednoho společníka v osobní společnosti má pro společnost významné následky, jakým je její zrušení nebo zánik, byť to neplatí bezvýjimečně.⁷ Zde je pozitivní právní úprava osobních společností odchylná od úpravy jedné z novějších forem obchodní společnosti - evropského hospodářského zájmového sdružení, neboť to trvá dále mezi zbývajícími členy i v případě zániku členství člena.

Osobní obchodní společnosti, na rozdíl od společností kapitálových, mohou mít jako svůj účel pouze podnikání. Výjimkou je pouze evropské hospodářské zájmové sdružení, které má za cíl podporovat hospodářskou činnost svých členů - ovšem nutně podnikatelů. Jeho činnost je sice podobná činnosti členů, má ale podpůrný charakter.

Osobní ráz společnosti se projevuje též v tom, že společníkem osobní společnosti může být jen osoba, splňující podmínky provozování živnosti podle § 76 odst. 2 Obchodního zákoníku, u které dále není překážka provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu, což se týká zejména fyzických osob jakožto společníků.

U právnických osob pak musí splňovat tuto podmínku statutární orgán nebo zástupce. To souvisí s tím, kdo přímo vykonává obchodní vedení společnosti.

Vlastnosti osobní obchodní společnosti se plně projeví u veřejné obchodní společnosti. U společnosti komanditní se obecné charakteristiky osobní společnosti týkají postavení jednoho ze dvou typů společníků, a to komplementáře, zatímco u druhého typu společníka - komanditisty je významnou odchylkou omezené ručení za závazky společnosti.

K osobním společnostem rovněž řadíme evropské zájmové hospodářské sdružení, které využívá subsidiárně právní úpravu veřejné obchodní společnosti.

1.2.2 Kapitálové společnosti

S rozvojem obchodu a vznikem silnější potřeby jeho financování souvisí historicky mnohem pozdější vznik prvních kapitálových společností. Podstatným prvkem vztahu společníka a společnosti je jeho kapitálová účast ve společnosti, zatímco osobní angažovanost společníka je potlačena; relace mezi společníkem a společností jsou. Kapitálové společnosti mají zřetelnou

⁷ Dvořák, T., Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2003, str. 12

vnitřní organizační strukturu a soustavu orgánů, přičemž dále vytvářejí i jiné než statutární orgány, například valnou hromadu a dozorčí radu. Orgány společnosti jsou typicky třetí osoby – profesionální manažeři, vyloučeno ovšem není, že jsou jimi i společníci. Potom je ovšem nutné rozlišovat právní postavení takové osoby jako společníka od postavení téže osoby jako člena orgánu společnosti.

Pro čistě kapitálové společnosti je příznačný také většinový princip v rozhodování společníků. To je projevem toho, že základna společníků je obvykle poměrně široká a uplatňuje se zde vliv velikosti kapitálu (vkladu), příslušející každému společníkovi. Na rozdíl od osobních společností, kde je značný rozsah smluvní volnosti, týkající se zvláštních ustanovení Obchodního zákoníku, u společností čistě kapitálových je většina zvláštní právní úpravy Obchodním zákoníkem kogentní a tedy společníci kapitálových společností mají vcelku menší možnost upravovat vzájemná práva a povinnosti i způsob fungování společnosti odchýlně od zákonné úpravy.

Základní povinnost společníka kapitálové společnosti je vložit do společnosti majetkový vklad.⁸

Souhrn jednotlivých vkladů všech společníků pak vytváří základní kapitál společnosti. Kapitálové společnosti jsou základní kapitál společnosti povinny vytvářet. Společníci kapitálových společností za závazky společnosti neručí, případně ručí omezeně. Možnost převodu a přechodu účasti ve společnosti (podílu) nebývá omezena, protože existence společnosti není vázána na jednotlivé společníky. Společníci kapitálové společnosti tedy mohou ze společnosti vystoupit převodem (prodejem) svého podílu a společnost trvá dále.

Nejlépe splňuje ideální kriteria kapitálové společnosti akciová společnost a dále ke společnostem kapitálovým lze řadit tzv. evropskou společnost. Také lze, s různými výhradami, řadit do skupiny kapitálových společností společnost s ručením omezeným, která má však i některé prvky osobní společnosti. Proto podle některých názorů lze vedle kategorií společností osobní a kapitálové konstruovat ještě kategorii třetí, společnosti smíšené.

⁸ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 20

1.2.3 Společnosti smíšené ⁹

Jak bylo předesláno, významné odchylky od vlastností společností osobních i společností kapitálových opodstatňují konstrukci kategorie společností smíšených. Podle pozitivního práva se jedná o společnost s ručením omezeným a komanditní společnost. ¹⁰

U komanditní společnosti je důvodem zařazení do skupiny smíšených společností rozdílné postavení jejich obou typů společníků. Komanditisté jsou totiž společníci, kteří se svým postavením blíží postavení společníka v kapitálové společnosti a v otázkách zvláště neupravených se pro ně přiměřeně použije úprava, vztahující se na společníky společnosti s ručením omezeným, zatímco komplementáři jsou společníci, jejichž postavení je typické pro osobní společnost.

U společnosti s ručením omezeným je důvod vyčlenění z kategorie čistě kapitálové společnosti ten, že je tu poměrně vysoká míra vlivu společníka na obchodní vedení společnosti a častá skutečnost, kdy statutárním orgánem společnosti jsou jednatelé jmenovaní z řad společníků. Rysem společnosti osobní je též častá omezenost převodu obchodního podílu. Záleží totiž zejména na společnících, jak si vzájemné vztahy spolu upraví a tak posunou společnost spíše směrem ke společnostem kapitálových nebo naopak ke společnostem osobním. Obvykle však převládají rysy společností kapitálových.

1.3 Obchodní společnost jako právnická osoba

Podle § 56 odst. 1 Obchodního zákoníku je obchodní společnost právnickou osobou. Právnické osoby přitom podle § 18 Občanského zákoníku mají způsobilost mít práva a povinnosti neboli jsou stejně jako fyzické osoby subjekty práva. Kriteřiem pro určení, zda subjekt je právnickou osobou či ne, je ustanovení § 18 odst. 2 písm. d) Obchodního zákoníku, podle kterého je právnickou osobou subjekt, o němž to stanoví zákon bez ohledu na to, zda jde o sdružení osob nebo majetku. V ustanovení § 56 odst. 1 Obchodního zákoníku je pak taxativní výčet právních subjektů, které jsou

⁹ Pozn.: další, v současnosti připravovanou formou evropské společnosti je evropská soukromá společnost (viz dále kapitola Evropská soukromá společnost). Koncept evropské soukromé společnosti v souladu s požadavky praxe klade, pokud jde o zajištění závazků společnosti, důraz na informace (zajištěné např. certifikátem solventnosti), týkající se ekonomického zdraví společnosti a tedy schopnost dostát svým závazkům (solventnost společnosti), jako jsou zejména finanční toky (cash-flow) a umožňuje podnikání společnosti se symbolickým základním kapitálem 1 EUR. Připouští však i náhradu tohoto principu (absenci certifikátu solventnosti) kapitálovým vkladem v minimální výši 8.000 EUR, tedy řádově srovnatelným s výší základního kapitálu u společnosti s ručením omezeným.

¹⁰ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 7

obchodními společnostmi. Jsou to následující subjekty: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Evropské hospodářské zájmové sdružení a evropská společnost jsou upraveny též právem Evropských společenství a zvláštními právními předpisy.

Pro podnikání jsou však využitelné i další právní formy, než obchodní společnost. České právo jich upravuje několik, ale míra podrobnosti úpravy je nižší a někdy nevzniká u nich ani právnická osoba. Nedávají tudíž takový stupeň právní jistoty svým účastníkům nebo třetím osobám, jako poskytuje obchodní společnosti svým společníkům či třetím osobám a jsou používány obvykle k časově omezeným podnikatelským aktivitám.¹¹

Je to zejména:

- sdružení zakládané smlouvou o sdružení podle Občanského zákoníku
- zájmové sdružení právnických osob
- tiché společenství podle Obchodního zákoníku

Sdružení na základě smlouvy o sdružení podle Občanského zákoníku pro dočasné podnikatelské účely se v obchodní praxi též nazývá jako konsorcium (platný právní předpis tento pojem nepoužívá). Konsorcium lze upravit pouze na základě innominátní smlouvy a vzhledem k absenci zákonné právní úpravy je žádoucí předvídat a vyřešit potřebné vztahy účastníků konsorcia smluvně.

1.4 Společník obchodní společnosti

Společník je osoba vlastníci určitý podíl na obchodní společnosti, která se podílí na podnikání prostřednictvím obchodní společnosti. Její účast na společnosti však nelze označit za podnikání.¹²

Podle Obchodního zákoníku mohou být společníky obchodních společností jak fyzické, tak právnické osoby, nestanoví-li právní předpis jinak. Vznik společenství závisí na formě obchodní společnosti. Pro všechny formy obchodních společností však platí, že, kromě jiných případů, účast společníka vzniká při konstituování obchodní společnosti, tedy při jejím vzniku.

Podmínkou způsobilosti stát se zakladatelem obchodní společnosti je způsobilost k právním úkonům.

11 Faldyna, Fr., a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 197

12 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 329

Podle § 19 Občanského zákoníku právnické osoby nabývají způsobilosti k právním úkonům dnem svého vzniku. Fyzické osoby nabývají způsobilosti zletilostí. Zakladatelem obchodní společnosti se může stát osoba starší osmnácti let, jejíž způsobilost k právním úkonům není žádným způsobem omezena. Výjimku připouští ustanovení § 8 Občanského zákoníku pro osobu starší šestnácti let, která se souhlasem soudu uzavřela manželství; to neplatí pro společníky veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti.

Podle některých názorů¹³ zakladatelem obchodní společnosti však může být osoba mladší šestnácti let nebo jiná k právním úkonům nikoli plně způsobilá osoba zastoupená zákonným zástupce nebo opatrovníkem.

Další formy vzniku společníctví závisejí na jednotlivých formách obchodních společností. Kromě založení společnosti může společníctví vzniknout převodem nebo děděním obchodního podílu, změnou společenské smlouvy nebo zvýšením základního kapitálu kapitálové obchodní společnosti.

Společníkem s neomezeným ručením může být podle § 56 odst. 4 Obchodního zákoníku pouze fyzická nebo právnická osoba pouze v jedné společnosti. Proto společník veřejné obchodní společnosti nemůže být společníkem jiné veřejné obchodní společnosti. Takové omezení platí též pro komplementáře komanditní společnosti a komanditistu, jehož jméno je obsaženo ve firmě komanditní společnosti.

Následek případného porušení takového zákazu Obchodní zákoník výslovně neupravuje. Lze však dovodit, že smlouva, z jejíhož titulu by se měl společník stát neomezeně ručícím společníkem v další společnosti, je uzavřena v rozporu se zákonem.¹⁴

Způsobilost stát se společníkem některých konkrétních typů obchodních společností je upravena některými zvláštními zákony. Tak Zákon o majetku státu stanoví, že stát se může stát zakladatelem nebo zúčastnit se na podnikání obchodní společnosti pouze ve formě akciové společnosti. Zvláštní zákonná úprava se týká rovněž bank, pojišťoven, podnikání na kapitálovém trhu, cenných papírů nebo kolektivního investování. Tím je vyjádřen veřejný zájem na vyšším stupni ochrany oprávněných zájmů třetích osob.

13 Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. 3. vydání. ASPI-Wolters Kluwer, Praha 2008, str. 57

14 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník-Komentář. 10.vydání. Praha C.H.Beck, 2005, str. 173

1.5 Práva a povinnosti společníka obecně

Obsahem vztahu mezi společníkem a společností je soustava oprávnění a povinností, které vážou společníka ke společnosti i ostatním společníkům a vytvářejí ucelený vnitřní systém, který je jedním z podmínek fungování společnosti.¹⁵

Jednotlivá práva nelze chápat jako absolutně samostatná, ale tvořící celek, systém, z něhož nelze jeho části oddělovat.

Práva a povinnosti společníka vůči společnosti pramení z právních předpisů, společenské smlouvy a stanov. Práva a povinnosti mezi společníky navzájem a mezi společností a společníky jsou podle Obchodního zákoníku tzv. absolutním obchodem, tedy řídí se Obchodním zákoníkem, i kdyby nešlo o vztah mezi podnikateli. To má význam zejména z hlediska uplatnění příslušných ustanovení o ručení, náhradě škody a promlčení.

Obchodní zákoník sám výslovně nestanoví, zda jsou jednotlivá práva a povinnosti společníků kogentní nebo dispozitivní. Podle teorie¹⁶ lze posuzovat kogentnost nebo dispozitivnost podle ustanovení § 2 odst. 3 Občanského zákoníku, kde je stanoveno, že účastníci občanskoprávních vztahů si svá práva mohou vzájemně upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.

Společník může ve vztahu k obchodní společnosti vystupovat zároveň také jako statutární orgán nebo jako člen jiného orgánu společnosti, například u akciové společnosti jako člen dozorčí rady. Ze zákona jsou společníci statutárním orgánem osobních společností. U kapitálových společností nejsou společníci ze zákona statutárním orgánem, ovšem není vyloučeno a v praxi je poměrně časté, že se někteří či všichni společníci stali statutárním orgánem, členem statutárního orgánu nebo jiného orgánu společnosti.

Výkon funkce statutárního orgánu nebo člena jiného orgánu společnosti je závazek osobní povahy podle ustanovení § 66 odst. 2 Obchodního zákoníku. Není proto možné, na rozdíl od práva společníka, jakým je zejména výkon práva společníka na valné hromadě společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti, jej vykonávat v zastoupení.

¹⁵ Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 188

¹⁶ Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006, str. 4

Právní teorie vytvořila několik třídění práv a povinností společníků. Nejčastějším je rozlišení podle povahy práv a povinností na majetková a nemajetková takto: ¹⁷

1. majetková práva, zahrnující zejména:

-právo na podíl na zisku. Toto právo je závislé na hospodaření společnosti. Nelze jej v zásadě realizovat, pokud společnost žádný čistý zisk nevytvořila a čerpala by prostředky například ze základního kapitálu.

-právo na vypořádání společníka a společnosti. Společník může být vypořádán cenou, vypořádacím podílem nebo podílem na likvidačním zůstatku.

2. nemajetková práva, zahrnující zejména:

-právo podílet se na řízení a kontrole společnosti

-právo na informace o záležitostech společnosti.

Podobně třídění povinností společníků obsahují:

1. povinnosti majetkové povahy, zejména:

-vkladová povinnosti

-povinnost kompenzovat ztráty společnosti

2. povinnosti nemajetkové, zejména :

-povinnost zdržet se konkurenčního jednání a povinnost loajality

-ostatní povinnosti (založené zpravidla smlouvou podle konkrétních poměrů dané společnosti).

1.6 Podíl

Obchodní zákoník používá pojem podíl pro vyjádření existence právního vztahu, který upravuje obsah a rozsah účasti společníka na společnosti.

Společník je totiž subjektem odděleným od společnosti a nemá vlastnická práva k věcem v majetku společnosti. Právně relevantní jednání s takovým majetkem i další právní jednání společnosti ovlivňuje pouze nepřímo. Současně podíl vyjadřuje též samostatnou majetkovou hodnotu, která je schopná dispozic jako je převod nebo dědění, může být předmětem zástavního práva i exekuce a může být předmětem občanskoprávních vztahů. Podíl má svoji stránku kvalitativní, což výrazem toho, že je souborem práv a povinností tvořících obsah právního vztahu společníka a společnosti, a

¹⁷ Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 203

stránku kvantitativní (velikost podílu a jeho hodnota).¹⁸

Kvalitativní stránka podílu vede společníka k určitému chování prostřednictvím práv a povinností společníka a přispívá k dosahování účelu, pro který byla společnost zřízena.

Kvantitativní stránka podílu určuje míru, v které se společník na společnosti účastní určením rozsahu společnických práv a vyjadřuje váhu, kterou má každý společník při ovlivňování činnosti společnosti a při jeho nároku na zisk a při případné povinnosti nést ztrátu společnosti

Odlišným pojmem je hodnota podílu, která vyjadřuje ocenění podílu v hodnotovém vyjádření a reflektuje ekonomickou pozici společnosti. Zatímco podíl společníka na společnosti je relativně stabilní a v zásadě nezávisí na hospodaření společnosti, hodnota podílu je proměnlivá v závislosti na výši čistého obchodního majetku a tedy na hospodaření společnosti.

Metodika zjišťování hodnoty je různá v závislosti na účelu, pro který se hodnota stanovuje. Může to být účetní hodnota, hodnota smluvní, sjednaná při převodu podílu nebo v případě akcií též hodnota vzniklá střetem nabídky a poptávky na veřejném trhu.¹⁹

Obecné vyjádření kvalitativní stránky podílu je obsaženo v Obchodním zákoníku v ustanovení § 61 odst. 1 jako účast společníka na společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti. Zvláštní úprava se pak týká jednotlivých forem obchodních společností, např. ustanovení § 114 odst 1 pro společnost s ručením omezeným.

Každý společník obchodní společnosti má podíl, a naopak každý podíl obchodní společnosti patří nějakému společníkovi. Protože tedy nemůže nastat situace, kdy by podíl nepatřil nikomu, má Obchodní zákoník zvláštní úpravu pro případy, kdy společnost může nabývat vlastní podíly.

Podíl je společnickovým protiplněním za jeho vklad do společnosti.²⁰ V případě osobních společností společníci nemají povinnost vkladu,²¹ lze však dovodit, že společníci veřejné obchodní společnosti a komplementáři mají povinnost osobně se podílet na činnosti společnosti.²²

18 Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 51

19 Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 61

20 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 408

21 Smíšený charakter komanditní společnosti ovšem vyjadřuje povinnost komanditisty vložit do základního kapitálu společnosti vklad ve výši min. 5.000 Kč

22 tamtéž, str. 332

2 Vybraná práva a povinnosti společníka vyplývající z jeho účasti na společnosti - obecně

2.1 Vklad a práva a povinnosti společníka

Vklad společníka, v Obchodním zákoníku upravený v ustanovení § 59 vyjadřuje vztah společníka a obchodní společnosti, skutečnost, že tento vztah je majetkové povahy a to, že právní postavení společníka má v zásadě majetkový základ.

Vkladem lze chápat tři v zásadě odlišné situace:²³

-předmět vkladu, to znamená věci, práva a jiné majetkové hodnoty, vnášené společníky do společnosti a přecházející do vlastnictví společnosti

-vkladovou povinnost společníka, mající základ ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině, listině upisovatelů nebo prohlášení o převzetí vkladu, poskytnout společnosti předmět vkladu

-kvantitativní vyjádření rozsahu majetkových zdrojů, poskytnutých společníkem obchodní společnosti. Tento rozsah je zásadně určujícím prvkem pro právní postavení společníka a pro jeho podílení se na výsledcích hospodářské činnosti společnosti stejně tak jako pro velikost rozhodovacího vlivu, kterým ve společnosti vládne.

Zásadní význam pro vyjádření právní podstaty vkladu má pojetí vkladu jako vkladové povinnosti společníka vůči společnosti.

Toto pojetí obsahuje ty právní vztahy společníka a společnosti, kde vkladová povinnost společníka představuje jeho závazek poskytnout společnosti zdroje vlastního financování jejího majetku. Souhrn těchto závazků tvoří **základní kapitál společnosti** v jeho peněžním vyjádření.²⁴

Protějškem tohoto závazku společníka je získání účasti společníka na společnosti nebo zvýšení jeho účasti. Tyto znaky vkladu jsou vyjádřeny v ustanovení § 58 odst. 1 a v ustanovení § 59 odst. 1 Obchodního zákoníku.

Dva základní znaky vkladu jsou potom:

-sepětí se základním kapitálem společnosti, neboť celkové peněžní vyjádření vkladů všech

²³ Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 183

²⁴ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo, I.díl., 2.vydání Codex Bohemia Praha 1998 str. 179

společníků se rovná vyjádření velikosti základního kapitálu v penězích. Změny velikosti vkladů nebo vkladové povinnosti se nutně promítají do změn velikosti základního kapitálu společnosti.

-rozsah plnění, ke kterým se společník zavázal při převzetí povinnosti poskytnout vklad a jenž představuje majetkový základ společníka na společnosti. Tato účast se vyjadřuje termínem **podíl**.

Každá povinnost společníka poskytnout společnosti majetkové plnění však není vkladovou povinností. Vkladem je jen taková majetková povinnost společníka vůči společnosti, jež je projevem vůle společníka, vkladatele či budoucího společníka, který toto plnění chápe jako vklad, směřuje k tvorbě majetku náležícího společnosti a hodnota tohoto majetku je vyjádřena výší základního kapitálu. Společníkovou vůlí je v souvislosti s tím vznik jeho účasti na společnosti nebo posílení jeho postavení uvnitř společnosti.²⁵

Předmětem vkladu jsou způsobilé vklady peněžité a vklady nepeněžité.

2.1.1 Vklady peněžité

Peněžitým vkladem je částka, poskytnutá společníkem společnosti k dispozici. Může být jak v korunách, tak v cizích měnách. Je-li vklad v cizí měně, musí být stanoven ekvivalent poskytnuté částky v české měně v souladu s ustanovením § 58 odst. 1 Obchodního zákoníku.

Vklady dluhopisů, směnek i vklady pohledávek oceněných jejich nominální hodnotou jsou však vklady nepeněžitými.²⁶

2.1.2 Vklady nepeněžité

Nepeněžité vklady se dělí na vklady hmotné, kterými jsou movité i nemovité věci, a nehmotné, kterými jsou práva a jiné majetkové hodnoty.

Nehmotným vklady jsou tak cenné papíry, obchodní podíly na společnosti s ručením omezeným, průmyslová práva, know-how²⁷ a další.

Klíčovou otázkou u nepeněžitých vkladů je otázka jejich oceňování a právní reglementace musí v zájmu ochrany oprávněných zájmů společnosti i jejich věřitelů stanovit soustavu pravidel,

25 Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. 2. díl. ASPI, Praha 2006, str. 22

26 Faldyna, Fr., a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 184

27 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn. 7 Cmo 209/2005 : „otázka, zda se jedná o know-how v technickém smyslu, je otázkou znaleckou, otázka, zda se jedná o know-how jako nepeněžitý vklad do základního kapitálu společnosti, tedy zda předmět vkladu je ve skutečnosti know-how v právním smyslu, je otázkou právní, kterou nemůže řešit znalec, nýbrž soud“.

upravujících poskytování nepeněžitých vkladů: ²⁸

-pouze majetek, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a využitelná přímo pro hospodářskou činnost pro společnost je způsobilý stát se předmětem vkladu. Nelze tedy jako vklad přijmout jakýkoli majetek, prodat ho a získané prostředky využít pro samotou činnost společnosti

-nepeněžitým vkladem nemůže být závazek týkající se provedení prací nebo poskytnutí služeb.

Taková konstrukce by umožňovala vklady fiktivní nebo objektivně značně obtížně ocenitelné

-splacení nepeněžitého vkladu musí být provedeno ještě před zápisem výše základního kapitálu do obchodního rejstříku. Obdobné platí pro zvyšování základního kapitálu:

-společník má povinnost doplnit hodnotu nepeněžitého vkladu, jestliže v době vzniku společnosti nedosahuje tato hodnota částky, která byla stanovena při založení společnosti

-pohledávka vůči společnosti nemůže být nepeněžitým vkladem. Může však být započtena proti pohledávce společnosti na splacení vkladu nebo emisního kurzu, pokud tak stanoví zákon. Ten upravuje tzv. kapitalizaci pohledávky u společnosti s ručením omezeným a u akciové společnosti

-hodnota nepeněžitého vkladu musí být specifikována společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou, rozhodnutím valné hromady nebo zakladatelskou smlouvou.

U kapitálových společnostech se hodnota nepeněžitého vkladu stanoví buď podle znaleckého posudku vypracovaného nezávislým znalcem, jehož za tímto účelem jmenuje soud, nebo dalším, zákonem předvídaným způsobem.

Dne 20.7.2009 totiž nabyla účinnost významná novela Obchodního zákoníku ²⁹ v reakci na novelizaci Druhé směrnice 77/91 EHS (harmonizace tzv. kapitálové směrnice).

Kromě povolení tzv. finanční asistence, ³⁰ jež váže na splnění specifických podmínek, nově upravuje otázku oceňování nepeněžitých vkladů při zvyšování základního kapitálu.

Dřívější úprava Obchodního zákoníku požadovala pro vložení nepeněžitých vkladů provést jejich ocenění výhradně na základě znaleckého posudku znalce nezávislého na společnosti a jmenovaného soudem. Novelizace umožňuje za určitých okolností neoceňovat nepeněžitá vklady formou znaleckého posudku. Důsledkem je zrychlení, zlevnění a zjednodušení procesu zvýšení základního kapitálu společnosti formou nepeněžitých vkladů.

Nově jsou možné alternativy pro stanovení hodnoty nepeněžitých vkladů, přičemž volba způsobu je v kompetenci statutárního orgánu společnosti. Statutárním orgánům je ukládána povinnost zajistit

28 Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 185

29 viz zákon č. 215/2009 Sb.

30 ustanovení § 161 písm. f) Obchodního zákoníku. Problematika tzv. finanční asistence byla v praxi poměrně často diskutovanou otázkou, a to z ekonomických důvodů, neboť striktně omezovala společnosti v určitých transakcích

zveřejnění některých informací ohledně nepeněžitého vkladu (hodnoty, úpisu a způsobu ocenění atd.) v obchodním věstníku a vyhotovení zvláštního prohlášení statutárního orgánu ohledně okolností týkajících se nepeněžitého vkladu.³¹ V opačném případě nebo v případě nesplnění stanovených podmínek statutární orgán musí zajistit ocenění nepeněžitého vkladu posudkem znalce, jmenovaného soudem.

Předmětem vkladu nemohou být hodnoty ze zákona osobní povahy – práva majetková (např. právo na nárok na starobní důchod) ani nemajetkové povahy (např. právo na ochranu osobnosti podle ustanovení § 11 a násl. Občanského zákoníku, nebo nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích) nebo práva, kterým je stanoven zvláštní režim zacházení (individuální kvalifikace zaměstnanců). Dále nelze podle českého práva vkládat závazky ohledně provedení prací nebo služeb. Předmětem nepeněžitého vkladu však může být - a v praxi také mnohdy je - pohledávka nebo její část (nepeněžitým vkladem však nemůže být pohledávka vůči společnosti samotné). Pro postoupení pohledávky se použije ustanovení § 524 a násl. Občanského zákoníku s tím, že postoupitel ručí za dobytost pohledávky jenom do výše jejího ocenění podle ustanovení § 59 odst. 6 Obchodního zákoníku.

2.2 Podíl na zisku a ztrátě

2.2.1 Právo podílet se na zisku

Obchodní společnosti jsou podnikatelé ze zákona v souladu s ustanovením § 2 odst. 1 Obchodního zákoníku a právo společníka podílet se na podnikání společnosti jen jedním ze znaků obchodní společnosti. Podnikáním se pak podle citovaného ustanovení rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Veřejná obchodní společnost a komanditní společnost mohou být podle ustanovení § 56 odst. 1 Obchodního zákoníku založeny jen za účelem podnikání, zatímco společnost s ručením omezeným a akciová společnost mohou být založeny kromě podnikatelského účelu i za jiným účelem. Tato možnost je ovšem praxi využívána relativně výjimečně. V souvislosti s definicí účelu, kterým je tvorba zisku, se otvírá otázka, jak je zisk definován, protože v obchodním zákoníku definice obsažena není. Tak podle komentáře k Obchodnímu zákoníku³² je za zisk nutno považovat kladný

31 ustanovení § 59 písm. c) Obchodního zákoníku

32 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 31

hospodářský výsledek za příslušné účetní období tak, jak vyplynul z účetnictví obchodní společnosti. Předpokladem pro to, aby bylo možno vůbec zisk rozdělit je skutečnost, že společnost zisk vytvoří. V osobní společnosti se pouze schvaluje účetní uzávěrka a zisk musí být jak ve veřejné obchodní společnosti, tak v komanditní společnosti rozdělen mezi společníky. U kapitálových společností rozhoduje o tom, jak bude naloženo se ziskem, valná hromada společnosti. Odlišný je způsob dělení zisku v osobních společnostech a v kapitálových společnostech. V kapitálových společnostech je výše podílu společníky na zisku určena velikostí jeho podílu na společnosti, ve společnostech osobních se podíl dělí v zásadě podle „hlav“, tedy na osobu společníka.

2.2.2 Povinnost nést ztrátu

Za ztrátu lze považovat záporný hospodářský výsledek za příslušné účetní období tak, jak vyplynul z účetnictví obchodní společnosti, na základě obdobné definice jako v případě definice zisku.

Povinností společníka podílet se na ztrátě se rozumí povinnost přispět společnosti k úhradě vzniklé ztráty. Povinnost podílet se na ztrátě je vztahem vůči společnosti, nikoli vůči třetím osobám, jako jsou např. věřitelé. Mám však za to, že nesplnění povinnosti společníka vůči společnosti může zakládat nárok na úhradu škody, vzniklou těmto věřitelům vůči společníkovi, případně vůči statutárním orgánům společnosti, pokud zanedbaly povinnost řádného hospodáře a nevymáhaly po společníkovi splnění jeho povinnosti.

V osobních obchodních společnostech vzniká povinnost podílet se na ztrátě společnosti společníkům veřejné obchodní společnosti a komplementářům přímo ze zákona. Povinnost komanditistů na podílu na ztrátě lze založit společenskou smlouvou.

Ve společnostech kapitálových společníkům povinnost podílet se na ztrátě společnosti nevzniká. Společnost s ručením omezeným však může možnost uložit společníkům příplatkovou povinnost upravenou ve svých stanovách v souladu s ustanovením § 121 Obchodního zákoníku. Tento příplatek do vlastního kapitálu může společnost využít na úhradu ztráty společnosti.³³

Rovněž stanovami akciové společnosti lze upravit obdobnou povinnost týkající se vkladu do vlastního kapitálu.

2.3 Právo podílet se na řízení obchodní společnosti

Právo společníka obchodní společnosti podílet se na správě společnosti je v zásadě stejné u všech

³³ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. 2. díl. ASPI, Praha 2006, str. 69

forem obchodních společností. Obsahem tohoto práva je v jisté míře účastnit se na podnikání společnosti, ovlivňovat ho, zasahovat do něj a kontrovat ho. Míra oprávnění společníka na správě obchodní společnosti ovšem závisí na právní formě obchodní společnosti. Pro osobní obchodní společnosti je příznačná úzká vazba na osobu společníka a z ní vyplývající oprávnění společníků ke kontrole a řízení společnosti. U kapitálových společností je rozhodování a kontrola vykonávána prostřednictvím orgánů společnosti, společníci se mohou účastnit na správě společnosti prostřednictvím rozhodování valné hromady jako nejvyššího orgánu společnosti. Valná hromada má přitom vymezen výlučný okruh záležitostí pro výkon svojí pravomoci.

Od práva společníka podílet se na řízení obchodní společnosti je třeba odlišovat tzv. obchodní vedení společnost. To lze definovat jako průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti, tj. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních a jiných otázkách běžného života společnosti.³⁴

Obchodní vedení je tedy založeno na organizování a řízení podnikatelské činnosti uvnitř společnosti. Toto z hlediska společnosti interní rozhodování (rozhodnutí přijaté uvnitř společnosti) je základem, z kterého vyrůstá jednání jménem společnosti navenek vůči třetí osobě. Cílem jednání navenek je způsobit vznik, změnu nebo zánik práv či povinností, které právní předpisy s tímto právem spojují. Takové jednatelské oprávnění náleží statutárnímu orgánu společnosti, neboť všechny formy obchodních společností jsou v českém právním řádu ex lege právníckými osobami.

U osobní obchodní společnosti tyto obě činnosti mohou vykonávat jenom jejich společníci, ti řídí společnost přímo a náleží jim obchodní vedení společnosti i jednatelské oprávnění vzhledem ke společnosti. To vyplývá zejména z typické závislosti obchodní společnosti na osobních a odborných vlastnostech společníků, kteří ručí neomezeně za závazky společnosti celým svým majetkem. Proto především tyto osoby mají určovat fungování společnosti.

Obchodní vedení u kapitálových společností a její jednání jménem společnosti je vykonáváno nezávisle na společnicích, a to pomocí statutárního orgánu, což může být fyzická osoba nebo právnícká osoba, resp. může být členem statutárního orgánu. Tato osoba musí splňovat zákonem stanovené podmínky a je jmenována valnou hromadou nebo dozorčí radou společnosti. U kapitálových společností je tato osoba obvykle odlišná od společníků a jsou pro ni charakteristické odborné znalosti a schopnosti, které ji předurčují k dosažení účelu, pro který společníci do

34 Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. ASPI, Praha 2003, str. 177

společnosti vstoupili. Účast společníků na řízení společnosti se děje prostřednictvím valné hromady, do jejíž působnosti obchodní vedení společnosti nespadá.

Dalším právem, podřaditelným pod právo podílet se na správě společnosti, je právo vykonávat kontrolu nad činností společnosti, a to v první řadě nad hospodařením s majetkem společnosti a nad řádným výkonem působnosti orgánů společnosti. Toto oprávnění zahrnuje oprávnění nahlížet do dokladů společnosti, právu požadovat informace od osob, vykonávajících obchodní vedení společnosti, právu požadovat vysvětlení na valné hromadě společnosti a uplatňovat tam návrhy. Rozsah těchto oprávnění se liší v závislosti na konkrétní formě obchodní společnosti. Právo společníka na kontrolu zahrnuje i právo dohledu nad činností týkající se rozhodování společnosti z pohledu zákonnosti, upravené jak v obecných ustanoveních obchodního zákoníku, tak v ustanoveních, týkajících se jednotlivých forem obchodních společností. Podle ustanovení § 68 odst. 6 Obchodního zákoníku může každý společník podat soudu návrh na zrušení společnosti a na její likvidaci, za podmínky, že nastala některá ze situací specifikovaná v citovaném ustanovení. Dříve než soud rozhodne o zrušení společnosti,³⁵ má soud povinnost stanovit lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, je-li jeho odstranění možné. Pokud nedojde k nápravě ze strany společnosti, může poté soud podle zákona společnost zrušit. Společník obchodní společnosti má také právo domáhat se u soudu zrušení společnosti, pokud jsou po to důležité důvody, příkladně vyjmenované zákonem, zejména se jedná o porušování povinnosti plynoucí z účasti na společnosti, a to závažným způsobem jiným společníkem. Dalším důvodem je nemožnost účelu, pro který byla společnost založena.³⁶ Ostatní společníci mají možnost se bránit proti společníkovi, který závažným způsobem porušuje své povinnosti plynoucí z účasti na obchodní společnosti také podáním návrhu soudu na vyloučení společníka ze společnosti za podmínek podle ustanovení § 90 odst. 2 Obchodního zákoníku. U kapitálových společnostech se společník může podle zákona domáhat u soudu vydání rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení § 131 a § 183 Obchodního zákoníku. Podobně společníci osobních obchodních společností mohou docílit vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady podáním určovací žaloby³⁷ za stanovených podmínek, zejména pokud společník prokázal naléhavý právní zájem na určení neplatnosti rozhodnutí společníků soudem.

35 ustanovení § 68 odst. 7 Obchodního zákoníku

36 ustanovení § 90 odst. 1 Obchodního zákoníku

37 ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu

2.4 Ručení

2.4.1 Ručení obecně

Z hlediska významu pro výběr formy společnosti je otázka ručení jedním z nejvýznamnějších faktorů.³⁸ Ručení je formou zajištění, které vzniká na základě zákona nebo z titulu smlouvy mezi věřitelem a ručitelem, a to jako akcesorický vztah, který je podmíněn existencí hlavního závazku. Hlavní závazek je právní vztah věřitele a dlužníka, osoba dlužníka je odlišná od osoby ručitele.

Ručení vzniká ze zákona mezi společníkem a společností a je zákonem upraveno kogentně, nelze jej upravit odchylně ani na základě projevené společné vůle. Ručení za závazky společnosti náleží v obchodních společnostech k vnitřním právním vztahům ve společnosti.

Společník je povinen poskytnout plnění věřiteli jakožto třetí osobě, pokud toto plnění věřiteli neposkytne společnost.

Odpovědnostní vztah společnosti za své závazky (společnost zásadně odpovídá za své závazky celým svým majetkem) je výrazem odpovědnosti společnosti a povinnosti plnit závazky, které na sebe společnost svobodně převzala a povinnosti použít k tomu všechny svůj majetek.

Úprava v ustanovení § 56 odst. 5 a 6 Obchodního zákoníku však není komplexní (chybí např. úprava postupu při uplatnění práv z ručení vůči společníkovi, úprava uplatnění námitek vůči věřiteli, úprava promlčení a pod. a tudíž ustanovení § 56 odst. 5 Obchodního zákoníku odkazuje na obecnou úpravu ručení Obchodním zákoníkem ustanovením § 301-311. Úprava ručení v občanském zákoníku se nepoužije, neboť úprava Obchodního zákoníku je komplexní.³⁹

Ručení společníka za závazky společnosti je ručením podle zákona v souladu s ustanovením § 312 Obchodního zákoníku.

Společníci ručí za závazky společnosti podle ustanovení § 307 odst. 1 Obchodního zákoníku solidárně, není - li pro jednotlivé typy společností tato povinnost upravena zvláštně. Úprava rozsahu ručení závisí na formě obchodní společnosti. To se dotýká zejména:

-neomezeného ručení společníků veřejné obchodní společnosti⁴⁰

-neomezeného ručení komplementářů komanditní společnosti⁴¹

-ručení komanditistů komanditní společnosti do výše nesplacené části vkladů každého komanditisty

38 Faldyna, Fr., a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 197

39 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, Praha 2009 str. 210

40 ustanovení § 76 odst. 1 a 86 Obchodního zákoníku

41 ustanovení § 93 odst. 1 Obchodního zákoníku

zapsané do obchodního rejstříku ⁴²

-solidárního ručení společníků společnosti s ručením omezeným jen do výše nesplaceného souhrnu částí jejich vkladů podle zápisu splacení jednotlivých vkladů do obchodního rejstříku ⁴³

-akcionáři neručí za závazky akciové společnosti. ⁴⁴

Podmínkou možnosti domáhat se splnění závazku na společnících v případě, že společnost svůj závazek nesplní je to, aby byla věřitelem předem písemně vyzvána. To neplatí, pokud není pochyb, že společnost svůj závazek nesplní. Podle ustálené judikatury lze jedinou žalobou žalovat povinnost dlužníka a ručitele splatit splatný dluh. ⁴⁵

Pokud společník splní závazek společnosti, za který ručil, stává se vůči společnosti věřitelem a je oprávněn požadovat všechny pomůcky a doklady, které má věřitel a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči dlužníkovi podle ustanovení § 308 občanského zákoníku. Protože ručitelství je solidární, má též právo regresu v souladu s ustanovením § 511 občanského zákoníku. Zvláštní úprava regresu je pro společníky společnosti s ručením omezeným podle ustanovení § 106 odst. 2 Obchodního zákoníku a pro komanditisty podle ustanovení § 93 odst. 4 Obchodního zákoníku.

Ukončení konkursu podle insolvenčního zákona omezuje všechny vyjmenované druhy ručení a věřitelé se tak mohou domoci jen do konkursu včas přihlášených pohledávek, a jen v tom rozsahu, ve kterém nebyli v konkursním řízení uspokojeni.

Další forma ručení je ručení pro období po zániku obchodní společnosti pro případ, že obchodní společnost již byla vymazána z obchodního rejstříku, ale objeví se pohledávka, která nebyla přihlášena do likvidace a proto nebyla vyřízena v rámci likvidace. Zákon upravuje podmínky pro tento typ ručení stejně pro všechny formy obchodních společností takto:

Byla-li obchodní společnost zrušena bez likvidace, tedy má-li právního nástupce, ručí společníci za závazky takto zrušené a zaniklé společnosti stejně jako během jejího trvání a tedy rovněž solidárně.

42 ustanovení § 93 odst. 1 Obchodního zákoníku

43 ustanovení § 106 odst. 2 Obchodního zákoníku

44 ustanovení § 154 odst. 1 Obchodního zákoníku

45 Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 583/2004 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z www:

<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=22466&searchstr=29+Odo+583> : Ustanovení § 306 odst. 1 občanského zákoníku dále určuje, že věřitel je oprávněn domáhat se splnění závazku na ručiteli jen v případě, že dlužník nesplnil svůj splatný závazek v přiměřené době poté, co byl k tomu věřitelem písemně vyzván. Tohoto vyzvání není třeba, jestliže je věřitel nemůže uskutečnit nebo jestliže je nepochybné, že dlužník svůj závazek nesplní, zejména při prohlášení konkursu. Závěr, podle kterého může být hmotněprávní úkon učiněn jako součást žaloby (návrhu na zahájení řízení), Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil již v rozsudku ze dne 26. června 1997, sp. zn. 2 Cdon 37/97, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 1997, pod číslem 55

Byla-li obchodní společnost zrušena s likvidací, tedy nemá-li právního nástupce, ručí společníci za její závazky do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, minimálně ale v rozsahu, v jakém ručili za trvání společnosti. Přitom se použije hranice, která je příznivější pro věřitele.⁴⁶

Akcionáři akciových společností, komanditisté, kteří splatili svůj vklad do komanditní společnosti a společníci společnosti s ručením omezeným, u které byly splaceny všechny vklady, ručí po zániku společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku. Společníci, kteří neručili za závazky společnosti ke dni zániku společnosti, odpovídají za závazky společnosti po jejím zániku do výše likvidačního zůstatku a neručí po zániku společnosti solidárně, vzájemné vyrovnání u nich nepřichází v úvahu.⁴⁷

2.4.2 Postavení společníka jako faktického vedoucího

Ručení orgánů obchodních společností a členů orgánů obchodních společností podle ustanovení § 66 odst. 6 Obchodního zákoníku se vztahuje též na osoby, které na základě dohody, podílu na společnosti nebo jiné skutečnosti ovlivňují podstatným způsobem chování společnosti, bez ohledu na to, jaký vztah ke společnosti mají.

Postavení obdobné postavení společníka vzniká na základě toho, že tato osoba podstatným způsobem ovlivňuje chování společnosti. Jde zejména o odpovědnost za škodu a ručení podle ustanovení § 194 Obchodního zákoníku. Z principu jde zejména o společníky kapitálových společností – akcionáře akciové společnosti, společníky společnosti s ručením omezeným a komanditisty komanditní společnosti.

Nejtypičtějším případem jsou společnosti s jednou osobou jako společníkem, nebo společnosti s většinovým společníkem.

Podstatné ovlivňování je vliv, který trvá delší dobu a jenž podstatně omezuje svobodu rozhodování osoby, která jedná jménem a na účet společnosti. Nejde ale o případ, kdy účinek je pouze jednorázový a jeho vliv nebude významný. Podstatné ovlivňování však nemusí dosahovat intenzity rozhodujícího vlivu na řízení nebo provozování podniku podle ustanovení § 66a odst. 2 Obchodního zákoníku.⁴⁸

Obdobnou tematikou se zabývá i Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 387/2006.⁴⁹

46 Faldyna, Fr., a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005, str. 198

47 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 343

48 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 465

49 Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 387/2006 [Citace k 5.6.2010]. Dostupné z www:

<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=37337&searchstr=29+Odo+387>

„...Princip loajality je výkladovým pravidlem, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti společníka vůči společnosti..... Takovou osobou nepochybně může být i jediný společník společnosti s ručením omezeným.“

2.4.3 Další ručitelské povinnosti společníka obchodní společnosti

Zvláštní úprava ručení společníka je podle ustanovení § 59 odst. 6 Obchodního zákoníku pro případ, kdy společník vloží do obchodní společnosti jako nepeněžitý vklad pohledávku formou převodu pohledávky. Za dobytost takové pohledávky společník ručí do výše jejího ocenění, a nikoli do výše podílu, který získal na společnosti nebo do výše nominální hodnoty pohledávky.

Je-li předmětem vkladu do společnosti podnik, společník ručí za závazky, které jsou součástí podniku nebo jeho organizační složky, vkládané do společnosti. Ustanovení o smlouvě o prodeji podniku se použije přiměřeně. Přechod závazku nevyžaduje podle ustanovení § 477 odst. 3 Obchodního zákoníku souhlas věřitele, společník, který vkládá do společnosti podnik nebo jeho část, ze zákona ručí za to, že společnost závazky, které na ni vkladem přešly, splní.⁵⁰

Další zvláštní formy ručení jsou obsaženy ve speciální úpravě některých společností.

2.4.4 Ručení při vykonávání vlivu na osobu, která je členem orgánu společnosti

Každý, kdo pomocí svého vlivu ve společnosti úmyslně přiměje osobu, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, členem dozorčího orgánu, prokuristou nebo jiným zmocněncem společnosti, jednat ke škodě společnosti nebo společníků, ručí za splnění povinnosti k náhradě škody, jež vznikla v souvislosti s takovým jednáním.⁵¹

Zákon nerozlišuje, z čeho pramení vliv, který osoba uplatnila ke škodě společnosti. Nejčastěji jde o vliv společníka vyplývající z většiny hlasů ve společnosti, mohlo by však jít i o vliv plynoucí z jiné skutečnosti. Jedná se však, na rozdíl od ustanovení § 66 odst. 6 Obchodního zákoníku o vliv ve společnosti, ne o vliv na osoby, které jednaly k škodě společnosti, nezávislý na vlivu ve společnosti. Ručení podle ustanovení § 66c Obchodního zákoníku se řídí ustanovením § 303 a násl., náhrada škody ustanovením § 373 a násl.⁵²

50 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, Praha 2009 str. 227

51 zvláštní ručení podle ustanovení § 66c Obchodního zákoníku

52 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, Praha 2009 str. 263

2.5 Společník a společné jmění manželů – vybrané problémy

Občanský zákoník definuje v § 143 odst. 1 společný majetek manželů jako majetek nabytý za trvání manželství vyjma majetku v tomto ustanovení výslovně vyloučeného a též do tohoto majetku zahrnuje závazky vzniklé za trvání manželství rovněž s přesně definovanými výjimkami. Samotný pojem „majetek“ není v občanském zákoníku výslovně vymezen. Jeho obsah lze dovozovat jen z následných ustanovení, jež upravují právní osud majetku movitého, nemovitého a ostatních majetkových práv a pohledávek, což není v rozporu s obsahem pojmu majetek ve vztazích upravených obchodním zákoníkem, který definuje (obchodní) majetek jako věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty.

Takzvaná **ostatní majetková práva**, spadající do společného jmění manželů, přesahují rozsah úpravy podle občanského zákoníku a zahrnují i majetková práva, která představují účast jednoho z manželů v obchodní společnosti, majetková práva z oblasti duševního a průmyslového vlastnictví nebo jiná práva vzniklá na základě obchodněprávních vztahů.

2.5.1 Obchodní podíl ve společném jmění manželů

Podle ustanovení § 143 odst. 2 občanského zákoníku nabytí obchodního podílu jedním z manželů za trvání manželství nezakládá účast druhého manžela na této společnosti. Donedávna nepřilíš jednotná soudní praxe obecných soudů byla sjednocena významným rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 700/2004 takto:⁵³

„S obchodním podílem je spjata majetková hodnota, která je ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ jinou majetkovou hodnotou (majetkem) a jako taková může být předmětem občanskoprávních vztahů. Jestliže i jen jeden z manželů nabyde za trvání manželství a z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí společného jmění manželů.... Důsledkem ustanovení § 143 odst. 2 ObčZ je toliko oddělení či odlišení právního postavení společníka – manžela, jenž se stal společníkem obchodní společnosti, od právního postavení druhého manžela, který se společníkem nestal. Jen manžel - společník má práva a povinnosti vyplývající pro něj z úpravy postavení společníka obchodní společnosti v obchodním zákoníku či jiném právním předpise nebo ve společenské smlouvě. Je však oddělen od majetkové hodnoty obchodního podílu, která zůstává manželům společná. Proto je také omezen v nakládání s obchodním podílem, pokud nejde o jeho obvyklou správu ve smyslu § 145 odst. 2 ObčZ, neboť stejnou měrou jako náleží jemu, náleží i druhému manželovi.“

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 700/2004 [Citace k 7.6.2010].

Dostupné z www: <http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=18945&searchstr=22+Cdo+700>

Podmínkou toho, aby se obchodní podíl stal součástí společného jmění manželů je skutečnost, že ho nabyt jeden z manželů během trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů. S obchodním podílem jsou spojeny práva a povinnosti majetkové i nemajetkové povahy.

Jelikož výše citované ustanovení § 143 odst. 2 občanského zákoníku vylučuje účast druhého manžela na podílu na společnosti, Nejvyšší soud ČR upravil právní postavení tohoto manžela pomocí právní konstrukce. Z ní vyplývá, že oběma manželům přináležejí práva a povinnosti majetkové povahy (povinnost vkladová, příplatková, právo na podíl na zisku a právo na vypořádání). Manželovi - společníkovi mimo to patří též ještě práva nemajetkové povahy (právo účastnit se na řízení společnosti, právo na kontrolu, případně další práva nemajetkové povahy na základě společenské smlouvy).

Proto je nutné, pokud se týká nakládání s obchodním podílem, důsledně rozlišovat dvě situace při výkonu práv manželem – společníkem:

Výkon nemajetkových práv

Jedná se o právní úkony související s řízením společnosti a její kontroly. Manžel - společník je k tomu oprávněn bez souhlasu druhého manžela zcela podle svého uvážení.

Výkon majetkových práv

Pro výkon majetkových práv v souladu s ustanovením § 143 odst. 2 občanského zákoníku vyžadují právní úkony manžela - společníka, přesahující rozsah obvyklé správy majetku, souhlas druhého manžela. Viz následující kapitola *Souhlas druhého manžela k majetkovým dispozicím s obchodním podílem*.

Jasně a výslovně rozlišení práv majetkových a nemajetkových ve vztahu k obchodnímu podílu (rozpad práv a povinností souvisejících s obchodním podílem na materiální a nemateriální složku) považuji za důležitý přínos zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu. Tento právní názor Nejvyššího soudu ČR je v současné době, podle mého mínění, všeobecně na odborné úrovni akceptován.

Např. ještě v komentáři Obchodního zákoníku z r. 2002 totiž Dědič, J.⁵⁴ považuje konstrukci, kdy obchodní podíl nabytý za trvání manželství jen jedním z manželů je předmětem společného jmění manželů, avšak druhý manžel současně nemá postavení společníka jako nepřijatelnou a protiústavní. Proto uvažuje pro případ obchodního podílu, nabytého jedním z manželů za trvání manželství z majetku společného jmění manželů v zásadě o dvou možnostech:

-bud' se bude vztah řídit pouze občanským zákoníkem podle ustanovení § 143 odst. 2 a pak bude obchodní podíl náležet, a tedy veškerá práva a povinnosti s tím spojená, pouze jednomu z manželů. Při vypořádání se bude brát zřetel pouze na hodnotu, která byla vynaložena ze společného jmění manželů na pořízení obchodního podílu bez ohledu na jeho zhodnocení

-nebo se zohlední pouze ustanovení § 114 odst. 3 Obchodního zákoníku a obchodní podíl je třeba vnímat ve vztahu k § 1 odst. 2 občanského zákoníku jako majetek společného jmění manželů, přičemž oba manželé tvoří jednoho společníka obchodní společnosti a budou jednat prostřednictvím společného zástupce.

Oproti tomu však již v r. 2003 Bartošíková, M. a Štenglová, I. správně rozpoznávají, že: „účelem ustanovení § 143 odst. 2 občanského zákoníku je pouze umožnit nabývání obchodního podílu do společného jmění manželů bez toho, že by manželé byli současně „kolektivními“ společníky.⁵⁵

Otázkou hierarchie vztahů manžela - společníka ke společnosti oproti vztahu manžela - společníka ke druhému manželovi ve věcech týkající se společnosti řešila Veselá Samková, K.⁵⁶ tak, že povinnost manžela - společníka vůči společnosti jsou podle ní nadřazeny vůči povinnostem vůči manželovi, a to proto, že samotné nabytí obchodního podílu do společného jmění manželů vždy vyžaduje souhlas obou manželů: „Tím, že manžel - nespolečník souhlasí s nabytím obchodního podílu do společného jmění, vyjadřuje souhlas i se zatížením manžela - společníka povinnostmi na něj kladenými společenskou smlouvou.“ Zastávám též názor, že vzhledem k předchozímu souhlasu manžela - nespolečníka má povinnost manžela - společníka vůči společnosti přednost před povinnostmi vůči manželovi - nespolečníkovi.

54 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II.díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1027

55 Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 1. vydání. C.H. Beck, Praha 2003, str. 87

56 Veselá Samková, K. Obchodní podíl ve společném jmění manželů, epravo.cz, č. 42928

2.5.2 Souhlas druhého manžela k majetkovým dispozicím s obchodním podílem

Obvyklou správou majetkové i nemajetkové povahy, vyplývající z účasti na obchodní společnosti, může manžel – společník vykonávat sám, bez souhlasu druhého manžela i v případě, kdy je obchodní podíl součástí společného jmění manželů. Jestliže však právně významné jednání manžela – společníka obvyklou správou majetku přesahuje, situace se mění.

Výkon práv a povinností společníka nelze považovat za podnikání ve smyslu ustanovení § 2 Obchodního zákoníku, protože výkon práv a povinností společníka obchodní společnosti nelze považovat za soustavnou činnost, provozovanou vlastním jménem na vlastní odpovědnost. Podnikatelem je však sama obchodní společnost. Rovněž nelze společníka obchodní společnosti podřadit pod žádnou ze čtyř v ustanovení § 2 odst. 2 Obchodního zákoníku taxativně vyjmenovaných kategorií podnikatele.

Na výkon společnických práv a povinností proto nelze užít ustanovení § 146 občanského zákoníku, neboť to se týká pouze užití majetku náležejícího do společného jmění manželů pro podnikatelské účely.

Pro tento účel je nutno použít ustanovení § 145 odst. 2 občanského zákoníku, jestliže vztah neupravuje odlišně dohoda o zúžení společného jmění manželů, uzavřená formou notářského zápisu.

Při použití § 145 odst. 2 občanského zákoníku je pak nutné rozlišení toho, co lze či naopak nelze považovat za obvyklou správu společného majetku.

Za obvyklou správu nelze zejména považovat **nabytí podílu v obchodní společnosti, převod (prodej) či zástavu obchodních podílů**. K nim je nezbytný souhlas druhého manžela. Bez jeho souhlasu je takový úkon relativně neplatný, druhý manžel se tedy může dovolat neplatnosti úkonu u soudu. Zákon ohledně udělení souhlasu nepředepisuje formu úkonu, může tudíž být proveden i ústně. Praktickým řešením je však včlenění vhodného ustanovení do příslušné smlouvy, v němž druhý manžel vyjádří s obsahem smlouvy svůj souhlas jako vedlejší účastník smlouvy.

2.5.3 Majetková hodnota podílu

Ocenění obchodního podílu za účelem vypořádání majetkového společenství manželů je důležitou a často řešenou otázkou.

Podstatné je rozlišování vkladu společníka a podílu společníka na společnosti, neboť jde o jiné právní instituty a z pohledu problematiky společného jmění manželů budou mít obecně rozdílnou hodnotu, většinou dosti podstatně. Vklad společníka je hodnotou nezávislou na hodnotě čistého podílu na majetku společnosti, naopak podíl společníka na obchodní společnosti vyjadřuje mimo jiné jeho účast na majetku společnosti a pokud jej nabude jeden za manželů za trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů, je tato majetková hodnota podílu součástí společného jmění manželů.⁵⁷

Specifikem obchodního podílu je to, že ho lze v zásadě obtížně oceňovat cenou obvyklou (tržní), neboť obvykle chybí, na rozdíl např. od členského podílu v bytovém družstvu, vypovídající možnost srovnání v rozhodné době a místě uskutečňovaných obchodů.

Cena za převod obchodního podílu je cenou smluvní, jež není regulovaná⁵⁸ a Zákon o oceňování majetku nelze užít, ačkoli znalci občas v praxi opírají svůj nálezný nesprávně o ustanovení § 23 Zákona o oceňování majetku (podíl společníka na účetní hodnotě čistého obchodního majetku společnosti).

Jako cenu obchodního podílu pro účely vypořádání společného jmění manželů však nelze použít ani výši vypořádacího podílu. Vypořádací podíl totiž nic nevypovídá o skutečné majetkové hodnotě podílu, tedy o ceně, kterou by bylo možné za jeho převod dosáhnout.⁵⁹

Na místě je použít cenu obvyklou a lze též podle mého názoru přiměřeně použít judikaturu Nejvyššího soudu, týkající se stanovení ceny členského podílu v bytovém družstvu.

Protože však, jak bylo předesláno, v praxi obvykle (vyjma zejména podílů obchodovatelných na veřejných trzích) nebude možno použít metodu tržního srovnání z důvodu neexistence srovnatelné společnosti nebo tržní kapitalizace a nezbude tak, než vyjít z odborných postupů týkajících se oceňování majetku pro stanovení ceny obvyklé (tržní).

57 Štěpánová, S., Společné jmění manželů a podnikání. Computer Press, a.s. Brno 2006, str. 119

58 srv. Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách

59 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 952/2007. [Citace k 7.6..2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=45277&searchstr=22+Cdo+952](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=45277&searchstr=22+Cdo+952)

2.5.4 Ručení

Budeme-li se zabývat situací, kdy jeden z manželů je společníkem obchodní společnosti, zatímco druhý manžel nikoli, v zásadě z titulu těchto závazků plynoucích z účasti na obchodní společnosti manželé vystupují jako solidární dlužníci. Jedná se o zákonnou pasivní solidaritu podle ustanovení § 511 občanského zákoníku⁶⁰ u závazků, tvořících společné jmění manželů.

Jde-li o závazek, který je součástí společného jmění manželů, odpovídají manželé nejen majetkem ve společném jmění manželů, ale též i výlučným majetkem každého z manželů, i případným majetkem, který mají ve svém podílovém vlastnictví.⁶¹

Tak upsáním vkladu do společnosti s ručením omezeným manželem - společníkem se druhý manžel stává ručitelem společnosti do výše všech nesplacených vkladů do společnosti upsaných podle stavu zápisu v obchodním rejstříku, jelikož manželé podle ustanovení § 145 odst. 4 občanského zákoníku jsou z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů povinni společně a nerozdílně, přičemž vklad do společnosti s ručením omezeným během trvání manželství je závazek, spadající do společného jmění manželů.⁶²

Jestliže je jeden z manželů společníkem veřejné obchodní společnosti, potom ručí podle ustanovení § 76 odst. 1 Obchodního zákoníku celým svým majetkem společně a nerozdílně s ostatními společníky. Pokud vstoupí manžel do společnosti, která je již založená, ručí i za závazky, které vznikly před jeho přistoupením. Může však uplatnit regresní nárok proti ostatním společníkům, neboli požadovat po nich poskytnutí náhrady za uhrazení takového závazku i náhradu nákladů, které mu při tom vznikly. Opačně při vystoupení manžela z veřejné obchodní společnosti ručí pouze za závazky, vzniklé před zánikem jeho účasti ve společnosti. Druhý manžel ručí společně a nerozdílně opět podle ustanovení § 145 odst. 4 občanského zákoníku.

U komanditní společnosti je ručení závislé na tom, kterého ze dvou druhů společníků se ručení týká:

-postavení komanditisty je obdobné postavení společníka s ručením omezeným včetně charakteru spoluručení druhého manžela

-postavení komplementáře je obdobné postavení společníka veřejné obchodní společnosti včetně charakteru spoluručení druhého manžela.

60 Švestka, J. a kol. Občanský zákoník, Komentář, edice Velké komentáře, C.H.Beck, Praha 2008, str. 867

61 Pejšek, V. Odpovědnost statutárního orgánu a společné jmění manželů, Právní rádce č.3, 2007, str. 20

62 Štěpánová, S., Společné jmění manželů a podnikání. Computer Press, a.s. Brno 2006, str. 121

Ručení společníka - akcionáře akciové společnosti je specifické. Akcionáři totiž po dobu trvání akciové společnosti neručí za závazky akciové společnosti a věřitelé společnosti se mohou domáhat uspokojení svých pohledávek jen z majetku společnosti. Není rozhodné, zda akcionáři již splatili nebo nesplatili svůj vklad do společnosti.

Občanský zákoník v ustanovení § 143a umožňuje manželům upravit si navzájem rozsah jejich společného jmění formou notářského zápisu. Úprava jinou formou je neplatná.

Smlouva o zúžení nebo rozšíření společného jmění manželů je účinná vůči třetím osobám pouze tehdy, jestliže je této osobě její obsah znám. Tím jsou chráněna práva věřitelů.

Společné jmění manželů může však zúžit též soud, a to až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Žalobu na zúžení společného jmění manželů soudním rozhodnutím lze podat ve dvou případech. Jedním z nich je ten, kdy se jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem veřejné obchodní společnosti (společníkem ve veřejné obchodní společnosti, komplementářem v komanditní společnosti). Důvodem pro zúžení společného jmění manželů soudním rozhodnutím není účast manžela v kapitálové obchodní společnosti. Kapitálovou obchodní společností je zde myšlena rovněž společnost s ručením omezeným.

Výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů a jeho vztah k hmotněprávní úpravě ručení

Právní názory na výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů se v současné době rozcházejí.

Podle donedávna převažujícího pojetí pro uspokojení pohledávky za jedním z manželů je možno vést výkon rozhodnutí nejen postižením jeho majetku, ale též postižením majetku náležejícího do společného jmění manželů. Výslovně to umožňuje též novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 30/2000 Sb, podle níž lze výkon rozhodnutí na majetek v společném jmění manželů nařídit též tedy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl v době trvání manželství jen jednomu z manželů.

Při výkonu rozhodnutí se však nepřihlíží ke smlouvě, zužující zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, jenž náležel do společného jmění manželů v době vzniku vymáhané pohledávky. Důvodem této úpravy je to, že taková časová posloupnost by logicky vylučovala, aby obsah smlouvy mohl být věřiteli znám, a též vyloučení účelových dohod,

znemožňujících uspokojení pohledávky věřitele. Výše uvedené odpovídá též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 529/2003,⁶³ nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 1082/2003.⁶⁴

Podobná úprava jako zmíněná novelizace občanského soudního řádu byla provedena též v rámci ustanovení § 42 exekučního řádu.⁶⁵ V zájmu ochrany věřitele je v něm navíc poněkud šířeji koncipován rozsah společného jmění manželů a nově se ustanovuje neúčinnost některých smluv o zúžení rozsahu společného jmění manželů pro exekuční účely. Pro právní účinky těchto smluv je rozhodující doba jejich uzavření.

Lze proto konstatovat, že přestože hmotné právo podle občanského zákoníku stanoví značně širokou smluvní volnost účastníků dohod o zúžení společného jmění manželů, jejich účinky prostřednictvím procesních předpisů jsou v určitých případech poněkud omezeny v případech, kdy by mohly být zneužity v neprospěch věřitelů. To se však netýká zúžení společného jmění manželů soudem, jež lze provést pouze na základě předpokladů stanovených zákonem.⁶⁶

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR pod sp.zn. 31 Odo 677/2005 však přijal dne 12.9.2007 rozsudek zásadní povahy, kterým se Nejvyšší soud odchyluje od předchozího právního názoru a dosavadní soudní praxe, citované výše takto:

„Na tomto základě lze s přihlédnutím k teleologickému výkladu zkoumaných ustanovení opodstatněně usuzovat, že úpravou obsaženou v ustanovení § 145 odst. 3 obč. zák. nezamýšlel zákonodárce prolomit princip autonomie vůle smluvních stran v procesu vzniku závazků ze smluv a vnutit jim jako zákonný důsledek vzniku smlouvy prostřednictvím institutu společného jmění manželů jako další smluvní stranu i manžela smluvní strany.“⁶⁷

Nejvyšší soud v rozsudku dovozuje, že úmyslem zákonodárce týkajícím se ustanovení § 145 odst. 3 občanského zákoníku bylo založit společný závazek manželů v tom smyslu, že jej může věřitel v

63 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 529/2003 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=19355&searchstr=32+Odo+529](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=19355&searchstr=32+Odo+529)

64 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 1082/2003 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=21663&searchstr=32+Odo+1082](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=21663&searchstr=32+Odo+1082)

65 Zákon č. 120/2001 – Exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů

66 Pejšek, V. Odpovědnost statutárního orgánu a společné jmění manželů, Právní rádce č.3, 2007, str. 20.

67 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 31 Odo 677/2005 [Citace k 7.6.2010] Dostupné z: [www:http://http://www.nsoud.cz/rozhod_vs.php?action=read&id=101&searchstr=145+odst.3](http://http://www.nsoud.cz/rozhod_vs.php?action=read&id=101&searchstr=145+odst.3)

nalézacím řízení úspěšně uplatnit vůči kterémukoli z nich pouze v případě, že šlo o závazek náležející do společného jmění manželů založený právním jednáním obou manželů (a nikoli založeným právním jednáním jen jednoho z nich).

Rozsudek vzbudil pozornost a kritiku v odborném tisku a komentářích. Tak Velký komentář Občanského zákoníku Švestky, J. a kol.,⁶⁸ uvádí:

„Citovaný rozsudek vyvolává nemalé pochybnosti, a to zejména s ohledem na rozpor jeho závěrů s výslovným textem zákona (srov. ustanovení § 143 odst. 1 písm. b), jakož i ustanovení § 145 odst. 3 občanského zákoníku).“

Kritický postoj k tomuto rozsudku zaujímá též Malenovský, R., který na podporu svého názoru uvádí i nesouhlas s argumentací soudu takto:⁶⁹

„Nařízení exekuce a vůbec materie exekučního řádu je svou povahou procesněprávní, zatímco norma zakotvená v ustanovení § 145 odst. 3 občanského zákoníku hmotněprávní. Jak konstatoval správně Nejvyšší soud ve své judikatuře: platí zásada, podle níž procesní právo je odrazem práva hmotného, „tedy procesní právo nemůže přetvářet ani cestou interpretace a aplikace práva předprocesní hmotné právo“.⁷⁰

Sdílím popsané pochybnosti ohledně uvedeného rozhodnutí s ohledem na výslovné znění zákona a na skutečnost, že neshledávám dostatečně intenzivní důvody, ospravedlňující aplikaci odchýlnou od tohoto znění.⁷¹

2.5.5 Problematika vnosu (investic) a mísení vlastnictví ve vztahu k vypořádání SJM

Při vypořádání společného jmění manželů vzniká možný problém u vypořádání hodnoty obchodního podílu, pokud byl pořízen zčásti z výlučných prostředků jednoho z manželů.

Na základě relativně konstantní dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR uvádí tento soud např. v rozsudku sp.zn. 22 Cdo 980/2003:

„Pokud v době vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je cena věci pořízené z výlučných prostředků jednoho z

68 Švestka, J. a kol. Občanský zákoník, Komentář, edice Velké komentáře, C.H.Beck, Praha 2008, str. 868

69 Malenovský, R., Právní rádce 2008 č. 20, str. 752

70 Viz též Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 28 Cdo 1875/2004. [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=19581&searchstr=28+Cdo+1875](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=19581&searchstr=28+Cdo+1875)

71 Pokud jde obecně o tzv. soudcovské právo, pozoruhodné obecnější úvahy o abstrakci právních vět, ustálenosti judikatury nebo diskutabilnost zobecňovací tendence Nejvyššího soudu uvádí předseda senátu Nejvyššího soudu David, L. Co je precedent v rozhodnutích českých soudů? [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/prteorie/david.pdf](http://www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/prteorie/david.pdf)

manželů vyšší, než byla její původní cena, lze při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví přihlížet jen k částce, která na tuto věc byla vynaložena ze společných prostředků, nikoliv k celkové hodnotě věci, která tím vznikla.“⁷²

Tento právní názor se opírá o rozhodnutí publikované ve sbírce Soudních rozhodnutí a stanovisek pod zn. R 42/72. Dále Nejvyšší soud uvádí:

„Nelze tudíž přihlížet k rozdílu mezi cenou pořizovací a vyšší cenou ke dni vypořádání, ať již tento rozdíl vznikl tím, že věc byla zakoupena za cenu nižší, než jakou ve skutečnosti ke dni koupě měla, a její skutečná cena se projevila až při ocenění při vypořádání, nebo v důsledku změny cenových předpisů či s ohledem na nabídku a poptávku v době vypořádání.“

Pokud se jedná o investice vložené do společného majetku manželů, Nejvyšší soud v rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 2655/98 uvádí:⁷³

„Investice je nákladem, který byl vynaložen v době minulé a jeho výše ke dni zániku manželství ani ke dni vypořádání BSM není nijak modifikována.“

Shodně nalézá Nejvyšší soud v rozsudku sp.zn. 22 Cdo 2457/2004:⁷⁴

„Hodnotu tzv. vnosu do bezpodílového spoluvlastnictví je třeba zásadně zjišťovat ke dni, kdy byl uskutečněn. Stejně jako nelze vycházet z jiné než tehdy vynaložené částky peněz, nelze vycházet než z tehdejší hodnoty výlučného majetku jednoho z manželů investované do společného majetku. ...Současně je třeba poukázat na to, že pokud je v době vypořádání hodnota věci, na jejíž získání se jeden z manželů podílel svými oddělenými prostředky, vyšší než její původní hodnota, k tomuto zvýšení se při stanovení náhrady nákladů, vynaložených jen z prostředků jednoho z manželů, nepřihlíží.“

Obdobná stanoviska zaujímá Nejvyšší soud též v rozhodnutích sp.zn. 22 Cdo 875/2005,⁷⁵ sp.zn. 22 Cdo 820/2003⁷⁶ a sp.zn. 22 Cdo 1119/2005.⁷⁷

„Poddaný, J.“⁷⁸ si však při své advokátní praxi povšiml, že tento výklad ustanovení § 149 odst. 2 občanského zákoníku opírající se o citované rozhodnutí R 42/72, naráží na další judikaturu

72 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 980/2003 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=15303&searchstr=22+Cdo+980](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=15303&searchstr=22+Cdo+980)

73 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 2655/98 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=1404&searchstr=22+Cdo+2655](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=1404&searchstr=22+Cdo+2655)

74 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 2457/2004 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=23626&searchstr=22+Cdo+2457](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=23626&searchstr=22+Cdo+2457)

75 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 875/2005 [Citace k 7.6.2010] Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=24924&searchstr=22+Cdo+875](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=24924&searchstr=22+Cdo+875)

76 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 820/2003 [Citace k 7.6.2010] Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=14391&searchstr=22+Cdo+820](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=14391&searchstr=22+Cdo+820)

77 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 1119/2005 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=24625&searchstr=22+Cdo+1119](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=24625&searchstr=22+Cdo+1119)

78 Poddaný, J., K náhradě tzv. investic v rámci vypořádání společného jmění manželů soudem. Právní rádce č. 14, 2008, str. 522

Nejvyššího soudu v případě, že došlo k amortizaci nebo zániku věci, k níž se vynaložení prostředků váže a s autorem v tomto plně souhlasím.

Např. v rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 3421/2006 totiž Nejvyšší soud uvádí: ⁷⁹

„Náhrada za prostředky vnesené do společného jmění manželů tak přichází v úvahu skutečně jen v těch případech, kdy jsou použity současně se společnými prostředky manželů na pořízení určité věci, a to za předpokladu, že taková věc ke dni zániku společného jmění manželů existuje, resp. nebyla spotřebována či neztratila hodnotu.“

Podobně v rozhodnutí sp.zn. 22 Cdo 1037/2004, opírajícím se, pokud jde o právní názor, o citované rozhodnutí R 42/72:

„jestliže byla nějaká věc získána za trvání manželství a bezpodílového spoluvlastnictví zčásti z prostředků patřících jen jednomu z manželů, pak při vypořádání je manžel, z jehož prostředků byl tento náklad vynaložen, oprávněn toliko požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co takto vynaložil. Jestliže by v době vypořádání byla hodnota věci (např. v důsledku opotřebení společným užíváním) nižší, než byla její původní hodnota, bylo by třeba k tomu přihlídnout a náklady, které na ni jeden z manželů ze svých prostředků vynaložil, by se nenahradily v plné výši, nýbrž jen ve **výši redukované** podle poměru, v němž došlo ke snížení hodnoty věci.“ ⁸⁰

Důvody, proč Nejvyšší soud připouští princip modifikace směrem k nižší hodnotě v minulosti vynaložených nákladů z prostředků patřících jednomu manželovi v případě, že věc je amortizována nebo zničena (princip redukce investic), je podle mého názoru to, že nepřipustit redukci ceny u amortizované či zničené věci je a již v době rozhodnutí R 42/72 bylo zjevně nesprávné a nespravedlivé.

Naproti tomu, pokud jde o možný a rozhodnutím R 42/72 nepřipuštěný princip valorizace investic, mám za to, že možné vysvětlení toho právního názoru může mít dvě roviny: ideologickou a praktickou.

V první rovině totiž byl v éře tzv. socialismu, tedy v době rozhodnutí R 42/72 tzv. bezpracný zisk v souladu s panující ideologií společensky nežádoucí a mnohdy dokonce kriminalizovaný. V rovině praktické pak v době plánovaného hospodářství a regulovaných cen byl cenový pohyb zanedbatelný a též růst cen mohl být v praxi zanedbán. ⁸¹

79 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=38284&searchstr=22+Cdo+3421):

<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=38284&searchstr=22+Cdo+3421>

80 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=18276&searchstr=22+Cdo+1037):

<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=18276&searchstr=22+Cdo+1037>

81 tak např. podle tabulek převodních indexů stavebních prací (Štefan, R. Oceňování nemovitostí, VŠE, Oeconomia, Institut oceňování majetku, Praha 2003, str. 89) byl celkový nárůst cen stavebních prací (s relevancí k ceně nemovitostí) za celé období 15 let mezi roky 1964 a 1979 pouhá 4%, zatímco za stejně dlouhé období mezi roky 1987 a 2002 byl nárůst 473 %. Obdobné zanedbatelné pohyby cenové hladiny oběma směry mohou v současné době nastat též u obecné ceny obchodních podílů obchodní společnosti.

Aplikaci principu zákazu valorizace investic, opírající se o rozhodnutí R 42/72, pak považuji za nesprávnou a ústavně nekonformní.

Související problematika mísení společného a výlučného vlastnictví je v rozhodnutí R 42/72 nahlížena takto:

„jestliže bylo na získání nového majetku použito jednak majetku ve společném jmění manželů, jednak majetku ve výhradním jmění jen jednoho z manželů, resp. obou manželů, celý nově nabytý majetek náleží do společného jmění manželů.“

Jak však nově komentuje Eliáš, K. a kol.: „toto řešení má své kořeny spojené s existencí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, a bylo by zřejmě vhodné nalézt řešení nové, spravedlivější (zejména v extrémních případech).“⁸²

Podle citované judikatury Nejvyššího soudu tedy z nárůstu obecné (obvyklé) ceny obchodního podílu (ke dni vypořádání společného jmění manželů), pořízeného zčásti z výlučných prostředků jednoho z manželů trátí ten z manželů, který do něho zčásti vložil své výlučné prostředky, a profituje ten z manželů, který do něho vložil jen prostředky společné. V kontextu citovaného považuji dosavadní doslovný, čistě jazykový výklad § 149 odst. 2 občanského zákoníku Nejvyššího soudu za neudržitelný. Jedno z možných řešení formou transformace obchodního podílu navrhuje Chalupa, L.⁸³

Situace mi tak v mnohém připomíná dřívější dlouholeté, podle mého názoru chybné pojetí Nejvyššího soudu v otázce vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů - bývalých společných nájemců družstevního bytu. Trvalo totiž celá devadesátá léta, než bylo správně judikováno, že pro vypořádání hodnoty práv a povinností spojených s užíváním takového bytu se při stanovení ceny příslušných majetkových práv vychází z ceny obvyklé, a nikoli zůstatkové hodnoty členského podílu nebo hodnoty vypořádacího podílu (rozhodný okamžik je přitom den zániku společného členství v družstvu). Tato změna pojetí nastala podle mého názoru až rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2001.⁸⁴ V té době již byl obvykle rozdíl mezi účetní a tržní cenou příslušného majetku enormní. Společné rysy shledávám v nedostatečné reflexi některých ze

82 Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde Praha, 2008. str. 644

83 Chalupa, L. K některým sporným otázkám vypořádání společného jmění manželů epravo, č. 50954

84 Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2244/99 publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 334, sv. 4, viz též R 11/2001 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek

základních principů soukromého práva, zde zejména tzv. principu ekvity, promítajícího se např. v ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku současně s akcentací doslovného výkladu zákonných ustanovení.

Mám za to, že popsané možné obohacení jednoho manžela na úkor druhého, dopadající na situace, kdy je jeden z manželů společníkem obchodní společnosti, není účelem právní úpravy vypořádání společného jmění manželů a je možno a nutno se od doslovného znění zákonného ustanovení odchýlit v „případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jenž mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku“.⁸⁵ Smyslu vypořádání mezi manžely by pak odpovídala poměrná (aliquotní) náhrada ve výši odpovídající podílu vložených prostředků do pořízení obchodního podílu. Vychází se přitom z obvyklé ceny obchodního podílu ke dni vypořádání.

Příklad pro srovnání obou přístupů, tedy zakazujícího i připouštějícího valorizaci vnosu, uvádím v příloze.

85 Nález pléna ÚS sp.zn. Pl. ÚS 21/96, Sbírka zákonů č. 63/1997 Sb. Dostupné též z www: [Citace k 7.6.2010]. <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=29187&pos=46&cnt=46&typ=result>

3 Jednotlivé formy obchodních společností: vybraná práva a povinnosti společníka

3.1 Veřejná obchodní společnost

3.1.1 O veřejné obchodní společnosti

Veřejná obchodní společnost je právnická osoba, která může být podle ustanovení § 56 odst. 1 Obchodního zákoníku založena jen za účelem podnikání. Jejími zakladateli a společníky v kterýkoli okamžik jejího trvání musejí být podle ustanovení § 76 Obchodního zákoníku nejméně dvě osoby. Veřejná obchodní společnost odpovídá sama za své závazky celým svým majetkem podle ustanovení § 86 Obchodního zákoníku. Zvláštním znakem veřejné obchodní společnosti je, že její společníci ručí za závazky společnosti celým svým majetkem ze zákona podle ustanovení § 76 a § 86 Obchodního zákoníku společně a nerozdílně.⁸⁶

Veřejná obchodní společnost je typickou osobní společností. Společník veřejné obchodní společnosti je oprávněn k obchodnímu vedení společnosti ze zákona. Nesjednává-li společenská smlouva odchylně, nemusí společník do společnosti vklad podle zákona vkládat. Vazba společníka a veřejné obchodní společnosti je úzká, členství ve veřejné obchodní společnosti je zásadně nepřevoditelné^{87 88} a právě ve vazbě na osobu společníka upravuje zvláštní případy zrušení veřejné obchodní společnosti ustanovení § 88 Obchodního zákoníku.

3.1.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Obchodní společnost ve formě veřejné obchodní společnosti nepočítá s rozsáhlými a složitými podnikatelskými aktivitami, vyžadujícími velké zdroje kapitálu. Význam naopak mají individuální znalosti a dovednosti každého ze společníků, jejich aktivita a osobní iniciativa pro dosahování společenského cíle. V popředí je též aktivní spolupráce společníků založená na vzájemné důvěře a společném zájmu. Důležitější než spojení kapitálu je spíše spojení společného úsilí, tato forma je vhodná zejména pro malé a střední podnikání, a to v první řadě v obchodě, službách, drobné

⁸⁶ Eliáš, K. Kurs obchodního práva, C.H.Beck, Praha 1995, str. 34

⁸⁷ Marešová, M. Převod obchodního podílu neomezeně ručícího společníka. AD NOTAM 2006, č. 5, str. 157

⁸⁸ Názor, že obchodní podíl ve veřejné obchodní společnosti převést nelze, konstatoval ve svém rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 331/2002 i Nejvyšší soud ČR (Soudní rozhledy 2003, č. 11, s. 381)

řemeslné výrobě a pro rodinné podniky.⁸⁹

Forma veřejné obchodní společnosti může též obchodním partnerům signalizovat stupeň pozitivní motivace společníků, aby veřejná obchodní společnost dostala svým závazkům rovněž i díky neomezenému osobnímu ručení společníků.

3.1.3 Vklad

Zákon nestanoví společníkům veřejné obchodní společnosti povinnost vložit do společnosti vklad.

Jestliže se však společníci na vkladové povinnosti smluví ve společenské smlouvě, upravuje obchodní zákoník základní povinnosti společníků, týkající se povinnosti splatit vklad.

Společníci se také mohou dohodnout na tom, že vklad budou splácet postupně, přičemž ustanovení Obchodního zákoníku pro splatnost vkladu se potom nepoužije. Vklady společníků lze splácet ihned po uzavření společenské smlouvy, podle ustanovení § 60 odst. 1 Obchodního zákoníku, neboli ještě před vznikem společnosti. Dnem vzniku společnosti se takto splacené vklady stávají majetkem společnosti.

Pro případ prodlení se splatností vkladu určuje Obchodní zákoník splatnost úroku z prodlení ve výši 20 % p.a. podle § 80 Obchodního zákoníku, odst. 2 – nestanoví-li společenská smlouva jinak, je společník povinen zaplatit úrok z prodlení bez zbytečného odkladu poté, co o jeho zaplacení společnost požádá v souladu s v ustanovením § 340 Obchodního zákoníku, odst. 2. Odstoupení od společenské smlouvy při prodlení společníka se splácením vkladu je však zřejmě ustanovením § 80 Obchodního zákoníku, odst. 2 vyloučena.⁹⁰

Společník může mít ve veřejné obchodní společnosti, stejně jako v dalších formách obchodních společností, pouze jeden vklad.

3.1.4 Podíl na zisku a ztrátě

3.1.4.1 Podíl na zisku

Mezi společníky veřejné obchodní společnosti se rozděluje celý zisk, což plyne i z finančního práva a tuto zásadu nelze měnit ani odchýlnou úpravou ve společenské smlouvě, protože společnost zisk

⁸⁹ Pokorná, J., K některým otázkám obchodních společností. Masarykova univerzita v Brně, 1991, str. 27

⁹⁰ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2004, str. 420

nezdaňuje ani nevykazuje, nýbrž společníci zdaňují svůj podíl na zisku jako příjem z podnikání.⁹¹ Ze zákona se zisk dělí rovným dílem nebo odchylně, stanoví-li tak společenská smlouva. To odlišuje veřejnou obchodní společnost od společností kapitálových, protože ty mohou použít zisk k tvorbě např. rezervního fondu nebo zisk nerozdělit a rozhodnout o tom, že bude převeden do příštího období na účet nerozděleného zisku.

Ustanovení upravující odchylné rozdělení podílu na zisku než rovným dílem není podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 186/2001⁹² dohoda uzavřená mezi společníky veřejné obchodní společnosti, a proto nejde o absolutní obchod.

Neurčí-li společenská smlouva způsob výplaty podílu na zisku, vyplatí veřejná obchodní společnost v souladu s ust. § 337 a násl. Obchodního zákoníku podíl na zisku v bydlišti, resp. v sídle společníka nebo místě podnikání na své náklady a nebezpečí, nebo jej zaplatí převodem ve prospěch účtu společníka – věřitele u poskytovatele platebních služeb. Splatnost podílu na zisku je tři měsíce od schválení účetní závěrky, schvalované společníky. Samotné schválení účetní závěrky přitom není výkonem obchodního vedení obchodní společnosti.⁹³ Ztrátu zjištěnou účetní závěrkou nesou společníci rovným dílem. Důležitým dopadem ustanovení § 82 Obchodního zákoníku o dělení zisku a nesení ztráty veřejné obchodní společnosti je daňový, protože daň z příjmu platí její jednotliví společníci, nikoli společnost jako právnická osoba.

Zisk pro další rozvoj společnosti je možno do společnosti umístit pouze tak, že zisk nejprve společníci sami u sebe zdaní a poskytnou ho společnosti zpět.⁹⁴

3.1.4.2 Podíl na ztrátě

Ztrátu, která je vyčíslená v souladu s ustanovením § 82 odst. 2 Obchodního zákoníku účetní závěrkou, nesou společníci rovným dílem. Tato povinnost je typickým znakem osobních společností. Výkladovým problémem může být formulace „společníci nesou ztrátu společnosti“. Podle

91 ustanovení § 7 odst. 1 písm d) Zákona o dani z příjmu.

92 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo sp.zn. 29 Odo 186/2001 [Citace k 7.6.2010] Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=5229&searchstr=29+Odo+186](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=5229&searchstr=29+Odo+186) „Jestliže společnost vyplatila společníkům část podílu zisku, resp. zálohu na podíl na zisku, nelze již jejich následnou dohodu o nakládání s těmito jejich prostředky podřít režimu obchodního zákoníku, neboť nejde o dohodu týkající se rozdělení zisku společnosti mezi společníky, ale o dohodu o nakládání s jejich vlastními prostředky. Takovou dohodu o nakládání s vlastními volnými prostředky by mohli uzavřít nezávisle na tom, zda byli společníky veřejné obchodní společnosti. Soudy obou stupňů proto dohodu správně posoudily jako dohodu, řídící se občanským zákoníkem.“

93 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 772

94 Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z., a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Wolters Kluwer, Praha 2009

právní teorie mohou být dvě možnosti výkladu. První je taková, že společníkům toto ustanovení ukládá povinnost uhradit ztrátu. Druhá, že o podíl na ztrátě se sníží společníkův vklad do společnosti, pokud společník vklad do společnosti vloží. To podle § 58 Obchodního zákoníku implikuje snížení podílu na společnosti.⁹⁵ V této otázce je teorie nejednotná. Přikláním se k první možnosti s tím, že prioritu by měla podle mého názoru zde mít ochrana zájmů třetích osob.

Pokud má společník pohledávku za společností na vyplacení podílu na zisku, povinnost podílet se na ztrátě se započte na tuto pohledávku.

Podobně jako podíl na zisku, i podíl na ztrátě lze společenskou smlouvou upravit odchylně. Podle právní teorie má odchylná úprava své meze tak, že nesmí zatěžovat nesením ztráty pouze jednoho společníka, přestože takový zákaz platné právo pozitivně nestanoví, dále pak by od zákona odchylná úprava měla být v mezích dobrých mravů a principu ekvity. Žádný společník by neměl mít bez zjevného důvodu vyšší podíl na zisku či ztrátě než jiný společník.⁹⁶

3.1.5 Právo podílet se na řízení společnosti

Ve veřejné obchodní společnosti náleží právo řídit společnost přímo jejím společníkům, zákon nepředepisuje ustanovení žádných vnitřních orgánů jako je valná hromada. Ani formální postup přijímání rozhodnutí společníků není pro veřejnou obchodní společnost zákonem upraven. K obchodnímu vedení společnosti je oprávněn každý společník v rámci zásad mezi nimi dohodnutých.

3.1.5.1 Obchodní vedení veřejné obchodní společnosti

Podle zákona jsou možné dvě možnosti obchodního vedení společnosti, buď podle ustanovení § 81 odst. 1, nebo podle ustanovení § 81 odst. 2 Obchodního zákoníku.

První varianta upravuje možnost, kdy je k obchodnímu vedení oprávněn každý společník, podle zásad mezi nimi navzájem dohodnutých. Ustanovení je dispozitivní, tudíž není-li zvláštní úprava společenskou smlouvou, mohou se všichni společníci podílet na obchodním vedení společnosti.

To se týká rovněž právnických osob jako společníků. U nich vykonává obchodní vedení fyzická

⁹⁵ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl. 3. vydání- Praha ASPI Publishing, 2004 str. 435

⁹⁶ Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2003, str. 95

osoba určená společníkem, pokud taková osoba určena není, tuto činnost vykonává statutární orgán společníka. Protichůdné pokyny a rozhodnutí společníků v oblasti obchodního vedení by měly být usměrňovány zásadami, které si společníci mezi sebou dohodnou. Taková dohoda může být obsažena ve společenské smlouvě,⁹⁷ ale lze ji sjednat i mimo společenskou smlouvu. Protože forma takové dohody předepsána není, lze ji uzavřít i ústně nebo konkludentně. Pro případ řešení sporu a dokazování je nicméně písemná forma žádoucí. Ani další náležitosti dohody o zásadách obchodního styku nejsou zákonem stanoveny. Obvykle by měla obsahovat specifikaci sfér obchodního vedení pro jednotlivé společníky, ve kterých mohou rozhodovat samostatně a oblasti, ve kterých samostatně oprávněni rozhodovat nejsou.⁹⁸

Při udělení pokynů společníkovi pověřenému obchodním vedením jsou společníci vázáni povinnostmi řádného hospodáře. Takové udělování pokynů se liší od pokynů udělovaných jednatelům společnosti s ručením omezeným nebo představenstvu akciové společnosti, neboť v těchto případech společníci, resp. akcionáři nemusejí jednat s péčí řádného hospodáře. Princip loajality platí však pro všechny.

Druhá varianta obchodního vedení ve veřejné obchodní společnosti je upravena ustanovením § 81 odst. 2 Obchodního zákoníku. Podle tohoto ustanovení mohou společníci veřejné obchodní společnosti obchodní vedení upravit společenskou smlouvou tak, že obchodním vedením je pověřen jen jeden nebo někteří ze společníků, a to zcela nebo zčásti. V tomto rozsahu pak ostatní společníci takové oprávnění pozbývají.

Zásady dohodnuté mezi společníky podle ustanovení § 81 odst. 2 Obchodního zákoníku jsou pro výkon takového pověření pro společníky závazné tak, že rozhodnutí jsou přijímána většinou hlasů, každému společníkovi náleží jeden hlas. Odlišnou váhu hlasů společníka může upravit společenská smlouva zejména tehdy, pokud společník přinesl do veřejné obchodní společnosti vklad, od kterého se může váha jeho hlasu odvozovat.

Rozhodnutí přijímaná v oblasti obchodního vedení jsou odlišná od rozhodnutí, přijímaných podle ustanovení § 79 odst. 2 Obchodního zákoníku o ostatních záležitostech. Tím se postavení společníků veřejné obchodní společnosti významně liší od postavení společníků kapitálové společnosti, kteří se na řízení podílejí zejména účastí na valné hromadě.

97 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 764

98 tamtéž, str. 763

Spor může nastat, jestliže žádný společník veřejné obchodní společnosti není pověřen k obchodnímu vedení společnosti společenskou smlouvou a v souladu s ustanovením § 81 odst. 1 Obchodního zákoníku obchodní vedení veřejné obchodní společnosti je každým společníkem vykonáváno samostatně. Problematické potom je, v jaké míře je společník, který vykonává obchodní vedení společnosti podle ustanovení § 81 odst. 1 Obchodního zákoníku vázán rozhodnutím všech společníků.

Podle striktního výkladu tohoto ustanovení zákona by se mělo uplatnit rozhodnutí jednotlivého společníka učiněné v rámci zásad, dohodnutých mezi společníky.⁹⁹ Pro prevenci sporu je vhodné tuto oblast upravit společenskou smlouvou (podobně jako způsob odvolání společníka či společníků pověřených obchodním vedením nebo doby, po níž bylo pověření uděleno), protože zákon tuto oblast upravuje sporadicky.

Společník, který je pověřený obchodním vedením, může být z této funkce odvolán, nestanoví-li společenská smlouva jinak, na základě shody všech ostatních společníků. Společník pověřený obchodním vedením může své pověření z důležitých důvodů písemně vypovědět.

Pro právní jistotu je účelné, aby si společníci upravili svoje postavení ve společenské smlouvě přesnou specifikací svých povinností tak, aby bylo možno vyvodit z této úpravy zcela konkrétní povinnosti společníků.¹⁰⁰

3.1.5.1 Rozhodování o ostatních záležitostech veřejné obchodní společnosti

Schvalování roční účetní závěrky, rozhodnutí, která mohou významně ovlivnit hospodaření společnosti jako rozhodnutí o prodeji, nájmu nebo zastavení podniku, svolení konkurenční činnosti společníka, schvalování jednání učiněných před vznikem společnosti jsou rozhodování, která zásadním způsobem ovlivňují postavení společníků nebo společnosti samotné a jsou tzv. rozhodování o ostatních záležitostech veřejné obchodní společnosti. Při rozhodování o těchto záležitostech se podle ustanovení § 79 odst. 2 a 3 Obchodního zákoníku uplatňují dva principy.

Princip jednomyslnosti (konsensuální princip) je princip příznačný pro rozhodování v osobních společnostech, kde je třeba pro přijetí rozhodnutí souhlasu všech společníků.¹⁰¹ Vyplývá to ze znaků osobní obchodní společnosti, u které ručí společníci za závazky společnosti společně a

99 Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl. 3. vydání. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 427

100 Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z., a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Wolters Kluwer, Praha 2009, díl I., str. 422

101 ustanovení § 79 odst. 2 Obchodního zákoníku

nerozdílně celým svým majetkem. Společenská smlouva však podle Obchodního zákoníku může přijímání rozhodnutí upravit odchylně na základě souhlasu pouze většiny společníků, tedy na základě principu většinového. Každý ze společníků má pak jeden hlas, nestanoví-li společenská smlouva jinak.¹⁰² Nesmí tím však být porušena zásada stejného zacházení se všemi společníky, aby nedošlo k situaci, kdy by např. jeden ze společníků byl zcela zbaven práva rozhodovat o záležitostech společnosti.

Princip jednomyslnosti i princip většinový se uplatní podle ustanovení § 79 odst. 1 Obchodního zákoníku též při rozhodování o změně společenské smlouvy, upravující základní otázky existence obchodní společnosti a postavení společníků. Použití principu jednomyslnosti pramení z obecného principu závazkového práva, že smlouvu lze měnit jen se souhlasem všech smluvních stran, zde společníků. Jak bylo výše uvedeno, zákon zde z praktických důvodů připouští i úpravy, vedoucí k principu většinovému.

3.1.5.2 Společník jako statutární orgán

Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou ze zákona všichni společníci, nestanoví-li společenská smlouva v souladu s ustanovením § 79 odst. 2 Obchodního zákoníku jinak. V případě, kdy jménem společnosti jedná jen někteří společníci, lze ve společenské smlouvě stanovit, buď že jedná každý z nich samostatně, nebo že jedná společně. Takové ustanovení nelze chápat jako omezení jednatelského oprávnění. Otázkou pak může být, zda lze společníky veřejné obchodní společnosti považovat za statutární orgán kolektivní (monokratický) či nikoli. Štenglová, I. a kol.¹⁰³ se přiklání k názoru, že společníci kolektivní statutární orgán netvoří, podobně Dědič, J. a kol.¹⁰⁴ míní, že považovat společníky veřejné obchodní společnosti za kolektivní statutární orgán je problematické, zatímco Dvořák, T.¹⁰⁵ tvrdí, že veřejná obchodní společnost má kolektivní statutární orgán, pokud je statutárním orgánem více společníků, podobně Pokorná, J.¹⁰⁶ nebo Pelikánová, I.¹⁰⁷ V důvodové zprávě k novele, upravující tento způsob jednání vůči třetím osobám¹⁰⁸ se hovoří o kolektivním orgánu.

102 ustanovení §79 odst. 3 Obchodního zákoníku

103 Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, str. 309

104 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 781

105 Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2003, str. 155

106 Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha :C. H. Beck, 2005, str. 121

107 Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2004, str. 444

108 Zákon č. 370/2000 Sb.

Mám za to, že jde spíše o orgán kolektivní, neboť takový úmysl zákonodárce je zřejmý z důvodové zprávy a pozitivní právo s tím v rozporu není.

3.1.6 Ručení

Veřejná obchodní společnost je právnickou osobou, odpovídající za splnění svých závazků celým svým majetkem. Jelikož však veřejná obchodní společnost může zahájit svoji existenci i s jenom minimálním vstupním kapitálem, dává zákon věřitelům zvláštní ochranu formou zákonného ručení společníků za závazky společnosti, přičemž toto ručení je neomezené.

Jedná se zároveň o ručení solidární a vztahují se na ně obecné předpisy o společných závazcích.¹⁰⁹ Nejzávažnějším důsledkem toho je skutečnost, že věřitel může uplatnit svoji pohledávku vůči kterémukoli ze solidárních ručitelů nebo i vůči všem ručitelům. Ten z ručitelů, který poskytl oprávněné plnění věřiteli, má právo regresního postihu vůči svým spoluručitelům.¹¹⁰

Každý společník ručí za své závazky celým svým majetkem. Pokud je společník fyzickou osobou a její majetek nebo jeho část je součástí společného jmění manželů, je za určitých podmínek přípustný zásah věřitele proti majetku náležejícímu do společného jmění manželů (viz kapitola *Společník a společné jmění manželů – vybrané problémy*).

Pro toto ručení se přiměřeně použijí předpisy Obchodního zákoníku o ručení vzniklém ze zákona.¹¹¹ Ručení obecně má subsidiární povahu, věřitel musí se svým nárokem nastoupit nejprve vůči společnosti výzvou o zaplacení, ledaže vyzvání není třeba z důvodu v zákoně uvedených.¹¹² Zánikem společnosti však ručení nezaniká (ustanovení § 56 odst. 6 Obchodního zákoníku, srv. též ustanovení § 311 odst. 2 Obchodního zákoníku). Trvání ručení je vázáno trváním pohledávek věřitelů za společností.

Neomezené ručení společníků veřejné obchodní společnosti je však zákonem omezeno prohlášením konkurzu na společnost. Společníci ručí věřitelům společnosti pouze za splnění těch pohledávek, které věřitelé do konkurzu přihlásili a jen v té míře, ve které věřitelé nebyli v konkurzním řízení uspokojeni. Pokud tedy chtějí věřitelé proti společníkům jako zákonným ručitelům se svými nároky nastoupit, musí jednak své nároky uplatnit v konkurzu a jednak vyčkat skončení konkurzního řízení podle ustanovení § 56 odst. 5 Obchodního zákoníku. Z procesního hlediska pak uplatnění

¹⁰⁹ ustanovení § 511 Občanského zákoníku, ustanovení § 293 Obchodního zákoníku

¹¹⁰ ustanovení § 511 odst. 3 Občanského zákoníku.

¹¹¹ ustanovení § 312 Obchodního zákoníku.

¹¹² ustanovení § 306 odst. 1 Obchodního zákoníku

pohledávky v konkurzu proti společnosti jako dlužníkovi zabraňuje promlčení práva nejen proti němu stavěním promlčecí lhůty podle ustanovení § 402, ale též proti ručitelům dlužníka podle ustanovení § 310 a § 312 Obchodního zákoníku. Jestliže skončí konkurs zamítnutím návrhu pro nedostatek majetku, potom následky podle ustanovení § 56 odst. 5, věta poslední Obchodního zákoníku nenastupují.

3.1.6.1 Ručení společníka a přistoupení společníka do společnosti nebo jeho vystoupení

Přistoupí-li do společnosti na základě změny společenské smlouvy další osoba jako nový společník, ručí pak nejen za závazky veřejné obchodní společnosti vzniklé po přistoupení, ale též za závazky dosavadní. Jeho pozice je ale oproti původním společníkům zvláštní, zvýhodněná.¹¹³

Jestliže totiž tento společník plnil závazky vzniklé z titulu jeho zákonného ručení před jeho přistoupením do společnosti, má vůči ostatním společníkům právo regresního postihu týkající se celé sumy, kterou věřitelům oprávněně poskytl, a to včetně (účelně vynaložených) nákladů, které s plněním měl.

Jestliže během existence společnosti účastenství některého ze společníků ve veřejné obchodní společnosti zanikne potom takový společník ručí jen za závazky, jež vznikly před zánikem jeho účasti. Při zániku společenského vztahu smrtí přechází závazek ručení zemřelého na dědice, jen ale do výše ceny dědictví nabytého každým z dědiců.¹¹⁴

3.1.6.2 Ručení a společník jako věřitel společnosti

Společník se může stát věřitelem své vlastní společnosti. Za takové situace musí též on vyzvat k plnění na svůj nárok nejdříve společnost. Pokud je jeho výzva marná, ručí za společnost ostatní společníci podobně jako v ostatních případech ručení. Společník jako věřitel má tedy nárok na to, aby i oni plnili dluh společnosti na základě svého ručení za závazky veřejné obchodní společnosti.

Protože ale zároveň platí, že i on je jedním z ručitelů za závazky společnosti, je třeba odečíst od jeho nároku podíl, který na něho připadá, ačkoli věřitel společnosti nemůže být z důvodu totožnosti

113 Eliáš, K. Kurs obchodního práva, C.H.Beck, Praha 1995, str. 58

114 ustanovení § 471 Občanského zákoníku.

subjektu současně ručitelem za své vlastní pohledávky.¹¹⁵ Za daných okolností by bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, aby jeden ze společníků mohl v této situaci přenést veškerá rizika, vyplývající z jeho účasti ve veřejné obchodní společnosti na své společníky a sám se jich zprostil¹¹⁶ a tak ze své situace těžil na úkor ostatních společníků.

115 srv. civ. rozh. Vážného sbírky č. 5879 z r. 1926

116 ustanovení § 265 Obchodního zákoníku

3.2 Komanditní společnost

3.2.1 O komanditní společnosti

Komanditní společnost je tradiční obchodní společnost převážně osobního typu, pro kterou je charakteristické spojení minimálně dvou osob – může jít o osoby fyzické i právnické. Podstatné je, že nejméně jeden společník (jeden typ společníků) má stejné postavení jako společník ve veřejné obchodní společnosti, zatímco druhý společník (druhý typ společníků) se na společnosti účastní pouze do výše svého majetkového vkladu. Společnost vždy vyžaduje přítomnost obou typů společníků, nemůže být založena jen jedním společníkem a při odpadnutí jednoho typu společníků musí zaniknout nebo se změnit v jinou formu obchodní společnosti.

To znamená, že pro komanditní společnost existuje v první řadě princip relativně trvalého členství společníka. Jistá odlišnost od čistého typu osobní společnosti však plyne z rozdílného postavení dvou typů společníků, t.j. komanditisty a komplementáře.

Pro komanditní společnosti platí přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti, pro právní postavení komanditistů platí přiměřeně ustanovení o společnosti s ručením omezeným, tedy společnosti kapitálové.¹¹⁷ V každé komanditní společnosti musí být nejméně jeden komplementář (společník ručící neomezeně) a jeden komanditista (společník ručící za závazky společnosti jen do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku).

Zánik neomezeně ručícího společníka – komplementáře ve společnosti má v zásadě následek její zrušení a zánik, ačkoli to neplatí absolutně. Oproti tomu u společníků omezeně ručících – komanditistů, zánikem jejich členství v komanditní společnosti se společnost nezrušuje, ale trvá nadále. Způsoby zániku členství ve společnosti se liší pro obě kategorie společníků.

Rysem komanditní společnosti je účast společníků na její činnosti a životě společnosti, přestože zákon přímo osobní účast společníka nepožaduje a ponechává tuto otázku společenské smlouvě. Tento princip komanditní společnosti zásadně odlišuje od kapitálových společností, zejména od akciové společnosti, u kterých se společníci na činnosti společnosti obvykle nepodílejí a správou společnosti je pověřen profesionální placený management,¹¹⁸ řízený a reprezentovaný statutárním orgánem.

117 ustanovení § 93 odst. 4 Obchodního zákoníku.

118 Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 12

Komanditní společnost má povinnost vytvářet základní kapitál podle ustanovení § 58 odst. 2 Obchodního zákoníku.¹¹⁹ Základní kapitál se do obchodního rejstříku však nezapisuje, zapisuje se jen výše vkladu každého komanditisty a rozsah jeho splacení.¹²⁰ Zápis výše vkladu společníka obchodního rejstříku má význam pro stanovení rozsahu ručení každého komanditisty.¹²¹

Minimální výše vkladu do komanditní společnosti je stanovena v ustanovení § 97a Obchodního zákoníku na 5.000 Kč, což odstranilo spory o minimální výši před novelou Obchodního zákoníku z r. 2000. Přiměřené uplatnění právní úpravy veřejné obchodní společnosti na komanditní společnost vede k tomu, že komanditista může mít ve společnosti jen jeden vklad a jeden podíl.

3.2.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Komanditní společnost umožňuje soustředit větší množství kapitálu, než veřejná obchodní společnost, na druhé straně přítomnost neomezeně ručících společníků, kteří jsou nadto jako jediní oprávněni společnost vést a zastupovat navenek vyžaduje zachovat přehledný rozsah účastníků společnosti i přehlednost prováděné podnikatelské činnosti. Podobně jako veřejná obchodní společnost, je komanditní společnost vhodná pro drobné rodinné podnikání v oblasti obchodu, služeb, drobné výroby, ale i pro podniky většího rozsahu s potřebou vyššího kapitálu. Vhodná je též pro společníky, kteří jsou ochotni a schopni poskytnout do podnikání kapitál, ale nevyhovuje jim nutnost podílet se na činnosti společnosti ani neomezený charakter ručení.¹²²

3.2.3 Vklad

Kapitálová účast komanditisty v komanditní společnosti je pojmovým znakem komanditní společnosti, bez vkladu nemůže společnost vůbec vzniknout, komanditista je povinen se ke vložení vkladu zavázat. Výše hodnoty vkladů nad zákonem stanovené minimum a doba jejich splatnosti je záležitostí smluvní mezi společníky ve společenské smlouvě.

Vkladovou povinnost ze zákona mají pouze komanditisté, jež musí poskytnout vklad vždy alespoň v zákonné minimální výši. Komplementáři takovou povinnost nemají, avšak mohou ji převzít

119 Novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb.

120 ustanovení § 36 písm. b) Obchodního zákoníku

121 Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. 2. díl. ASPI, Praha 2006, str. 361

122 Pokorná, J., K některým otázkám obchodních společností. Masarykova univerzita v Brně, 1991, str. 37

společenskou smlouvou.

Vkladová povinnost má složku upisovací a složku uhrazovací.¹²³ První značí přijetí závazku společníkem nebo zakladatelem poskytnout ve prospěch společnosti předmět vkladu ve stanovené hodnotě. Druhá složka znamená závazek uhradit vklad, neboli samotné předání předmětu vkladu a převedení vlastnického, resp. majitelského práva k předmětu vkladu na společnost.

Smlouva jednoznačně neurčující hodnotu a předmět vkladu není platná. Pokud neupravuje dobu splatnosti vkladu, použije se kogentní úprava podle ustanovení § 97a Obchodního zákoníku, tedy vklady budou splatné bez zbytečného odkladu po vzniku společnosti, resp. po vzniku účasti společníka na společnosti. Sjednaná lhůta však nemůže být nepřiměřeně dlouhá (např. desítky let); takové ujednání by bylo neplatné podle ustanovení § 39 Občanského zákoníku. Pro komanditisty platí obecně přiměřené použití právní úpravy pro společnost s ručením omezeným; ustanovení § 111 odst. 1 Obchodního zákoníku se však neuplatní při splácení vkladů komanditistou, protože toto ustanovení upravuje podmínku vzniku společnosti s ručením omezeným a pro komanditní společnost je nepoužitelné.¹²⁴ Otázkou je, zda lze použít pro vkladovou povinnost přiměřeně ustanovení § 113 odst.1 Obchodního zákoníku o povinnosti splatit celý vklad nejpozději do pěti let od vzniku společnosti. Mám za to, že i toto pravidlo není pro komanditní společnosti použitelné, protože je záležitostí společníků rozhodnout, kdy bude kapitálová investice třeba a kdy má být splatná; ochrana věřitelů je zajišťována primárně ručením společníků. Jestliže některý ze společníků nesplnil svoji vkladovou povinnost, lze ho vyloučit v tzv. kadučním řízení. Vedle vyloučení komanditisty lze sankcionovat komanditistu za jeho prodlení se splácením vkladu též úrokem v prodlení ve výši 20% p.a., nestanoví-li společenská smlouva úrok jiný, a to nižší i vyšší. Horní hranice sjednané úrokové míry naráží na meze souladu s dobrými mravy podle ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku, resp. s pravidly poctivého obchodního styku podle ustanovení § 265 Obchodního zákoníku.¹²⁵ Srovnej však Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 33 Odo 61/2005, podle kterého smluvní pokuta ve výši 0,67% z celkové půjčené částky denně nikterak nepřekračuje účel smluvní pokuty spočívající zejména v pohrůžce dostatečně citelnou majetkovou sankcí vůči dlužníku pro případ, že nesplní zajištěnou povinnost, a v dostatečném zabezpečení věřitele proti případným škodám, které by mu mohly nesplněním zajištěné povinnosti vzniknout.¹²⁶

123 Dvořák, T. Komanditní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 105

124 Eliáš, K. Právní úprava vkladu komanditistů. Právo a podnikání, 1994, č.8, s 16

125 Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 107

126 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 33 Odo 61/2005 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=33016&searchstr=33+Odo+61](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=33016&searchstr=33+Odo+61)

Další možností, jak vymáhat splacení vkladu na společníkovi, který je v prodlení, je žaloba ut singuli,¹²⁷ kterou je oprávněna podat proti společníkovi, který je v tomto prodlení komanditní společnost (statutární orgán společnosti), a pokud tak neučiní, jejím jménem každý společník, obojí za podmínky, že komanditista nebyl již v kadučním řízení za společnosti vyloučen.

Pro vkladovou povinnost komplementářů platí totéž, co pro společníky veřejné obchodní společnosti s tím, že vkladová povinnost komplementářů může být založena jen smlouvou. Minimální ani maximální výše vkladů komplementářů není zákonem předepsána a je možné, aby vklad každého byl v jiné výši či dokonce vklad mohou poskytnout jen někteří komplementáři na základě dohody společníků. Za prodlení se splatností nelze komplementáře vyloučit v kadučním řízení, je ale možno proti němu aplikovat buď zákonný 20 %, případně smluvní roční úrok z prodlení z dlužné částky na základě ustanovení § 80 odst. 2 Obchodního zákoníku. Též je možno podat návrh na vyloučení komplementáře na základě ustanovení § 90 odst. 2 Obchodního zákoníku.

K použití majetku, který je ve společném jmění manželů, ke vkladu do komanditní společnosti je třeba souhlasu druhého manžela podle ustanovení § 146 Občanského zákoníku.

Vklady mohou být peněžité nebo nepeněžité.

3.2.3.1 Peněžité vklady

Peněžitým vkladem mohou být pouze peníze bez ohledu na jejich formu – hotovostní, bezhotovostní, v české i cizí platné měně. Hodnota vkladu je vyjádřena nominální hodnotou peněz v českých korunách, u cizí měny se použije přepočítání na českou měnu.

3.2.3.2 Nepeněžité vklady

Tzv. kapitalizace pohledávky u komanditní společnosti není zvláště upravena zákonem. Jedná se o možnost splacení nesplacené části vkladu při zvyšování základního kapitálu komanditisty formou započtení oproti pohledávce společníka za společností. Spor, zda ustanovení § 108 odst. 2 Obchodního zákoníku lze použít i na komanditní společnost, rozhodl Nejvyšší soud kladně: “stanoví-

127 ustanovení § 82 písm a) Obchodního zákoníku

li právní úprava společnosti s ručením omezeným v ustanovení § 108 odst. 2 obch. zák. možnost započtení jakéhokoli nároku společníka vůči společnosti na nárok společnosti na splacení nesplaceného vkladu (se souhlasem valné hromady), není žádného důvodu, proč vylučovat tuto součást úpravy z přiměřeného použití pro právní postavení komanditisty. Přičemž z toho, že zákon stanoví přiměřené použití tohoto ustanovení pro komanditní společnost, lze dovést i splnění podmínky podle § 59 odst. 8 obch. zák., totiž že možnost započtení stanoví zákon. Z poměrů komanditní společnosti pak plyne, že o možnosti započtení nebude rozhodovat valná hromada, kterou komanditní společnost ze zákona netvoří, ale společníci postupem podle ustanovení § 97 obch. Zák. Ke stejnému závěru lze dospět i teleologickým a logickým výkladem. Účelem ustanovení § 59 odst. 8 obch. zák. je umožnit tzv. kapitalizaci pohledávek vkladatelů za společností, což může být v konkrétním případě pro společnost či její společníky výhodné. Není logického důvodu, proč z možnosti takového postupu vyloučit komanditní společnost – při zachování zákonné ochrany společníků podle ustanovení § 108 odst. 2 obch. zák.“.¹²⁸

3.2.4 Podíl na zisku a ztrátě

3.2.4.1 Zisk

Rozdělování zisku je upraveno v ustanovení § 100 Obchodního zákoníku, které po novele provedené zák. č. 370/2000 Sb. je již v souladu s předpisy finančního práva. Zisk (základ daně) se rozděluje mezi společnost a komplementáře. Úprava podle obchodního zákoníku předpokládá, že veškerý zisk připadající po tomto rozdělení společnosti po zdanění případně komanditistům a rozdělí se mezi ně v poměru stanoveném ve společenské smlouvě, jinak v poměru splacených vkladů. Splatnost podílu na zisku je do tří měsíců od schválení účetní závěrky a nárok na něj se promlčuje ve čtyřleté promlčecí době.

Otázkou je, zda nárok na podíl na zisku mají komanditisté, kteří splatili vklady pouze zčásti. Podle Dvořáka, T. lze vzhledem k zákonné formulaci usuzovat, že ano.¹²⁹

Domnívám se, že takový nárok na zisk komanditista má, neboť kromě zákonné formulace komanditista ručí za splnění své uhrazovací povinnosti.

3.2.4.2 Podíl na ztrátě

Komplementáři se na ztrátě komanditní společnosti podílejí podle ustanovení § 100 odst. 3 Obchodního zákoníku podobným způsobem jako společníci veřejné obchodní společnosti. Komanditisté se na ztrátě společnosti ze zákona nepodílejí, nestanoví-li společenská smlouva jinak.

128 Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 224/2004 [Citace k 7.6.2010]. Dostupné z [www: http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=21850&searchstr=Nen%ED+logick%E9ho+d%F9vodu%2C+pro%E8](http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=21850&searchstr=Nen%ED+logick%E9ho+d%F9vodu%2C+pro%E8)

129 Dvořák, T. Komanditní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 86

Celou ztrátu společnosti, není-li ve společenské smlouvě sjednáno odchylně, nesou komplementáři. Úprava ustanovení § 121 s Obchodního zákoníku týkající se příspěvkové povinnosti společníků společnosti s ručením omezeným se vzhledem ke zvláštní úpravě podle ustanovení § 100 odst. 3 nepoužije.¹³⁰

Distribuce ztráty mezi jednotlivé komplementáře však nemusí být rovným dílem, pokud si tak společníci sjednají společenskou smlouvou. Podle právní teorie však nemůže společenská smlouva ukládat nesení celé ztráty jenom komanditistům.

3.2.5 Právo podílet se na řízení společnosti

Komanditní společnost nevytváří organizační strukturu sestávající z orgánů společnosti, jako vytvářejí společnosti kapitálové. Společníci se podílejí na řízení přímo, společnost nemusí ze zákona vytvářet orgány, prostřednictvím kterých by společnost společníci řídili. Komanditisté mají na řízení společnosti omezený vliv a jejich postavení je bližší postavení společníků společnosti kapitálových v tom, že neparticipují na každodenním chodu společnosti. Komanditisté rozhodují o dlouhodobějších, strategických otázkách podnikání a mají kontrolní oprávnění.

3.2.5.1 Obchodní vedení společnosti

Zákonná úprava, týkající se obchodního vedení komanditní společnosti je strohá a v ustanovení § 97 odst. 1 pouze stanoví, že komplementáři jsou oprávněni k obchodnímu vedení komanditní společnosti.

Zvláštní úpravu pro komanditistu upravuje obchodní zákoník pro právo na informace a kontrolu účetnictví společnosti, obdobně jako má společník veřejné obchodní společnosti .¹³¹

Každý z komplementářů vykonává obchodní vedení v souladu se zásadami, které byly mezi všemi komplementáři smlouveny; toto ujednání musí být ve společenské smlouvě přijato všemi společníky, tedy i komanditisty. Pověřený společník je pak povinen řídit se zásadami smlouvenými všemi komplementáři a rozhodnutími většiny komplementářů.¹³²

Další se bude řídit přiměřeně úpravou obchodního vedení veřejné obchodní společnosti podle

130 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, 2009, str. 334

131 ustanovení § 98 Obchodního zákoníku

132 Dvořák, T. Komanditní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 192

ustanovení § 93 odst. 4 Obchodního zákoníku a proto odkazují na pojednání, věnované obchodnímu vedení veřejné obchodní společnosti.

3.2.5.2 Společník jako statutární orgán

Statutárním orgánem komanditní společnosti jsou podle ustanovení § 101 Obchodního zákoníku komplementáři. Neupravuje-li společenská smlouva jinak, je každý komplementář oprávněn jednat jménem společnosti samostatně. Otázkou je, zda se jedná o komplexní úpravu statutárního orgánu (Dědič, J.¹³³) či zda je nutno použít podpůrně ustanovení týkající se postavení společníka veřejné obchodní společnosti (Pelikánová, I.¹³⁴). Mám za to, že možnost podpůrného použití ustanovení týkající se postavení společníka veřejné obchodní společnosti zcela vyloučit nepůjde a že tedy nejde o komplexní úpravu statutárního orgánu.

Obchodní zákoník obecně právo komanditistům jednat jménem společnosti nepřiznává. To ale nevylučuje, že by nemohli jednat jako její zástupci na základě plné moci. Jestliže však přijme komanditista jménem společnosti závazek, ke kterému není zmocněn, komanditní společnost je z takového jednání komanditisty zavázána a komanditista ručí ve stejném rozsahu jako komplementář ze jeho splnění. Zákon omezuje působnost statutárních orgánů za jistých situací.

Způsob ujednání ve společenské smlouvě týkající se jednání komplementářů jménem společnosti není přímo zákonem omezen. Společenská smlouva může proto stanovit, že jménem společnosti musejí jednat dva či více komplementářů společně, ale též že více komplementářů jedná společně jen v některých věcech.¹³⁵

3.2.5.3 Rozhodování o ostatních záležitostech komanditní společnosti

Jedná se o záležitost, které nejsou obchodním vedením a zároveň mají pro společnost podstatný význam, např. otázka zrušení společnosti s likvidací. O těchto záležitostech rozhodují komplementáři spolu s komanditisty podle ustanovení § 97 odst. 2 Obchodního zákoníku většinou hlasů, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Tedy rozhodnutí je přijímáno prostou většinou všech komplementářů a komanditistů dohromady. Společenská smlouva může toto pravidlo upravit odlišně například tak, že k přijetí rozhodnutí postačí většina hlasů přítomných společníků nebo lze sjednat požadavek kvalifikované většiny pro přijetí otázek zásadního významu. Každý společník má jeden hlas podle ustanovení § 97 odst. 3 Obchodního zákoníku, případně společenská smlouva

133 Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha : Polygon, 2002, str. 907

134 Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. Praha : Linde, 1995, str. 198

135 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, 2009, str. 336

upravuje váhu hlasu jinak, zejm. ji může odvozovat od výše vkladů každého společníka. Tato ustanovení společenské smlouvy nesmí však být v rozporu se zásadou zákazu zneužití postavení ve společnosti. Nelze tedy platně sjednat společenskou smlouvou, že rozhodnutí lze přijmout pouze většinou hlasů komplementářů nebo pouze většinou hlasů komanditistů, nebo to, aby bez přiměřeného důvodu stanovila výrazný nepoměr mezi počty hlasů komplementářů a komanditistů.

Vedle obecného pravidla ustanovení § 97 odst. 2 Obchodního zákoníku týkající se rozhodování o ostatních záležitostech komanditní společnosti obchodní zákoník stanoví některá zvláštní pravidla.¹³⁶ Zejména však ustanovení § 97 odst. 4 Obchodního zákoníku speciálně upravuje rozhodování o změně společenské smlouvy. Změna společenské smlouvy je možná na základě souhlasu všech společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak, např. tak, že k její změně postačí souhlas většiny komplementářů zároveň se souhlasem většiny komanditistů. Systém odděleného hlasování obou skupin společníků musí však být zachován, aby se znemožnilo přehlasování jedněch druhými.¹³⁷

3.2.6 Ručení

3.2.6.1 Ručení obecně

Komplementáři komanditní společnosti ručí podle ustanovení § 93 odst. 1 bez omezení celým svým majetkem a komanditisté do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku. Jde o zákonné, solidární ručení, jak plyne též z ustanovení § 293 Obchodního zákoníku. Jestliže vznikne věřiteli komanditní společnosti zákonný důvod nastoupit se svým nárokem proti jejím ručitelům, záleží na věřiteli, zda uplatní svůj nárok proti některému z komplementářů nebo vůči některému komanditistovi nebo vůči jim všem. Ručení komanditisty je ale omezeno rozsahem podle ustanovení § 93 Obchodního zákoníku s určitými výjimkami. Ručení společníků podle zákona je subsidiární, viz ustanovení § 306 a 312 Obchodního zákoníku. Primárním, resp. hlavním dlužníkem je vždy komanditní společnost. Společníci nastupují jako vedlejší dlužníci poté, kdy společnost není jakožto primární (hlavní) dlužník schopna své závazky splatit.

Ohledně ručení společníka za závazky komanditní společnosti v případě vystoupení některého společníka z ní, případně u přistoupení nového společníka platí přiměřeně úprava o veřejné obchodní společnosti.

¹³⁶ ustanovení 97 odst. 5 Obchodního zákoníku stanoví: K uzavření smluv podle § 67a se vyžaduje souhlas většiny komplementářů spolu se souhlasem většiny komanditistů.

¹³⁷ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, 2009, str. 330

U komplementářů, kteří jsou fyzickými osobami, se vztahuje uhrazovací povinnost z titulu ručení z důvodu účasti ve společnosti nejen na jejich osobní majetek, ale jsou-li v manželství, v zásadě též na společné jmění manželů; viz kapitola Společník a společné jmění manželů – vybrané problémy.

3.2.6.1 Omezené ručení komanditisty

Ručení komanditistů ze zákona je omezené kromě dvou případů, popsanych dále. Týká se jen peněžitých závazků a závazků, které lze ocenit penězi. Rozsah komanditistova ručení je určen třemi skutečnostmi: ¹³⁸

-částkou, jež vyjadřuje jmenovitou hodnotu peněžitého ocenění nebo výši ocenění nepeněžitého vkladu, upsaného komanditistou ve společenské smlouvě podle ocenění. ¹³⁹ Tato částka je zapsána ke dni vzniku společnosti do obchodního rejstříku, viz ustanovení § 36 písm. b) Obchodního zákoníku.

-rozsahem splnění uhrazovací povinnosti, neboť tak, jak komanditista plní svoji uhrazovací povinnost, zmenšuje se rozsah jeho ručení; zároveň ale též:

-stavem, v jakém je rozsah splacení zapsán v obchodním rejstříku. Rozhodující tedy není, jaký je skutečný stav a rozsah splacení vkladu komanditisty, nýbrž pouze stav zápisů v obchodním rejstříku. Zápis změny rozsahu splacení v obchodním rejstříku má ve vztahu k zákonnému ručení konstitutivní účinky a tudíž je ve vztahu k ručení komanditisty nerozhodné, zda svůj vklad již splatil či nikoli.

3.2.6.1 Neomezené ručení komanditisty ze zákona

Komanditista ručí ve dvou zvláštních případech za závazky společnosti bez omezení: ¹⁴⁰

-v případě, kdy se součástí firmy společnosti stane jméno komanditisty, ustanovení § 95 Obchodního zákoníku věta poslední stanoví, že obsahuje-li obchodní jméno společnosti jméno komanditisty takový následek, že komanditista ručí jako komplementář. To nedopadá jen na jména fyzických osob a obchodní jména podnikatelů, ale ustanovení nutno vykládat extenzivně na situace, kdy je do firmy zahrnuto označení právnické osoby, jež není podnikatelem, ačkoli nemá ani jméno, ani obchodní jméno, ale název. ¹⁴¹

138 Eliáš, K. Kurs obchodního práva, C.H.Beck, Praha 1995, str. 82

139 ustanovení § 59 odst. 1 a 2 Obchodního zákoníku

140 Eliáš, K. Kurs obchodního práva, C.H.Beck, Praha 1995, str. 83

141 ustanovení § 19b odst. 1 Občanského zákoníku.

Rozhodující je, v jakém tvaru je firma zapsána v obchodním rejstříku, nikoli jak je označení společnosti uváděno v obchodním styku.

-jedná-li komanditista za společnost bez zmocnění, potom podle ustanovení § 101 odst. 2 Obchodního zákoníku komanditista ručí za závazky společnosti ve stejném rozsahu jako komplementář. Neomezené ručení se však týká pouze závazků vzešlých z těchto smluv. Pramení to z obecně přijímaného názoru, že zvláštní postavení komanditisty jej neopravňuje k tomu, aby pouze z titulu svého postavení komanditisty jednal jménem společnosti. Ze smluv takto uzavřených je však vzhledem ke specialitě úpravy ustanovení § 101 odst. 2 Obchodního zákoníku zavázána sama společnost a obecná úprava v ustanovení § 33 Občanského zákoníku se neuplatní. Komanditista se nestává ani při nástupu neomezeného ručení komplementářem, jenom ručí stejně jako komplementář. Právo k výkonu obchodního vedení mu tím nevzniká, podobně se nestává statutárním orgánem společnosti.

3.2.6.1 Zvláštní případy ručení

Zvláštní případy ručení společníků se týkají ručení při prohlášení konkurzu na majetek společnosti, ručení společníků při povolení vyrovnání, ručení společníků za závazky při přeměně společnosti a ručení při změně v osobě společníka. Podrobnými výklady zvláštních výkladů ručení se zabývá např. Dvořák, T.¹⁴²

142 Dvořák, T. Komanditní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004, str. 80

3.3 Společnost s ručením omezeným

3.3.1 O společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je možno s výhradami považovat za kapitálovou společnost, nebo v jiném pojetí za společnost smíšeného typu. Důvodem jsou některá práva a povinnosti společníků společnosti s ručením omezeným.¹⁴³

Jestliže totiž nejsou splaceny všechny vklady společnosti s ručením omezeným, ručí společníci společnosti s ručením omezeným za trvání společnosti společně a nerozdílně, a to i ti společníci, jež svůj vklad zcela splatili, omezeně do celkové výše nesplacených vkladů. To je prvkem osobní společnosti, protože podobně ručí komanditisté, byť pouze do výše svého nesplaceného vkladu. Druhým prvkem osobní společnosti je možnost omezit převoditelnost obchodního podílu. Tím lze nezávisle na vůli ostatních společníků znemožnit vystoupení ze společnosti. Naopak typickým prvkem společnosti kapitálové je u společnosti s ručením omezeným vkladová povinnost společníků, skutečnost, že neexistuje zákonná povinnost osobní účasti společníka¹⁴⁴ na společnosti a existence organizační struktury společnosti.

3.3.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Právní forma společnosti s ručením omezeným je relativně mladá forma společnosti a byla zamýšlena zejména pro menší společnosti s malým počtem společníků, kteří nechtěli ručit osobně a neomezeně za závazky společnosti. Stále je využívána pro menší a střední podnikatelské subjekty, mezi společnostmi s ručením omezeným najdeme ale i společnosti relativně velké z hlediska ekonomických parametrů. Dobře využitelná je rovněž pro podnikatele – společníky, kteří spojí svoji práci a znalosti s menšími vlastníky menšího nebo středního kapitálu a přitom na rozdíl od komanditní společnosti je významně omezeno ručení všech společníků a dále je zde i určitá volnost právní úpravy, jež umožňuje řešit vnitřní uspořádání společnosti a její vztahy směrem k třetím osobám podle potřeb a povahy společnosti. Oproti akciové společnosti obchodní podíly nejsou vyjádřeny cennými papíry a nejsou volně převoditelné bez vědomí orgánů společnosti. To umožňuje určitou stabilitu struktury společníků a jsou zde užší vazby mezi nimi oproti vztahům mezi akcionáři akciové společnosti. Z historického hlediska vznik formy společnosti s ručením omezeným nepochybně umožnil rychlejší rozvoj podnikatelských aktivit díky odstranění řady překážek, v minulosti např. překážek v podobě potřeby koncesí nebo nutnost mobilizovat větší

143 Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006 str. 7

144 tamtéž, str. 165

množství kapitálu resp. dalších prostředků na samém počátku vzniku společnosti.¹⁴⁵

3.3.3 Vklad

Základní povinností každého společníka je splatit vklad. Společnost s ručením omezeným splacením vkladů získává svůj počáteční majetek. Převést sjednaný předmět vkladu do vlastnictví – majetku – společnosti je zákonnou povinností zakladatele či společníka.¹⁴⁶

Tato povinnost se teoretického hlediska rozpadá do povinnosti upisovací a povinnosti uhrazovací.¹⁴⁷

Minimální hodnota vkladu každého společníka je 20.000 Kč podle ustanovení § 109 odst. 1 Obchodního zákoníku a zároveň souhrn všech upsaných vkladů musí činit nejméně 200.000 Kč.

Sjednaná vkladová povinnost musí být splacena tak, aby nejméně 30 % každého peněžitého vkladu a celé emisní ážio bylo splaceno před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku a zároveň celková výše splacených peněžitých vkladů i s hodnotou nepeněžitých vkladů musí činit alespoň 100.000 Kč.¹⁴⁸ U jediného společníka musí být vklad splacen celý již před zápisem do obchodního rejstříku.¹⁴⁹ Lhůtu pro splacení vkladů určuje Obchodní zákoník v ustanovení § 113 odst. 1 Obchodního zákoníku (mezní lhůta pěti let), a společenská smlouva či zakladatelská listina. Stanovení lhůty pro splacení vkladů je totiž povinnou součástí společenské smlouvy,¹⁵⁰ resp. zakladatelské listiny, lhůta pěti let od vzniku společnosti nebo od přijetí závazku ohledně nového vkladu nebo zvýšení kapitálu je maximální časovou hranicí.

Způsob splacení vkladu lze upravit v rámci dispozitivních ustanovení zákona, nelze však měnit jeho předmět, záměna plnění není možná ani změnou společenské smlouvy, což plyne jak z ustanovení § 123 odst. 3 Obchodního zákoníku, tak ze zákazu zprostit společníka splacením vkladu, protože dohoda o změně předmětu vkladu by byla obcházením zákona.¹⁵¹ V případě prodlení společníka se splacením vkladu plynou pro společníka specifické důsledky v podobě povinnosti platit úrok z prodlení ve výši 20% z nesplacené částky, výši sazby může společenská smlouva upravovat odchýlně či úrok z prodlení zcela vyloučit.

Další možností postihu společníka, který je v prodlení se splacením vkladu, je žaloba společnosti,

145 Pokorná, J., K některým otázkám obchodních společností. Masarykova univerzita v Brně, 1991, str. 43

146 Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha ASPI Publishing, 2005, str. 188

147 Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným, Prospektum, Praha 199, 7 str. 105

148 ustanovení § 111 odst. 1 Obchodního zákoníku

149 ustanovení § 111 odst. 2 Obchodního zákoníku

150 ustanovení § 110 odst. 1. Obchodního zákoníku

151 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1006

resp. je-li společnost nečinná, žaloba společníka jménem společnosti o splacení vkladu proti osobě v prodlení. Žalobu však nelze podat proti společníkovi, který byl vyloučen v kadučním řízení (viz dále).

Společnost má možnost volby mezi vymáháním vkladu soudní cestou a možností vyloučit společníka ze společnosti v souladu s ustanovením § 131a odst. 1 Obchodního zákoníku.

3.3.3.1 Příplatková povinnost

Příplatková povinnost slouží zejména k tomu, aby společnost překonala okamžitý nepříznivý stav ve svém hospodaření.¹⁵² Novelou Obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. se však připustila možnost použít příplatek k jakémukoli účelu.

Společenská smlouva podle ustanovení § 121 Obchodního zákoníku může založit právo valné hromady společníkům ukládat povinnost příplatku mimo vlastní kapitál pro vytvoření vlastního kapitálu příplatkem. Příplatek lze realizovat pouze peněžitým plněním, jeho výše nesmí být vyšší než polovina základního kapitálu. Příspěvek společníků je v poměru k jejich vkladům. Podmínkou vzniku příplatkové povinnosti je kromě ustanovení společenské smlouvy, které ji umožňuje, též usnesení valné hromady. Podmínkou vzniku příplatkové povinnosti naopak není, že společník splatil vklad do společnosti ani jeho splnění závazku splatit emisní ážio nebo vytvoření rezervního fondu nad výši vkladu.¹⁵³

Otázkou může být, zda je možno příplatkovou povinnost uložit opakovaně, např. každým rokem ve výši do 50 % základního kapitálu. Dvořák, T.¹⁵⁴ soudí, že účast na společnosti s ručením omezeným je spojena s jistými riziky, se kterými společník musí počítat, proto by eventuální sankční důsledky neměly být považovány za důvod odmítnutí výkladu, že příplatkovou povinnost lze uložit opakovaně. Naopak Eliáš, K.¹⁵⁵ je toho názoru, že vzhledem k dikci normy „uložit a přispět“ a k tvrdým sankcím za porušení příspěvkové povinnosti je nutno takový výklad, že je možno příplatkovou povinnost ukládat opakovaně odmítnout. Mám za to, že smyslu pozitivní úpravy vyhovuje lépe výklad druhý.

Lhůty pro splnění příplatkové povinnosti zákon nestanoví. Může ji však stanovit společenská smlouva, zakladatelská listina nebo rozhodnutí valné hromady, které příplatkovou povinnost ukládá.

152 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání, 2009, str. 389

153 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1076

154 Dvořák, T., Společnost s ručením omezeným. Praha ASPI Publishing, 2005, str. 190

155 Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným, Prospektum, Praha 1997 str. 116

Jinak se uplatní ustanovení § 340 odst. 2 Obchodního zákoníku, tedy společník je povinen poskytnout plnění bez zbytečného odkladu poté, co o to byl společností požádán.

Náhrada vzniklé škody se řídí ustanovením § 373 a násl. Obchodního zákoníku.¹⁵⁶

Pro případ nesplacení příplatku může společnost společníka vyloučit v kadučním řízení (viz dále).

Splacení příplatku lze vymáhat rovněž soudní cestou.

3.3.3.2 Kaduční řízení

Je-li společník v prodlení se splacením vkladu a společnost vyzvala společníka pod pohrůzkou vyloučení, aby splnil svoji povinnost ve lhůtě nikoli kratší tří měsíců, aniž by společník tuto povinnost splnil ve lhůtě, umožňuje Obchodní zákoník v souladu s ustanovením § 113 odst. 4 vyloučit společníka rozhodnutím valné hromady. Jedná se o výjimečný postup, uplatnitelný rovněž pro případ nesplnění příplatkové povinnosti podle ustanovení § 121 odst. 1 Obchodního zákoníku. V jiných případech je nutno domáhat se vyloučení společníka, závažným způsobem porušujícího svoje povinnosti, žalobou u soudu podle ustanovení § 149 Obchodního zákoníku.

Nutnými kroky v kadučním řízení je výzva ke splnění, která by vzhledem k závažnosti možných důsledků měla být písemnou formou, doporučeným dopisem¹⁵⁷ či jinou srovnatelnou formou. Dalším nutným krokem je změna společenské smlouvy, usnesení o vyloučení musí být písemné a rozhodovat musí valná hromada minimálně prostou většinou přítomných společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak.

3.3.4 Podíl na zisku a ztrátě

3.3.4.1 Právo na podíl na zisku

Každý ze společníků společnosti s ručením omezeným má právo na podíl na zisku v poměru svých obchodních podílů, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Obecná úprava je obsažena v ustanovení § 123 Obchodního zákoníku. Právo na podíl na zisku je podmíněno splnění zákonných předpokladů, kterými jsou dosažení jistých hospodářských výsledků společnosti a rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku. Právo na podíl na zisku je spojeno s právem k obchodnímu podílu společnosti. Valná hromada rozhoduje o rozdělení zisku prostou většinou hlasů přítomných společníků, nestanoví-li společenská smlouva vyšší počet hlasů.

156 Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006 str. 161

157 Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. Linde, a.s. Praha 1998, 3.díl, str. 383

Nárok společníka na podíl na zisku vzniká uplynutím tří měsíců ode dne přijetí usnesení valné hromady o rozdělení zisku podle ustanovení § 123 odst. 2 (negativní vymezení) Obchodního zákoníku za použití ustanovení § 178 odst. 7 Obchodního zákoníku, neurčí-li společenská smlouva nebo usnesení valné hromady jinak. Část zisku, určená usnesením valné hromady k rozdělení mezi společníky, se dělí podle poměru velikostí jednotlivých obchodních podílů společníků, není-li společenskou smlouvou stanoveno jinak. Nelze však některé společníky z podílu na zisku vyloučit zcela. Tzv. societa leonina, kdy by některý společník obdržel veškerý zisk nebo jeho převážnou většinu, je nepřípustná, odpovídající ustanovení společenské smlouvy nesmí být v rozporu s dobrými mravy podle ustanovení § 39 Občanského zákoníku a se zásadami poctivého obchodního styku ustanovení § 265 Obchodního zákoníku.

Valná hromada však může rozhodnout o použití části zisku na investice. Podle zahraniční judikatury to není v rozporu s právem společníka na podíl na zisku, protože společník má stále právo na svůj vypořádací podíl, nebo podíl na likvidačním zůstatku.¹⁵⁸

Obchodní zákoník v ustanovení § 123 odst. 2 Obchodního zákoníku stanovuje kogentně, které zdroje nemohou být k vyplacení zisku použity. Nelze použít základní kapitál, rezervní fond podle ustanovení § 124 Obchodního zákoníku a další kapitálové fondy, jež mají být použity ke tvorbě nebo doplnění těchto fondů. Pokud nejsou uhrazeny ztráty z minulých let, nelze rozdělovat a vyplácet zisk společníkům.¹⁵⁹

Valná hromada může přiznat jednatelům nebo členům dozorčí rady podíl na zisku - tantiemu. Ustanovení ustanovení § 178 odst. 5 Obchodního zákoníku se použije přiměřeně za podmínek ustanovení § 178 odst. 2 Obchodního zákoníku, tedy podobně jako u dělení zisku mezi společníky. Nárok na výplatu tantiém však musí plynout ze společenské smlouvy. Společnost s ručním omezeným nesmí společníkům ani jiným osobám vyplácet jakkoli zálohy na podíl na zisku. Vyplácení záloh ještě před schválením roční účetní závěrky valnou hromadou by totiž znamenal, že společnost rozděluje zisk ještě před tím, než je jisté, zda vůbec zisku dosáhla. Tím jsou chráněni věřitelé společnosti.

Pokud společnost rozhodla o rozdělení zisku v rozporu s kogentními pravidly Občanského zákoníku

158 Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. Linde, a.s. Praha 1998, 3.díl, str. 444

159 Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006 str. 173

a podíly na zisku byly společníkům vyplaceny, jsou společníci povinni je vrátit bez ohledu na to, zda byli v dobré víře či nikoli. To platí též bez ohledu na skutečnost, zda bylo prohlášeno usnesení valné hromady, která o výplatě rozhodla, za neplatné.¹⁶⁰

3.3.4.2 Povinnost podílet se na ztrátě

Umožňuje-li společenská smlouva a valná hromada se usnese na základě nepříznivého stavu hospodaření k přijetí povinnosti příplatkové povinnosti, vzniká společníkovi povinnost uhradit stanovený příplatek, závisající z principu rovnosti společníků na velikosti jeho podílu ve společnosti, tedy každému společníkovi v poměru jejich obchodních podílů, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Viz výše Příplatková povinnost.

3.3.5 Právo podílet se na řízení společnosti

Vliv společníka ve společnosti s ručením omezeným závisí na počtu hlasů, kterými disponuje. Na rozdíl od společnosti akciové, stanoví Obchodní zákoník u společnosti s ručením omezeným počet hlasů každého společníka dispozitivně a nechává tak prostor pro úpravu této záležitosti společenskou smlouvou. Podle ustanovení § 127 odst. 2 Obchodního zákoníku má každý společník jeden hlas na 1.000 Kč svého vkladu, neurčuje-li společenská smlouva jinak. Možnost odchylné úpravy ohledně počtu hlasů přibližuje v tomto ohledu společnost s ručením omezeným osobním společenstvem.

3.3.5.1 Právo hlasovací a kontrolní

Právo hlasovací a kontrolní je právo společníka společnosti s ručením omezeným na vliv ve společnosti, který znamená možnost ovlivňovat její podnikatelské aktivity, organizační strukturu, strategii podnikatelské činnosti, využití finančních zdrojů, hospodaření a další záležitosti.¹⁶¹

Pojem „podílet se na řízení společnosti“ je poněkud zavádějící v tom smyslu, že společník nemůže přímo řídit společnost s ručením omezeným (není-li ovšem zároveň jednatelem nebo vedoucím zaměstnancem, zde samozřejmě nejde o výkon společníka jako takového). Může tak činit nepřímou,¹⁶² prostřednictvím účasti na valné hromadě nebo podle ustanovení § 130 Obchodního zákoníku mimo valnou hromadu. Společník je oprávněn ukládat pokyny koncepční povahy

160 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání 2009, str. 394

161 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1076

162 Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006 str. 169

jednatelům a je oprávněn jednatele kontrolovat.

Právo účasti na valné hromadě je základním právem společníka společnosti s ručením omezeným, které plyne přímo ze zákona v smyslu ustanovení § 126 Obchodního zákoníku. Společník je oprávněn účastnit se jednání valné hromady sám osobně či v zastoupení na základě plné moci. Dalším právem je pak právo společníka hlasovat na valné hromadě.

Rozsah práva účasti společníka na řízení společnosti stanoví Obchodní zákoník jen u hlasovacího práva, a to v ustanovení § 127 odst. 2 Obchodního zákoníku tak, že každý společník má jeden hlas na každých 1000 Kč svého vkladu, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Obchodní zákoník v ustanovení § 127 odst. 5 jmenovitě vypočítává skutečnosti, které vedou k vyloučení hlasovacího práva (sistace). Další práva společníků společnosti s ručením omezeným, jak zasahovat do řízení společnosti může stanovit společenská smlouva. Ta může např. založit právo jistého společníka vyjadřovat se k určitým rozhodnutím jednatele apod.¹⁶³

Právo kontroly je takové právo, které může být vykonáváno přímo na valné hromadě podle ustanovení § 122 odst. 1 Obchodního zákoníku, ale i mimo valnou hromadu, to znamená přímo. I zde nemůže společenská smlouva rozšiřovat oprávnění společníků na kontrolu a stanovit způsob výkonu zákonných oprávnění, která lze vykonávat jen na valné hromadě (tzv. vespólná práva).

Mezi právo kontroly patří:

- právo žalovat, aby soud odvolal likvidátora a nahradil ho jinou osobu podle ustanovení § 71 odst. 4 Obchodního zákoníku a ustanovení § 68 odst. 6 a § 152 odst. 2 Obchodního zákoníku
- právo na informace při ovládnutí společnosti s ručením omezeným podle ustanovení § 66a odst. 9 nebo podle ustanovení § 190d Obchodního zákoníku
- právo žalovat, aby soud odvolal likvidátora a nahradil ho jinou osobou podle ustanovení § 71 odst. 4 Obchodního zákoníku
- podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení § 131 Obchodního zákoníku
- právo podat žalobu jménem společnosti podle ustanovení § 131a Obchodního zákoníku

163 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1076

3.3.5.2 Rozhodování mimo valnou hromadu

Společníci společnosti s ručením omezeným se nepodílejí na řízení pouze prostřednictvím valné hromady, ale mohou též přijímat rozhodnutí mimo valnou hromadu podle ustanovení § 130 Obchodního zákoníku. Osoba, která je jinak oprávněna svolat valnou hromadu, návrh usnesení společnosti předloží společníkům, aby se k němu vyjádřili, s uvedením lhůty, ve které mají učinit vyjádření v písemné formě (per rollam). Jestliže se ve lhůtě společník nevyjádří, platí, že nesouhlasí. Většina se počítá z celkového počtu hlasů všech společníků a platí zde většinový princip.

Společník s ručením omezeným může podle Obchodního zákoníku rovněž vyslovit dodatečně souhlas s navrhovaným rozhodnutím valné hromady, i pokud nebyl přítomen na valné hromadě. Souhlas musí být doručen do jednoho měsíce ode dne, kdy se konala nebo měl konat valná hromada. To lze aplikovat, pokud valná hromada byla svolána, ale rozhodnutí na ní nebyl přijato, protože nebyla usnášeníschopná nebo pokud valná hromada usnášeníschopná byla, ale rozhodnutí na ní nebylo přijato, protože nehlasovala potřebná většina. Jestliže však rozhodnutí nebylo přijato, protože valná hromada nebyla usnášeníschopná nebo na ní nebylo vůbec hlasováno, dovozuje právní teorie,¹⁶⁴ že rozhodnutí podle ustanovení § 127 odst. 7 Obchodního zákoníku lze přijmout jen tehdy, jestliže na valné hromadě nebyli přítomni společníci, kteří disponují minimálně počtem hlasů, který je potřeba k přijetí příslušného rozhodnutí.

Pro rozhodování společníků o změně společenské smlouvy mimo valnou hromadu, o rozhodování o ukončení účasti společníka ve společnosti dohodou a pro rozhodování o zrušení společnosti je nutné, aby společníci hlasovali jednomyslně. Toto konsensuální rozhodování je upraveno v ustanovení § 141, 149a a ustanovení § 152 Obchodního zákoníku.

3.3.6 Ručení

3.3.6.1 Ručení obecně

Samotný název společnosti s ručením omezeným jako podstatný rys společnosti jmenuje právě omezené ručení. To je z pohledu společníka často zásadní při volbě právní formy podnikání. Odpovídá to smíšené formě společnosti mezi společnostmi osobní a kapitálovou.

164 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1135

Společníci společnosti s ručením omezeným ručí za závazky společnosti (jen) do výše nesplacených vkladů tak, jak jsou zapsány v obchodním rejstříku. Novela Obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb. zdůraznila solidaritu společníků, neboť na rozdíl od stavu před novelou každý společník ručí do výše celkové výše nesplacených vkladů, tedy i za nesplacené vklady ostatních společníků. Zaplacením z titulu ručení jakémukoli věřiteli společnosti ručení společníka nezaniká ani se nesnižuje jeho rozsah, což je podstatné z hlediska nároků třetích osob vůči společnosti.¹⁶⁵ Okamžikem zapsání do obchodního rejstříku, že všichni společníci splatili celý svůj vklad, přestávají všichni společníci ručit za závazky společnosti.

Společníkem poskytnuté plnění z titulu ručení se ale započítává na splacení jeho vkladu do základního kapitálu společnosti. Jestliže takový zápočet není možný, může společník požadovat náhradu od společnosti. Pokud mu společnost náhradu neposkytne, může ji požadovat od kteréhokoli společníka, který dosud nesplatil vklad. Pokud byly již všechny vklady splaceny, může požadovat od každého společníka náhradu v rozsahu jeho účasti na základním kapitálu společnosti.

3.3.6.2 Zvláštní případy ručení

Zvláštními případy ručení jsou zejména:

-Ručení převodce obchodního podílu za závazky společnosti, které přešly na jeho nabyvatele podle ustanovení § 115 odst. 3 Obchodního zákoníku. Ručení převodce zaniká úplným splněním jeho předchozích závazků.

-Ručení osob, kterým vzniklo právo na vypořádací podíl, za splacení dosud nesplaceného vkladu nabyvatelem obchodního podílu podle ustanovení § 150 odst. 2 Obchodního zákoníku.

-Ručení správce vkladu podle ustanovení § 60 odst. 4 Obchodního zákoníku v případě, že uvedl v písemném prohlášení o splacení vkladu nebo jejich částí jednotlivými společníky, které přikládá k návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku, vyšší částku, než která je skutečně splacena.

-Ručení společníků při prohlášení konkurzu na majetek společnosti podle ustanovení § 56 odst. 5 Obchodního zákoníku.

¹⁶⁵ Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006, str. 116

-Ručení společníků po zániku společnosti podle ustanovení § 56 odst.6 Obchodního zákoníku, které existuje ve stejné výši jako za trvání společnosti. Jestliže se společnost zrušuje s likvidací, společníci ručí do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, vždy však nejméně v rozsahu, v němž za závazky společnosti ručili po dobu její existence.

3.4 Akciová společnost

3.4.1 O akciové společnosti

Akciová společnost je v souladu s ustanovení § 154 odst. 1 Obchodního zákoníku společností, jejíž základní jmění je rozvrženo na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Akciová společnost je vždy právnickou osobou.¹⁶⁶ Akciová společnost je čistou kapitálovou společností, jež povinně vytváří základní jmění. Podíly společníků jsou rozděleny na dílčí, samostatně obchodovatelné části. K tomu slouží akcie, které dávají akciové společnosti zvláštní právní charakter. Akcionáři se totiž ze zásady nepodílejí osobně na činnosti společnosti. Akciová společnost není vázána na osobní substrát, odpadnutí kteréhokoli akcionáře není důvodem jejího zániku. Jména akcionářů nemusí být vždy známa, srv. frankofonní terminologii Sociétés anonymes, zkratka S.A. Struktura organizace společnosti je poměrně složitá. Správa společnosti je zajištěna profesionálním vedením, managementem. Společníci – akcionáři se na řízení podílejí zejména účastí na jejím vrcholném orgánu – valné hromadě. K přijetí rozhodnutí se nevyžaduje jednomyslnost, ale přijímají se na většinovém principu. Počet hlasů akcionáře se odvíjí od velikosti jeho kapitálového podílu na základním jmění společnosti.

Mezi zájmy akcionářů a vedení společnosti není v obecné rovině rozpor. Jsou však dvě oblasti, kde může docházet ke střet zájmů, který je často řešen ve prospěch managementu. Jde v první řadě o možnost ovlivňovat výši platů a dalších požitků managementu v neprospěch akcionářů. Další konflikt je možný v oblasti nerozdělených zisků. Manažeři společností mají tendenci i z vlastních osobních důvodů „podobně jako králové či císařové zajistit firmám růst a trvalou existenci, proto preferují spíše reinvestici zisku zpět do firmy i v případě, že zisk by mohl být akcionáři využit efektivněji jinde. Podobný střet je i v případě možnosti rušení firmy či fúze“.¹⁶⁷

Společnost odpovídá za závazky celým svým majetkem, oproti tomu akcionáři neručí za závazky společnosti, s výjimkou ručení bývalých akcionářů po zániku společnosti do výše svých podílů na likvidačním zůstatku. S určitým zjednodušením, akcionáři nemají po splacení emisního kursu vůči společnosti žádnou povinnost.¹⁶⁸

Charakteristické pro akciovou společnost je snadný převod vlastnictví akcií a možnost upisovat nové akcie a s tím souvisí významný rys akciové společnosti, a to schopnost získávat významné

166 ustanovení § 56 odst. 1 Obchodního zákoníku.

167 Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D. *Ekonomie*. Nakladatelství svoboda, Praha 1991, str. 482

168 Černá, S. *Obchodní právo, Akciová společnost*. 3.díl. ASPI a.s., Praha 2006, str. 194

množství kapitálu na akciovém trhu, vkládat kapitál do společnosti i pružně měnit výši základního kapitálu.

Z hlediska akcionářů jde o možnost umístit své prostředky formou investice do akciové společnosti s očekáváním výnosu. Protože se může u akciové společnosti jednat o značný počet společníků, musí být jejich majetková práva dobře chráněna. To obnáší poměrně složitou právní úpravu, týkající se akciové společnosti, zároveň je tato právní úprava podobná i v cizině.

3.4.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Akciová společnost je společností historicky vzniklou pro potřebu akumulace většího množství kapitálu, který je shromažďován na volném kapitálovém trhu od velkého počtu zájemců. Tak bylo v minulosti umožněno financování obrovských investic typu základní železniční síť nebo Suezský průplav. V současné době je toto využití relativně méně významné, ale nadále akciové společnosti zůstávají právní formou typickou pro největší podniky. V našich poměrech je, vyjma úzkou skupinu akciových společností, typická relativně nízká důvěra potencionálních investorů – akcionářů; tento způsob získávání kapitálu akciovými společnostmi je u nás spíše výjimkou a firmy jsou odkázány vesměs na financování bankovními úvěry. Akcionářem může být, a mnohdy je, též veřejný kapitál, zejména formou kapitálové účasti státu. V éře tržní ekonomiky sehrály akciové společnosti významnou roli při deetatizaci většiny našich státních podniků.

Nevýhodou je relativně vyšší složitost a nákladnost organizace a řízení akciové společnosti, které využití této formy u menších společností omezují. Výhodami jsou :

- volná vazba na majitele akcií, možnost neomezeného prodeje/převodu podílu (převoditelnost akcií nelze zcela vyloučit)
- možnost použití akcie jako investičního nástroje prostřednictvím spekulace na změnu kurzovní hodnoty
- snadná možnost vstupu cizího – (zahraničního) kapitálu
- kapitálová pružnost umožňuje koncentrovat kapitál a provozovat podnikatelské aktivity na libovolně velkých oblastech a bez omezení rozsahu.¹⁶⁹

3.4.3 Vkladová povinnost a povinnost včas splatit emisní kurs akcií

Vkladová povinnost u akciové společnosti odpovídá povinnosti splatit emisní kurs akcií, které

169 Pokorná, J., K některým otázkám obchodních společností. Masarykova univerzita v Brně, 1991, str. 55

akcionář, resp. upisovatel upsal při založení společnosti nebo při zvýšení základního kapitálu, což je základní povinností, kterou musí splnit každý upisovatel. ¹⁷⁰

Doba splacení je určena ve stanovách, nejpozději však do jednoho roku od vzniku společnosti. To se týká rovněž zakladatelů. Další meze splácení vkladů mohou stanovy upravovat. Stanovy se mohou od určitých ustanovení Obchodního zákoníku, upravujících splácení vkladu odchýlit jen zkrácením lhůty splatnosti. ¹⁷¹

Zákon dále upravuje splácení vkladů zejména následovně:

-akcionář, který upsal akcie na základě veřejné nabídky, musí před ustavující valnou hromadou splácet upsané akcie ve lhůtách stanovených v listině upisovatelů. Zakladatelé musí splácet akcie ve lhůtách podle zakladatelské smlouvy či listiny. Zákon upravuje též lhůtu a výši splacení hodnoty upsaných vkladů ¹⁷²

-při upisování akcií na základě veřejné nabídky musí upisovatel splatit případné emisní ážio a nejméně 10 % jmenovité hodnoty upsaných akcií způsobem, určeným zakladateli ve veřejné nabídce. Ustanovení § 165 odst. 3 Obchodního zákoníku o splacení alespoň 10 % jmenovité hodnoty akcií je kogentního charakteru, ovšem jen v tom smyslu, že odchýlné ujednání nemůže připustit splacení nižší nebo nulové částky. Naopak splacení vyšší částky nebo celého emisního kursu zakladatelská smlouva či listina požadovat může. ¹⁷³

-při upisování akcií na zvýšení základního kapitálu peněžitými vklady je upisovatel povinen splatit nejméně 30 % jmenovité hodnoty takto upsaných akcií a případné emisní ážio ve lhůtě určené valnou hromadou. ¹⁷⁴

-nepeněžité vklady na zvýšení základního kapitálu musí být plně splaceny před podáním návrhu na povolení zápisu zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku. ¹⁷⁵

Pokud jde o lhůty splatnosti, mohou je stanovy u výše citovaných ustanovení zákona odchýlnou

170 Černá, S. Obchodní Právo. Akciová společnost. 3. díl., ASPI, a.s. Praha 2006, str. 188

171 Dědič, J., Štenglová, I., Čech, Kříž, R. Akciové společnosti, 6. vydání. Praha 2007, str. 356

172 ustanovení § 168 odst. 1 Obchodního zákoníku

173 Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha : Polygon, 2002, str. 1671

174 ustanovení § 204 odst. 2 Obchodního zákoníku

175 ustanovení § 204 odst. 3 Obchodního zákoníku. Srv. s ustanovením § 59 odst. 3 Obchodního zákoníku.

úpravou pouze zkrátit.

Pro případ prodlení se splacením vkladu či emisního kursu nebo jeho splatnou částí pamatuje Obchodní zákoník na sankce. Podle ustanovení § 177 odst. 2 Obchodního zákoníku upisovatel zaplatí při porušení povinnosti splatit emisní kurs upsaných akcií nebo jeho splatnou část, úroky ve výši z prodlení ve sjednané výši, nejsou-li upraveny, ve výši 20% ročně.

Obchodní zákoník upravuje též postup při vymáhání splacení vkladu. Jestliže akcionář nesplatí emisní kurs upsaných akcií, resp. jeho splatnou část, vyzve ho ke splacení ve lhůtě do šedesáti dnů od doručení výzvy představenstvo akciové společnosti. Uplyne-li marně dodatečná lhůta, představenstvo vyloučí akcionáře ze společnosti a vyzve ho, aby v určené přiměřené lhůtě vrátil zatímní list, nahrazující nesplacené akcie. Tento postup tedy může představenstvo vůči akcionáři uplatnit jen ve vztahu k akciím, které akcionář dosud zcela nesplatil. Jestliže má stejný akcionář ve svém vlastnictví též akcie, které plně splatil, zůstávají mu k nim příslušná akcionářská práva nedotčena.

Pokud vyloučený akcionář nevrátí ve lhůtě zatímní list, představenstvo prohlásí tento zatímní list za neplatný. Tyto vyjmenované kroky jsou v kompetenci představenstva. Jenom valná hromada však může rozhodnout o tom, komu nabídnout uvolněné akcie po vyloučeném akcionáři. Po vydání rozhodnutí valnou hromadou a po prohlášení zatímního listu za neplatný vydá představenstvo místo něj nový zatímní list či akcie té osobě, která byla schválena valnou hromadou. Tato osoba splatí emisní kurs akcií či jeho splatnou část.

Majetek získaný ve prospěch společnosti prodejem vráceného zatímního listu nebo vydáním nového zatímního listu se použije k vrácení plnění poskytnutého vyloučeným akcionářem pro splacení emisního kursu tímto akcionářem upsaných akcií. Společnost může podle zákona započíst proti nároku na vrácení plnění poskytnutého původním akcionářem nároky vzniklé společnosti vzniklé z titulu porušení povinností původním akcionářem.

Variantou k postupu podle ustanovení § 177, odst. 3-7 Obchodního zákoníku je možnost snížení kapitálu tím, že bude upuštěno od vydání akcií¹⁷⁶ či podáním žaloby na splacení emisního kursu.¹⁷⁷

176 ustanovení § 213d Obchodního zákoníku

177 ustanovení § 182 odst. 1 písm.d) Obchodního zákoníku.

Volba jednoho z těchto tří možných postupů při prodlení akcionáře se splacením vkladu závisí na rozhodnutí společnosti, v praxi zejména s ohledem na její majetkové a ekonomické poměry. Upuštění od vydání akcií však nepřipadá v úvahu tehdy, jestliže by tímto upuštěním základní kapitál společnosti poklesl pod zákonem stanovenou minimální výší.¹⁷⁸

Společnost může také při prodlení akcionáře se splácením emisního kursu nesplacených akcií nebo jejího části využít možnosti zákazu výkon hlasovacího práva podle ustanovení § 186c odst. 2 písm. a) Obchodního zákoníku (sistace hlasovacího práva akcionáře). Příslušné usnesení o sistaci hlasovacího práva akcionáře přijímá většinou valná hromada společnosti, akcionář, který je v prodlení, nehlasuje.

3.4.3.1 Příplatková povinnost

Obchodní zákoník příspěvek či příplatek akcionáře do vlastního kapitálu mimo základní kapitál neupravuje, na rozdíl od ustanovení § 121 Obchodního zákoníku, který povinnost příspěvku mimo základní kapitál u společnosti s ručením omezeným umožňuje společníkům ukládat (rozhodnutím valné hromady). V novější právní teorii se objevují názory,¹⁷⁹ že tyto příspěvky mimo základní kapitál jsou možné též u akciové společnosti. Shoda panuje v názoru, že není možné u akciové společnosti uložit povinný příplatek mimo základní kapitál a záleží na vůli společníka, zda se zaváže vložit do společnosti mimo základní kapitál příplatek.¹⁸⁰ Podobně Pešek, T. soudí, že akcionáře nelze nutit k poskytnutí příplatku do akciové společnosti.¹⁸¹ Otázkou je, jaký právní důvod (právní titul) k takovému vkladu je třeba.

Mám za to, že příplatek musí být vložen do společnosti na základě smlouvy mezi akcionářem a společností, nebo alespoň na základě dohody mezi akcionáři, která však musí být akceptována společností. Společnost totiž musí mít možnost obrany proti případnému zneužití právního úkonu akcionáře.

Orgán, který bude účastníkem smlouvy o přijetí příplatku do vlastního kapitálu bude představenstvo akciové společnosti,¹⁸² které v souladu s ustanovením § 191 odst. 1 Obchodního zákoníku rozhoduje o všech věcech, které nejsou svěřeny zákonem nebo stanovami dozorčí radě nebo valné hromadě.

178 Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník-Komentář. Praha C.H.Beck, 12. vydání 2009, str. 744

179 Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P. Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, str. 360

180 tamtéž, str. 362

181 Pešek, T. Příplatek do vlastního kapitálu akciové společnosti, Právní rádce 2009, č. 9

182 Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P. Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, str. 364

3.4.4 Podíl na zisku

Právo akcionáře na podíl na zisku je založeno ustanovením § 178 Obchodního zákoníku¹⁸³ a nazývá se zvláště pro akciovou společnost právem na dividendu. U kapitálových společnostech je podmínkou vzniku nároku na podíl na zisku jak skutečnost, že společnost dosáhne zisku podle schválené roční účetní závěrky, tak to, že valná hromada rozhodne o rozdělení zisku.¹⁸⁴ K výplatě dividendy nelze použít ta aktiva společnosti, která mají krýt bilanční položky základního kapitálu a rezervního fondu v povinném rozsahu. Zdrojem pro výplatu dividendy však může být i nerozdělený zisk z minulých let nebo jiné neúčelově vázané fondy, vytvářené ze zisku.

Dividenda je vyplácena ve výši, která odpovídá poměru jmenovité hodnoty akcií vůči hodnotě základního kapitálu, od čehož se nelze odchýlit ve stanovách společnosti ani usnesením valné hromady kromě případu, kdy jsou vydány prioritní akcie.¹⁸⁵ Splatnost dividendy je do tří měsíců ode dne, kdy valná hromada rozhodla o rozdělení zisku. Právo společníka na výplatu vzniká rozhodnutím valné hromady o rozdělení zisku. Právo společníka vymáhat podíl na zisku vzniká společníkovi dnem splatnosti.¹⁸⁶

Dividendu vyplatí akciová společnost v sídle společnosti, jestliže akciová společnost vydala listinné akcie na majitele. Jestliže společnost vydala akcie na jméno, dividenda je společností vyplácena na adresu akcionáře podle seznamu akcionářů uvedeném v seznamu akcionářů ke dni splatnosti. Jestliže společnost vydala zaknihované akcie na majitele, dividendu vyplatí společnost na adresu akcionáře k rozhodnému dni. Tím je den konání valné hromady, jež rozhodla o výplatě dividendy, neurčí-li valná hromada svým usnesením jiný rozhodný den, který však nesmí předcházet dnu konání valné hromady a následovat po splatnosti dividendy. Platbu přijatou akcionářem v dobré víře jako řádně vyplacenou dividendu není akcionář povinen vracet. Na čistém zisku se však mimo akcionáře se mohou podílet též členové představenstva a dozorčí rady ve formě tantiémy. Jejich podíl na zisku pak stanoví valná hromada. Podle stanov se mohou na rozdělení zisku podílet i zaměstnanci.

183 srv. též ustanovení § 155 odst. 1 Obchodního zákoníku

184 ustanovení § 187 odst. 1, písm. f) Obchodního zákoníku

185 ustanovení § 178 odst. 1 Obchodního zákoníku

186 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1788

3.4.5 Právo podílet se na řízení společnosti

3.4.5.1 Právo na účast na valné hromadě

Nejvyšším orgánem akciové společnosti je valná hromada, již se mají právo účastnit všichni akcionáři a zároveň výlučně akcionáři, bez vztahu k tomu, kolik akcií drží či zda mají právo na valné hromadě hlasovat nebo ne. Jednání valné hromady se akcionář může účastnit osobně nebo v zastoupení zplnomocněným zástupcem na základě plné moci. Akcionáři nemohou, na rozdíl od společníků společnosti s ručením omezeným, rozhodovat mimo zasedání valné hromady.

Obchodní zákoník stanoví působnost valné hromady, stanovy akciové společnosti mohou působnost valné hromady rozšířit, nemohou ji však zúžit. Obecně spadá do působnosti valné hromady rozhodování o zásadních otázkách týkajících se společnosti, nespádají do ní záležitosti obchodního vedení společnosti. Valná hromada rozhoduje o statutárních záležitostech jako jsou schvalování stanov, změny základního kapitálu, zrušení společnosti s likvidací, rozhodování o přeměně společnosti, schvalování ročních účetních závěrek, rozdělení zisku, úhrada ztráty, otázky týkající se členů společnosti či likvidátora jako jejich jmenování, odvolávání, odměňování a valná hromada schvaluje též významné majetkové dispozice.¹⁸⁷

Při rozhodování valné hromady se uplatňuje většinový princip, odlišný od principu, kterým se řídí rozhodování dalších obchodních společností. Stanovy mohou však tento princip modifikovat tak, že pro přijetí rozhodnutí je nutný souhlas vyšší než prosté většiny přítomných akcionářů. Tato kvalifikovaná většina je v některých případech požadována přímo Obchodním zákoníkem.¹⁸⁸ Jedná se o schvalování změn základního kapitálu, schvalování stanov, schvalování ovládací smlouvy, smlouvy o převodu zisku a dalších. Navíc ve vyjmenovaných případech vyžaduje Obchodní zákoník rovněž souhlas kvalifikované většiny vymezeného okruhu akcionářů podle ustanovení § 186 odst. 2 -5 Obchodního zákoníku, a to v případech, kdy dochází k zásadním změnám v akciové společnosti, týkající se zájmů skupiny akcionářů.¹⁸⁹

Usnášeníschopnost valné hromady se odvozuje od jmenovité hodnoty základního kapitálu, ke kterému se váže vlastnictví akcionářů přítomných na valné hromadě. Hranice by měla být stanovena jak s ohledem na reprezentativnost přítomných akcionářů, tak na počet akcionářů a nebezpečí, že valná hromada nebude z důvodu jejich neúčasti usnášeníschopná. Zákonné minimum je stanoveno

187 ustanovení § 67a Obchodního zákoníku

188 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 180

189 Černá, S. Obchodní právo, Akciová společnost. 3. díl. ASPI a.s., Praha 2006, str. 229

na 30 % základního kapitálu společnosti, nepřihlíží se k akciím nebo zatímním listům, s nimiž není spojeno hlasovací právo, další omezení specifikuje ustanovení § 186c odst. 2 Obchodního zákoníku. Není-li valná hromada usnášeníschopná, musí představenstvo svolat náhradní valnou hromadu, které pro usnášeníschopnost nemá stanovenou minimální hranici. Imperativ reprezentativnosti je i v takovém případě podřízen praktické nutnosti zajistit chod a činnost společnosti.

Náhradní valnou hromadu je možno svolat též v případě, kdy valná hromada přestala být usnášeníschopná v průběhu svého trvání, a to ohledně projednání těch bodů programu, které nemohly být projednány kvůli absenci usnášeníschopnosti.¹⁹⁰

3.4.5.2 Právo akcionáře hlasovat na valné hromadě

Hlasovací právo je podle 180 odst. 2 spojeno s akcií. Stanovy určují, jaký počet hlasů je s akciemi spojeno. Počet hlasů každého akcionáře však závisí na počtu a jmenovité hodnotě akcií, které vlastní a stanovy nemohou tyto vztahy upravovat odchylně. To vychází z kapitálového základu společnosti. V tomto smyslu jsou si všichni akcionáři rovni. Tato lineární závislost může být omezena¹⁹¹ možností určit ve stanovách nejvyšší počet hlasů jednoho akcionáře a omezit tak výkon hlasovacího práva. Tato omezení však musí být ve stejném rozsahu pro všechny akcionáře či akcionářem ovládané osoby. Smysl úpravy je zamezit nebo ztížit úplné ovládnutí společnosti většinovým akcionářem. Omezení nelze obejít tím způsobem, že by akcionář vykonával část hlasovacích práv pomocí zmocněnců.¹⁹² Akcionář může vykonávat svoje právo účasti na valné hromadě buď přímo, nebo v zastoupení.

Stanovy mohou upravovat vydání prioritních akcií, s nimiž není spojeno hlasovací právo, naproti tomu mají přednostní právo na výplatu dividendy a podílu na likvidačním zůstatku. Souhrn jmenovitých hodnot prioritních akcií nesmí překročit polovinu základního kapitálu akciové společnosti. Vlastnictví prioritních akcií tedy představuje čistou investici bez možnosti ovlivňovat řízení společnosti. Smyslem je maximalizace výnosu z vloženého kapitálu. Hlasovací právo, spojené s vlastnictvím akcií, se u prioritních akcií obnovuje, pokud jsou splněny podmínky předvídané Obchodním zákoníkem. Jde o situace, kdy akcionář přichází o výhody spojené s vlastnictvím prioritní akcie.

190 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha : Polygon, 2002, str. 2244

191 ustanovení § 180 odst. 2 Obchodního zákoníku

192 Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, 2002, str. 1806

Ochrana zájmů společnosti vyžaduje v některých případech omezení práva vlastníka akcií. Případ, kdy je akcionář v prodlení se splacením emisního kursu akcií nebo jeho části, byl popsán dříve. Akcionář nemůže vykonávat svoje hlasovací právo ani pokud valná hromada rozhoduje o jeho nepeněžitém vkladu. Toto opatření má chránit ostatní akcionáře a bránit tomu, aby akcionář, o jehož vkladu v nepeněžitě formě se rozhoduje, získal na výhodu na úkor dalších akcionářů. Podobně se zákaz výkonu hlasovacího práva uplatňuje v případě, kdy valná hromada rozhoduje o tom, zda má být tomuto akcionáři prominuto splnění povinnosti nebo má být akcionář odvolán z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce a dalších případech podle ustanovení § 186c odst. 2 Obchodního zákoníku, jež odkazuje i na jiné zákony.

Vždy se zákaz výkonu hlasovacího práva vztahuje pouze k tomu bodu jednání valné hromady, ve kterém má být o citovaných skutečnostech rozhodnuto.¹⁹³

3.4.5.3 Právo akcionáře uplatňovat na valné hromadě návrhy a protinávhrhy

Právo akcionáře uplatňovat na valné hromadě návrhy a protinávhrhy umožňuje akcionáři ovlivňovat průběh jednání valné hromady v mezích pravidel, daných obchodním zákoníkem. Ta vycházejí z principu, že valná hromada se může usnášet pouze o těch věcech, které byly v pozvánce na valnou hromadu ohlášeny na pořad jejího jednání. Důvodem je to, aby se mohl akcionář předem na jednání připravit.¹⁹⁴ Výjimkou je situace, kdy se valné hromady účastní všichni akcionáři společnosti a zároveň s projednáním záležitosti všichni akcionáři projeví souhlas.

3.4.5.4 Právo akcionáře domáhat se neplatnosti usnesení valné hromady

Na právo akcionáře domáhat se neplatnosti usnesení valné hromady se v ustanovení § 183 Obchodního zákoníku použije obdobně úprava Obchodního zákoníku pro neplatnost usnesení společnosti s ručením omezením.

3.4.6 Ručení

Akciová společnost odpovídá podle ustanovení § 154 odst. 1 Obchodního zákoníku za porušení svých závazků celým svým majetkem. Akcionáři však po dobu trvání akciové společnosti za závazky akciové společnosti neručí a její věřitelé se mohou domáhat uspokojení svých pohledávek

193 Černá, S. Obchodní právo, Akciová společnost. 3.díl. ASPI a.s., Praha 2006, str. 168

194 Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005, str. 312

pouze z majetku společnosti. Nerozhoduje tu, na rozdíl od situace společnosti s ručením omezeným, jestli akcionáři již splatili nebo nesplatili svůj vklad do společnosti. Obdobné platí pro situaci při zrušení a následném výmazu akciové společnosti z obchodního rejstříku. Podle obecného ustanovení § 56 odst. 6 Obchodního zákoníku, dopadajícího i na akciovou společnost, ručí společníci po zániku společnosti za její závazky stejně jako za dobu trvání společnosti. Jestliže se akciová společnost ruší s likvidací, ručí společníci za její závazky do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však v rozsahu, v němž za ně ručili za trvání společnosti. To má pro akciovou společnost tyto důsledky: Protože během trvání akciové společnosti akcionáři za závazky společnosti neručí, ani po zrušení společnosti za ně nabudou ručit věřitelům společnosti. Jestliže se ruší akciová společnost s likvidací, akcionáři ručí po výmazu společnosti z obchodního rejstříku za závazky společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku. Zde se nejedná o ručení solidární, tedy každý akcionář ručí nejvýše do částky, jež jako likvidační zůstatek obdržel a tomu odpovídá právo věřitele požadovat plnění po akcionáři z titulu jeho ručení.¹⁹⁵ Obchodní zákoník sice výslovně nestanovuje, že v tomto případě nejde o solidární ručení, vyplývá to však podle mého názoru z ustanovení § § 293, 294 Obchodního zákoníku a logiky věci. Tím je však oslabena u akciové společnosti ochrana třetích osob. Pokud nezbude po zrušení společnosti žádný majetek rozdělitelný mezi akcionáře, je ručení akcionářů za závazky zaniklé společnosti vyloučeno.

195 Černá, S. Obchodní právo, Akciová společnost. 3.díl. ASPI a.s., Praha 2006, str. 306

3.5 Evropské hospodářské zájmové sdružení

3.5.1 O evropském hospodářském zájmovém sdružení

Účelem evropského hospodářského zájmového sdružení je usnadňovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost jeho členů nebo zlepšit jejich hospodářské výsledky. Účelem není zisk samotného evropského hospodářského zájmového sdružení. To má vždy pomocný charakter a nesmí činnost členů nahrazovat. Členem sdružení musí být alespoň dvě společnosti nebo entity s ústředím v různých členských státech Evropské unie nebo alespoň dvě fyzické osoby vykonávající svou hlavní činnost v různých členských státech či jedna společnost či entita a jedna fyzická osoba, je - li centrem jejich působení odlišný členský stát.

Evropské hospodářské zájmové sdružení (sdružení) je formou nadnárodní společnosti podle komunitárního práva. Sdružení má právní subjektivitu a je právnickou osobou. Sdružení se řídí primárně Nařízením o evropském hospodářském zájmovém sdružení, právními předpisy členských států tam, kde je to Nařízením o evropském sdružení přímo vyžadováno a ustanoveními smlouvy o sdružení v případě, že to Nařízením o evropském sdružení umožňuje.¹⁹⁶ Sdružení sídlící v České republice se dále řídí subsidiárně Zákonem o evropském sdružení. Pokud ho v některých otázkách neupravuje, užije se podpůrně Obchodní zákoník – zejména obecná úprava obchodních společností a úprava veřejné obchodní společnosti. Evropské hospodářské zájmové sdružení však vykazuje významně též některé prvky společnosti s ručením omezeným.¹⁹⁷ Postavení člena sdružení ve věci účasti na řízení společnosti odpovídá nejbližší postavení společníka s ručením omezeným. Zánik člena sdružení neznamena ze zákona zánik sdružení.

3.5.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Hlavní výhodou je možnost volby sídla a právního režimu s možností pozdějšího přemístění z jednoho státu EU do jiného, přičemž přesun neznamena změnu právního postavení sdružení. Praktický význam evropského hospodářského zájmového sdružení je však diskutabilní. Podle některých názorů¹⁹⁸ je hlavním smyslem využívání této právní formy zejména zjednodušení a zlevnění lobbingu. Největší počet společností tohoto druhu je totiž založeno v Belgii, kde sídlí většina vrcholných orgánů Evropské unie. Po přechodném zájmu o zakládání společností formy

196 Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Polygon, Praha 2004, str. 79

197 Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Polygon, Praha 2004, str. 77

198 Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Bova Polygon, Praha 2004, str. 163

evropského hospodářského zájmového sdružení počátkem devadesátých let zájem o nové zakládání sdružení citelně opadl. Překážkou může být i rozsáhlá povinnost zveřejňovat údaje o sdružení a jeho členech a neomezené a nepodmíněné ručení členů za závazky sdružení.¹⁹⁹

3.5.3 Vklad

Práva a povinnosti společníka týkající se vkladu se řídí přiměřeně ustanoveními o veřejné obchodní společnosti, odkazují proto na výklady provedené ohledně otázky vkladů týkající se veřejné obchodní společnosti.

3.5.4 Podíl na zisku a ztrátě

Právo na podíl na zisku člena evropského hospodářského zájmového sdružení je upraven v čl. 21 Nařízení o evropském hospodářském zájmovém sdružení. Podobně jako v případě veřejné obchodní společnosti nemůže sdružení se ziskem nakládat jiným způsobem než rozdělit zisk mezi své členy. I postavení člena sdružení se podobá postavení společníka veřejné obchodní společnosti. Zisky vyplývající z činnosti sdružení se považují za zisky jeho členů a rozdělují se mezi ně v poměru stanoveném ve smlouvě o sdružení, a pokud jej smlouva o sdružení neupravuje odchylně, rovnými díly. Zisky sdružení (hospodářský výsledek z činnosti sdružení) jsou podle čl. 40 Nařízení zdaňovány pouze na úrovni jeho členů, t.j. podobně jako zisk veřejné obchodní společnosti. Členové sdružení mají povinnost podle čl. 21 Nařízení o evropském hospodářském sdružení podílet se na ztrátě sdružení.

3.5.5 Právo podílet se na řízení

Podle čl. 16 Nařízení o evropském hospodářském sdružení jsou orgánem sdružení společníci (shromáždění členů) nebo jednatel, resp. jednatele na základě smlouvy nebo rozhodnutím členů. Členové jednající jménem společnosti mohou přijmout jakékoli rozhodnutí směřující k dosažení předmětu podnikání sdružení. Obchodními vedoucími jsou jednatele podle čl. 19 Nařízení o evropském sdružení. Členové sdružení nejsou ze zákona ani orgánem, ani obchodním vedoucím, jak je tomu v případě společníků veřejné obchodní společnosti. Členové sdružení nemohou tedy rozhodovat ve věcech obchodního vedení společnosti a podobně jako valná hromada v případě kapitálových společností mohou rozhodovat o koncepčních, dlouhodobých záležitostech činnosti evropského hospodářského sdružení.

¹⁹⁹ Hagersack, M. Europaisches Gesellschaftsrecht, 2.vydání, Munchen 2003, str. 361

3.5.6 Ručení

Podle Nařízení o evropském hospodářském zájmovém sdružení (český překlad je Nařízení o evropských sdruženích) odpovídají členové evropského sdružení společně a nerozdílně celým svým majetkem za závazky společenství. Anglická verze používá slovo „liability“ a právní teorie se shoduje v názoru, že toto ustanovení je nutno interpretovat jako ručení členů sdružení.²⁰⁰ V souladu s Nařízením o evropských sdruženích jsou důsledky odpovědnosti upraveny vnitrostátními předpisy členského státu. Svým neomezeným solidárním ručením celým svým majetkem člena evropského hospodářského sdružení odpovídá postavení člena sdružení postavení společníka veřejné obchodní společnosti, proto v této otázce odkazují též na výklady provedené pro společníka veřejné obchodní společnosti.

200 Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Polygon, Praha 2004, str. 109

3.6 Evropská společnost

3.6.1 O evropské společnosti

Evropská společnost je jedna z nejnovějších forem podnikání na starém kontinentu. Podléhá komunitárnímu i národnímu právu obchodních společností. Svým firmám evropská společnost, latinsky Societa Europea, připisuje dovětek SE. Podmínky vzniku a provozu evropské společnosti jsou v české legislativě zakotveny od prosince 2004.²⁰¹

Evropská společnost je společností kapitálovou. Společníci se mohou účastnit na řízení jenom účastí na valné hromadě. Organizační struktura společnosti může mít podobu monistickou nebo dualistickou v závislosti na tom, kterou podobu si zakladatelé společnosti zvolí. Práva a povinnosti akcionářů se řídí Nařízením o evropských společnostech a stanovami evropské společnosti v souladu s čl. 9 Nařízení o evropských společnostech. Jestliže výše citované právní normy neupravují jednotlivá práva a povinnosti, řídí se tato práva a povinnosti právními předpisy členského státu, které se týkají výhradně evropské společnosti, tedy v České republice je to Zákon o evropských společnostech, právními předpisy členského státu sídla společnosti, jež se vztahují na akciovou společnost, a stanovami vydanými v rozsahu, v němž to vyplývá z předpisů členských států sídla společnosti upravujících akciovou společnost. Postavení akcionáře evropské akciové společnosti (s výjimkou zejména ručení, viz dále) tedy odpovídá v zásadě postavení akcionáře akciové společnosti členského státu, v němž má evropská akciová společnost sídlo, není-li upraveno Nařízením o evropských společnostech jinak.

3.6.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Zásadním pozitivem je možnost relativně snadného přemístění společnosti v evropském prostoru, ambicemi totiž bylo konstruovat skutečně nadnárodní akciovou společnost. Významná část právní úpravy však nakonec spočívá na národním právu a její interpretace není snadná. Další výhodou evropské společnosti je možnost volby mezi monistickou a dualistickou organizační strukturou společnosti.

Nevýhodou jsou vysoký minimální základní kapitál společnosti, složitost a jistá nepřehlednost právní úpravy a náklady spojené s nezbytnou právní, poradenskou a další obdobnou pomocí při

201 Zákon č. 627/2004 Sb., o Evropské společnosti

zakládání společnosti. Forma evropské společnosti tak není prakticky vhodná pro malé a střední firmy. Představa, že bude snadnější obchodovat s evropskou společností, než se společností vázanou národním právním řádem je tedy poněkud oslabena skutečností, že nad původně plánovanou jednotnou právní úpravou pro celou EU nebylo dosaženo shody a na společné úrovni byla přijata jen rámcová úprava, zatímco detailní úprava je ponechána na členských státech, jak bylo předesláno.

Vzhledem k velmi nízkému počtu skutečně funkčních evropských společností jak v ČR, tak i v dalších zemích EU jsou zkušenosti s jejím využitím na nízké hodnotě relevance. Pozoruhodné je, že většina existujících evropských společností nemá žádné zaměstnance, případně má pouze několik zaměstnanců („prázdné společnosti“) a že se jedná především o společnosti působící v oblasti financí a nemovitostí. Některé evropské společnosti nevyvíjejí přitom žádnou činnost (společnosti připravené na prodej).²⁰²

Evropská společnost byla uvedena v život po čtyřiceti letech teoretických diskusí a sporů. Po zasedání Evropské rady v Nice v r. 2000, kde bylo konečně dosaženo shody, zazněly též slova: „žádná jiná oblast obchodního práva si nevyžádala více úsilí, nepotřebovala víc pracovních hodin a nevyžádala si více pozornosti než statut evropské společnosti.“²⁰³ Praktické dosavadní využití této formy se mi dosud nezdá zcela odpovídající úsilí vynaložené k její přípravě, sofistikovanosti teoretických výkladů právní úpravy ani konečně vzhledem ke vkládanému očekávání.

3.6.3 Vklad

Základní kapitál evropské akciové společnosti je 120.000 EUR,²⁰⁴ jestliže národní úprava nevyžaduje částku vyšší. Naše národní úprava vyšší částku nevyžaduje. Jinak platí podle čl. 5 Nařízení pro základní kapitál evropské společnosti, jeho zachování a změny, a rovněž pro akcie, dluhopisy a ostatní podobné cenné papíry evropské společnosti předpisy, které by se vztahovaly na akciovou společnost se sídlem v členském státě, ve kterém je evropská společnost zapsána do rejstříku, tedy pro evropskou společnost se sídlem v České republice v první řadě Obchodní zákoník. Základní kapitál evropské společnosti je rozvržen do akcií.

202 Michoň, D. Evropská společnost, diplomová práce, PFUK Praha 2008, str. 53.

203 tamtéž, str. 54

204 čl. 4 Nařízení o evropských společnostech

3.6.4 Podíl na zisku a ztrátě

Postavení akcionáře evropské společnosti týkající se práva podílet se na zisku a povinnost nést ztrátu odpovídá postavení akcionáře akciové společnosti, neboť neupravují-li hierarchicky nadřazené předpisy (viz výše odstavec *O evropské společnosti*) jinak, použijí se právní předpisy, vztahující se na akciovou společnost a stanovy společnosti. V této otázce proto odkazují též na výklady provedené pro akcionáře akciové společnosti.

3.6.5 Právo podílet se na řízení společnosti

Svolání, organizace a průběh valné hromady se řídí právním řádem sídla evropské akciové společnosti.²⁰⁵ Akcionáři evropské společnosti vykonávají právo podílet se na řízení společnosti stejně jako akcionáři akciové společnosti na valné hromadě. Organizace, průběh, zasedání valné hromady a hlasování na ní se řídí právními předpisy, které se vztahují na akciové společnosti v souladu s čl. 53 Nařízení o evropských společnostech, nestanoví-li Nařízení jinak, tedy u evropské společnosti se sídlem v České republice v první řadě Obchodním zákoníkem.

205 Dědič, J., Čech, P. Evropská společnost. Bova Polygon, Praha 2006, str. 304

3.7 Projekt evropské soukromé společnosti ²⁰⁶

3.7.1 O projektu evropské soukromé společnosti

Potřebě malých a středních firem, pro které není praktické využití evropské společnosti ani evropského hospodářského zájmové sdružení, vychází vstříc příprava právní formy evropské soukromé společnosti (SPE). ²⁰⁷

Navržený nový statut evropské soukromé společnosti má plně vyhovovat malým a středním podnikům tak, aby tuto právní formu mohly využívat po celé EU. Otevřená, pružná a levná forma společnosti má umožnit podnikatelům zakládat firmy a jejich pobočky se stejným vedením bez ohledu na to, ve kterém státě EU jsou umístěny. Právní úprava má co nejméně odkazovat na právní úpravu společností ve členských státech. Statut o SPE neupravuje otázky pracovního a daňového práva, účetnictví a insolvence. Také v něm nejsou obsažena jiná ustanovení o smluvním právu a závazcích než ustanovení vyplývající pro společníky ze stanov společnosti.

Na základě předchozích politických rozhodnutí schválila Evropská komise konečnou verzi návrhu záměru a návrh byl předložen dne 1.12.2008 k projednání Radě, kde diskutovali ministři o klíčových aspektech návrhu: aplikovatelné právo, přeshraniční aspekt, podíly, kontrola, místo registrace společnosti, závazky podílníků a účast zaměstnanců.

Na plenárním zasedání dne 10.3.2009 přijal ve Štrasburku Evropský parlament k červnovému návrhu své stanovisko v prvním čtení přijetím zprávy Klaus-Heinera Lehneho z výboru JURI. (Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. března 2009 o iniciativě „Small Business Act“ (2008/2237(INI)). ²⁰⁸ Uplatňuje se pouze procedura konzultace a k přijetí je nutný souhlas všech členských států na základě článku 308 Smlouvy o ES. Po tomto zasedání se předpokládalo, že navržené nařízení vstoupí v platnost 1.7.2010 a do tohoto data také členské státy měly přizpůsobit své právní řády tomuto nařízení, zejména přijmout procesní pravidla týkající se zápisu do rejstříku, přemístění sídla SPE a sankcí za porušení nařízení a stanov. Rada se však 3. 12. 2009 nedokázala jednomyslně shodnout na návrhu nařízení o statutu evropské soukromé společnosti, když členské státy nedosáhly dohody zejména kvůli určení sídla SPE a zaměstnanecké participace v ní.

206 Nejedná se, jak je zřejmé z dalšího textu, o pozitivní právní úpravu platnou k datu vypracování diplomové práce. Přesto považuji v celkovém kontextu a v návaznosti na trendy v oblasti práva společností za užitečné stručně pojednat o principech evropské soukromé společnosti

207 Small Business Act [Citace k 5.6.2010] Dostupné z [www: : http://eu.komora.cz/evropska-soukroma-spolecnost.php](http://eu.komora.cz/evropska-soukroma-spolecnost.php)

208 Úřední věstník Evropské unie, C 87E Svazek 53, Oznámení č. 2010/C 87 E/11

Návrh Komise totiž předpokládá, že SPE bude moci být registrována v jiném členském státě, než kde skutečně provozuje převážnou většinu svých aktivit, což ale část členských států odmítá. Švédské předsednictví v reakci na tyto skutečnosti navrholo, aby SPE do 2 let od své registrace svá sídla „zkonsolidovala“. Španělsko a Nizozemsko nicméně podotkly, že dané přechodné období je krátké. Přípomínky měla i Belgie, Lucembursko, Rakousko a Lotyšsko. V oblasti participace zaměstnanců bylo sporné zajištění stejných práv pro všechny zaměstnance příslušné SPE bez ohledu na členský stát, ve kterém působí. Též odbory vyjadřují obavy z účelových změn registrace SPE tak, aby nebyla povinna přistoupit na právní úpravu některých členských států (v souladu se směrnicí č. 2005/66 by mělo být rozhodné místo registrace).

Přísnější standardy by se měly uplatnit tam, kde SPE s min. 500 zaměstnanci má alespoň polovinu z nich v členském státě, v němž není zaregistrována, ale alespoň 3 měsíce v něm působí a tento členský stát přitom uplatňuje ve věci zaměstnanecké participace přísnější pravidla. Výhrady k některým otázkám vyjádřila Belgie, Nizozemsko, Estonsko, Polsko, Maďarsko, Rakousko a Finsko.²⁰⁹

3.7.2 Forma obchodní společnosti a její využití z pohledu společníka

Ačkoli právě malé a střední podniky tvoří naprostou většinu všech společností v Evropské unii (99 %), jen 8 % z nich provozuje přeshraniční obchod a pouze 5 % z nich má dceřiné společnosti nebo společné podniky v zahraničí. Forma evropské soukromé společnosti bude zřejmě v brzké budoucnosti prakticky vhodná pro malé a střední společnosti pro podporu jejich obchodních aktivit směrem do dalších zemí Evropské unie. Náklady a další překážky s tím spojením se zdá koncepce evropské soukromé společnosti držet na minimální výši s cílem posílit mobilitu a konkurenceschopnost těchto podniků.²¹⁰

Výhodou z pohledu společníka je minimální základní kapitál, stanovený v symbolické výši 1 EUR. Naproti tomu, dosavadní založení společnosti za srovnatelným účelem nyní představuje např. v ČR výdaje ve výši 20 000 euro, 10 různých procedur trvajících 17 dní. Při využití SPE by firma v každém státě mohla uspořit 10-20 000 EUR. Správa pobočky v zahraničí pak v průměru činí od

209 Monitoring EU [Citace k 5.6.2010]. Dostupné z www: <http://www.cdk.cz/pdf/monitoring/2009-12.pdf>.

210 Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti [Citace k 5.6.2010] Senátní tisk č. N 113/06: . Dostupné z www: <http://www.senat.cz/prezentace/historieHandler.do?op=prepare&id=1341>

1000 do 8 000 EUR, což s využitím SPE představuje úsporu ve stejné výši.

Striktnější pravidla však mohou na české podnikatele nepříznivě dolehnout v oblasti zapojení zaměstnanců do řízení společnosti. Toto pravidlo se v ČR týká pouze akciových společností, v jejichž případě mohou zaměstnanci volit své zástupce do dozorčí rady, má-li společnost více než 50 zaměstnanců.

3.7.3 Vklad

Minimální výše kapitálu SPE je 1 EUR. Nařízení ponechává zakládajícím společníkům rozhodnout o tom, jaký druh protiplnění se má poskytnout za obchodní podíly po vytvoření SPE nebo zvýšení kapitálu. Stanovy proto musí upravit, zda vklady budou peněžité nebo nepeněžité. Též stanovy musejí stanovit, zda je potřebné znalecké ocenění nepeněžitého protiplnění. Nařízení obsahuje jednotná pravidla týkající se plnění ve prospěch společníků (např. dividend, odkoupení vlastních obchodních podílů SPE, vzniku dluhu) z aktiv SPE.

Komise ve vztahu k základnímu kapitálu pouze uvedla, že kapitál by měl být ve výši jednoho eura. Dle evropského parlamentu by měl být kapitál SPE minimálně 1 EUR, pokud stanovy vyžadují certifikát solventnosti, podepsaný členy řídicího orgánu. V opačném případě by kapitál SPE měl být minimálně 8 000 EUR. Případný deficit musí podílníci doplatit v hotovosti. Nařízení dává společníkům značné možnosti, aby si sami upravili otázky týkající se podílů. To se týká zejména práv a povinností spojených s podíly. SPE může vydávat kmenové a prioritní akcie. Všechny podíly musí být zapsány v seznamu společníků, který spravuje řídicí orgán SPE.

3.7.4 Řízení společnosti

Nařízení umožňuje společníkům upravit organizaci společnosti ve stanovách značně volně, monistickou i dualistickou strukturou. Článek 27 nařízení pak uvádí demonstrativní výčet usnesení, která musí být společníky přijata. Nejdůležitější rozhodnutí přijímají společníci (změna článků stanov, navýšení nebo snížení kapitálu, fúze, apod.). Některá rozhodnutí budou přijímána kvalifikovanou většinou (2/3 hlasů). Způsob svolávání valné hromady bude upraven ve stanovách společnosti.²¹¹

211 Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti. [Citace k 5.6.2010] Dostupné z [www: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=47836&varid=40594&fileid=38304](http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=47836&varid=40594&fileid=38304)

Návrh Nařízení stanoví demonstrativním výčtem okruh rozhodnutí náležející do pravomoci společníků, stanovy SPE by pak měly upravovat, o kterých věcech se bude hlasovat kvalifikovaným způsobem. Návrh Nařízení dále nestanoví povinnost, aby se valná hromada společníků SPE konala za jejich fyzické přítomnosti. Způsob konání valné hromady a přijímání rozhodnutí na valné hromadě si společníci upraví ve stanovách SPE, což dává prostor pro využití moderních technologií při řízení SPE (např. valná hromada konaná prostřednictvím telekonference).

3.7.5 Ručení

Komise evropského parlamentu navržený text upravila tak, aby společníci ručili za závazky společně a nerozdílně. Požadavek na společníky kompenzovat věřitele společnosti by neměl být zamítnut jen proto, že jednali v souladu s rozhodnutím všech společníků. Promlčení práva na ručení nastane v lhůtě čtyř let. Společníci ručí do výše svých vkladů v souladu s ustanoveními vnitrostátního práva, společně a nerozdílně. Hlavním důvodem pro takovou úpravu je, že věřitelé v současnosti za účelem zjištění solventnosti společnosti častěji sledují jiné ukazatele (například cash-flow) než výši základního kapitálu. To odpovídá i současnému celkově skeptickému náhledu na funkci základního kapitálu u společností s ručením omezeným v evropském měřítku.²¹²

3.7.6 Další

SPE je právnickou osobou, jejíž společníci ručí za závazky společnosti do výše svého upsaného podílu. SPE je primárně upravena nařízením a stanovami společnosti, ostatní poměry budou upraveny národním právem členského státu, kde má společnost zapsané sídlo. Společnost může mít svoje sídlo a hlavní správu v jednom z členských států, avšak v souladu s rozsudkem Evropského soudního dvora Centros může mít své sídlo a hlavní správu i v různých členských státech. Společníci se mohou rovněž rozhodnout, že přemístí sídlo společnosti do jiného členského státu. Zakladatelem může být fyzická nebo právnická osoba bez přeshraničního prvku.

SPE může přemístit své sídlo do jiného členského státu, aniž by ztratila svoji právní subjektivitu a muselo by dojít k likvidaci společnosti. V důsledku ochrany práv třetích osob však není dovoleno přemístit sídlo společnosti v době její likvidace. Přeměna, fúze, rozdělení SPE i její zrušení se řídí vnitrostátním právem, podobně jako likvidace, úpadek, pozastavení plateb a neplatnost SPE.

212 Černá, S. Společnost s ručením omezeným tradiční i nová. Obchodní právo 2008, č. 6, str. 14

Stanovy by měly být písemné a podepsané každým ze zakládajících podílníků. Další formality mohou být předsány aplikovatelným národním právem, pokud SPE používá oficiální vzor stanov. Kopie každé registrace SPE a kopie všech změn by měly být zaslány k uveřejnění a archivaci příslušnými národními rejstříky Evropskému rejstříku, který spravuje Komise, a kompetentním národním orgánům a archivovány v Evropském rejstříku. Odkazy na národní právo by obecně měly být minimální. Účast zaměstnanců na řízení společnosti: SPE by měla aplikovat taková pravidla, která jsou aplikována v zemi, ve které je zapsáno její sídlo, pokud jsou práva na účast zaměstnancům v dané zemi přiznána. Taková práva by měla být přiznána všem zaměstnancům SPE.²¹³ Toto obecné pravidlo se však neuplatní za dalších podrobně specifikovaných podmínek.

213 Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti. [Citace k 5.6.2010] . Dostupné z [www: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=47836&varid=40594&fileid=38304](http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=47836&varid=40594&fileid=38304)

4 Závěr

Ambicí mé práce, jak bylo předesláno, nebylo podat vyčerpávající přehled všech práv a povinností společníků jednotlivých forem obchodních společností, ale omezil jsem se na některá, v úvodu vymezená specifická práva a povinnosti společníků. Zároveň jsem se snažil jak o srovnání těchto práv a povinností podle jednotlivých forem společností, tak vystihnout obecnější charakter a smysl právní úpravy, a to i proto, že příslušná oblast právních vztahů by měla být relativně brzy nově komplexně upravena.

V první kapitole jsem představil základní pojmy, s kterými pracuje právní úprava v oblasti práv a povinností společníka, zejména pojem obchodní společnost, pojem společník obchodní společnosti a podíl na obchodní společnosti ve vztahu k právům a povinnostem společníků.

V druhé kapitole jsem vybraná práva a povinnosti zkoumal z obecného hlediska. Jako nejpodstatnější rozlišení pro naše účely se jeví dělení na společnosti osobní a společnosti kapitálové a jako určující se jeví vazba společníka a společnosti, u společností osobních mnohem užší než u společností kapitálových.

Ve třetí kapitole jsem se věnoval hlouběji specifikům jednotlivých forem společností, stále s ohledem na vybraná práva a povinnosti, neztrácel jsem však ze zřetele vzájemné srovnávání. Příležitostně jsem si přitom všimal oblastí a otázek, kde není jasná pozitivně právní úprava a kde se teoretické názory na její správný výklad liší. V těchto případech jsem se přikláněl vždy na jednu či druhou stranu, představovanou citovanou autoritou či autoritami nebo zaujal postoj k právním názorům, obsaženým ve zkoumaných rozhodnutích vyšších soudů a vyjádřil též zdůvodnění, proč takový názor zaujímám.

Z pohledu společníka, což bylo součástí mého cíle stanoveného v úvodu, mají různá práva a povinnosti rozdílnou závažnost. Během zpracování práce jsem tak dospěl k postoj, že jedněmi z práv a povinností s možnými nejzávažnějšími dopady je otázka ručení společníka a je na místě, aby této otázce věnoval společník náležitou pozornost, neboť mnohdy společník takové dopady dostatečně nepředvídá, nevyjímaje z toho též konsekvence v případě společníků, kteří se nacházejí

v manželství.

Věnoval jsem se proto též některým vybraným otázkám práv a povinností společníků, souvisejícími se společným jměním manželů, které v praxi činí problémy. Moji pozornost tak upoutalo, jak jsou v některých případech tyto otázky řešeny vyššími soudy podle mého názoru diskutabilně či vzájemně rozporně při absenci detailnější právní úpravy; dlužno však poznamenat, že pramen právní úpravy společného jmění manželů a způsob její interpretace leží v oblasti obecnějšího práva občanského.

Některé z nastíněných problémů by mohly a měly být odstraněny zcela novou kodifikací občanského a obchodního práva včetně zvláštní úpravy práva obchodních korporací, neboť tvůrci návrhu této nové úpravy jsou si řady z těchto nedostatků vědomi.

Pokud se jedná o nadnárodní formy obchodních společností, platná právní úprava se snaží vytvořit podmínky pro překonání roztříštěnosti a nepřehlednosti národní úpravy a ulehčit přeshraniční obchodní styk uvnitř Evropské unie, dosavadní praktické uplatnění těchto právních forem obchodních společností je ale navzdory tomu stále mizivé. Jako nadějná pro praxi se mi však jeví do blízké budoucnosti připravovaná právní forma tzv. evropské soukromé společnosti. Nezbývá než vyjádřit přání, že nedávné zadrhnutí procesu přijímání nařízení o evropské soukromé společnosti se podaří vbrzku překonat a příslušná právní úprava umožní vznik této nové formy obchodní společnosti.

• Seznam zkratek

Obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád – zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o majetku státu - zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o evropských společnostech – zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení – zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o cenných papírech – zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů

Exekuční řád – zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení o evropské společnosti . Nařízení Rady (EHS) č. 2157/2001 ze dne 8.10.2001 o statutu Evropské společnosti (SE), v platném znění

Nařízení o evropských hospodářských zájmových sdruženích – Nařízení rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25.7.1985 o zřízení EHZS, v platném znění

Druhá směrnice – Směrnice 77/91 EHS ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, v platném znění

Insolvenční zákon - Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o daních z příjmu – zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o cenách - zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o oceňování majetku - zákon č. 151/1997 Sb, o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů

• Literatura a zdroje

• Monografie, učebnice, komentáře

- Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 1. vydání. C.H. Beck, Praha 2003
- Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. C.H. Beck, Praha 2006
- Černá, S. Obchodní právo, Akciová společnost. 3.díl. ASPI a.s., Praha 2006
- Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník-Komentář, I díl, BOVA POLYGON, /Praha 2002
- Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník-Komentář, II. díl, BOVA POLYGON, Praha 2002
- Dědič, J., Čech, P. Evropská společnost. BOVA POLYGON, Praha 2006
- Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vydání. C.H.Beck, Praha 2006
- Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Bova Polygon, Praha 2004
- Dvořák, T. Komanditní společnost. Praha ASPI Publishing, 2004
- Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. vydání. ASPI-Wolters Kluwer, Praha 2008
- Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Praha ASPI Publishing, 2005
- Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. ASPI, Praha 2003
- Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. Praha ASPI Publishing, 2003
- Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník.. Velký akademický komentář. Linde Praha, 2008.
- Eliáš, K. Kurs obchodního práva, C.H.Beck, Praha 1995
- Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným, Prospektum, Praha 1997
- Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. C.H. BECK, Praha 2005
- Faldyna, F. a kol. Obchodní právo. ASPI, a.s. Meritum, Praha 2005
- Hagersack, M. Europaisches Gesellschaftsrecht, 2.vydání, Munchen 2003
- Michoň, D. Evropská společnost, diplomová práce, PFUK Praha 2008
- Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo, I.díl., 2.vydání Codex Bohemia Praha 1998
- Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl. 3. vydání- Praha ASPI Publishing, 2004
- Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. Linde, a.s. Praha 1998, 3.díl
- Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obch. práva a družstva. 2. díl. ASPI , Praha 2006
- Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z., a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Wolters Kluwer, Praha 2009
- Pokorná, J. K některým otázkám obchodních společností. Masarykova univerzita v Brně, 1991
- Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D. Ekonomie. Nakladatelství Svoboda, Praha 1991
- Štefan, R. Oceňování nemovitostí, VŠE, Oeconomia, Institut oceňování majetku, Praha 2003
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník-Komentář. 12. vydání 2009, Praha 2009
- Štěpánová, S. Společné jmění manželů a podnikání. Computer Press, a.s. Brno 2006
- Švestka, J. a kol. Občanský zákoník, Komentář, edice Velké komentáře, C.H.Beck, Praha 2008
- Vančura, J. Úvod do studia soukromého práva římského, Universita Karlova, Praha 1923

• Časopisecké články

Černá, S. Společnost s ručením omezeným tradiční i nová.

Obchodní právo 2008, č. 6, str. 14

David, L. Co je precedent v rozhodnutích českých soudů? [Citace k 15.11.2009]. Dostupné z www.law.muni.cz/edicni/dp08/files/pdf/prteorie/david.pdf

Eliáš, K. Právní úprava vkladu komanditistů. Právo a podnikání, 1994, č.8, str. 16

Chalupa, L. K některým sporným otázkám vypořádání společného jmění manželů, epravo, č. 50954

Marešová, M. Převod obchodního podílu neomezeně ručícího společníka.

AD NOTAM č. 5, 2006, str 157

Malenovský, R. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen jedním z manželů. Právní rádce č, 20. 2008 str. 752

Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. „ostatních majetkových práv“ ze společného jmění manželů.

Právní rádce č. 7/2005

Pešek, T. Příplatek do vlastního kapitálu akciové společnosti,

Právní rádce 2009, č. 9

Poddaný, J., K náhradě tzv. investic v rámci vypořádání společného jmění manželů soudem.

Právní rádce č. 14, 2008, str. 522

Veselá Samková, K. Obchodní podíl ve společném jmění manželů,

epravo, č. 42928

• **Judikatura vyšších soudů ČR a Ústavního soudu ČR**

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 186/2001

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 387/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 583/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 33 Odo 61/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 700/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 952/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 980/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 875/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 820/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 1119/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 3421/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 2655/98

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 1037/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 529/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Odo 1082/2003

Rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 31 Odo 677/2005

Citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu dostupná na internetové adrese

www: <http://www.nsoud.cz/rozhod.php> (přesné URL adresy a datum citace viz poznámky v textu k jednotlivým rozsudkům)

Sbírka Soudních rozhodnutí a stanovisek pod zn. R 42/72

Nález pléna ÚS sp.zn. Pl. ÚS 21/96, Sbírka zákonů č. 63/1997 Sb.

•Příloha: Příklad

Příklad ke kapitole 2.5.5 Problematika vnosu (investic) a mísení vlastnictví ve vztahu k vypořádání SJM

Příklad:

V době trvání manželství se jeden z manželů stal společníkem akciové společnosti – akcionářem energetické společnosti ČEZ, a.s., a to tak, že k pořízení akcií použil z jedné poloviny své výlučné prostředky, z druhé poloviny společné prostředky manželů.

Ke dni 19.11.2002 tak nabyl 1.000 ks akcií ČEZ, a.s., každou v ceně 93,4 Kč.

Ke dni 19.11.2007 je třeba z důvodu vypořádání manželství vypořádat majetkovou hodnotu, spojenou s obchodním podílem ve společnosti ČEZ, přičemž k tomuto datu je obchodovaná cena akcie na veřejném trhu 1.334,0 Kč.

Počáteční hodnota obchodního podílu je tedy 93.400 Kč, výlučný vnos (výlučná investice) manžela-společníka 46.700 Kč, obvyklá cena obchodního podílu ke dni vypořádání 1.334.000 Kč.

Podle stávající judikatury, opírající se o princip zákazu valorizace investic podle rozsudku R 42/72, bude takové vypořádání následující:

A)

1.manželu - společníkovi náleží $(1.330.000 \text{ Kč} - 46.700 \text{ Kč})/2 + 46.700 \text{ Kč} = 690.350 \text{ Kč}$

2.druhému manželovi náleží 643.650 Kč

Při respektování principu valorizace investic budou poměry následující:

B)

1.manželu - společníkovi náleží $1.330.000 \text{ Kč}/2 + 1.330.000 \text{ Kč}/4 = 1.000.500 \text{ Kč}$

2.druhému manželovi náleží $1.330.000 \text{ Kč}/4 = 333.500 \text{ Kč}$

tedy manželem - společníkem výlučně vynaložené prostředky ve vztahu k vypořádání podle

ustanovení § 149 odst. 2 občanského zákoníku nejsou chápány jako nominální k datu pořízení obchodního podílu (46.700 Kč), ale poměrně modifikované k datu vypořádání (667.000 Kč).

Mísení výlučných a společných prostředků manželů v takových případech může pramenit z:

- vkladu do společnosti realizovaného smíšenými majetkovými hodnotami
- zvýšení základního kapitálu a příplatkové povinnosti realizované smíšenými majetkovými hodnotami

• **Resumé**

RIGHTS AND DUTIES OF MEMBERS OF INDIVIDUAL FORMS OF BUSINESS COMPANIES

This dissertation concentrates on the differences between the status of the members of the particular forms of business companies.

The first chapter introduces into the basic institution as business company, member of a business company and share of business company in relation of rights and duties of members.

In second chapter I aim to selected rights and duties generally. The overview is focused on the selected rights and duties of the members, which are: obligation to pay up the contribution, right to participate of the business company, right for the profit of the business company, obligation to bear the loss of the company, the duty to be liable for the obligations of the company.

I also pay attention to the selected rights and duties of members of business companies which is being married. It caused specific relations, which I focused on. I founded several related interpreting problems in particular regulations there.

The rights and duties of the members of business companies depend especially on whether character of the business company is personal company or capital company.

The third part gives a overview of the particular forms of the business companies regarding to selected rights and obligations. The particular forms are: an unlimited partnership, a limited partnership, a limited liability company, a joint stock company, European economic interest grouping, European company – SE. This dissertation also focuses on the relevant fundamental decisions of the Czech courts, especially the Supreme Court and opinions of the honoured scholars.

A number of amendments of Commercial Code, which reflect demands coming from the European Union, is undesirable. However, the new Code is expected.

At the end I give a brief overview of European forms of business companies which are supranational and governed by the law of European communities. The main advantage of the European company is the ease of moving the registered seat.

• **Klíčová slova /Key words**

obchodní právo

práva a povinnosti

společník obchodní společnosti

Key words

a business law

rights and duties

a member of a business company